

Kramfors
kommun

Vision 2031

Tillsammans har vi mod att skapa livskraft – i hela vår kommun

Årsredovisning 2016
Kramfors kommun

Innehåll

3	Kommunstyrelsens ordförande
4	Fakta om Kramfors
4	Fem år i sammandrag
5	Organisation
6	Kommunens pengar
7	Förvaltningsberättelse
8	Sammanfattning
15	Måluppfyllelse
16	Finansiell analys
22	Driftredovisning
22	Investeringsredovisning
23	Viktiga händelser
25	Personalredovisning
28	Redovisningsprinciper
31	Ekonomisk sammanställning
32	Resultaträkning
33	Balansräkning
34	Kassaflödesanalys
35	Nothänvisningar Kommunen
40	Nothänvisningar Koncernen
42	Verksamhetsberättelser
44	Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden
48	Barn-, kultur- och utbildningsnämnden
53	Miljö- och byggnämnden
55	Kommunstyrelsen
58	Överförmyndarnämnden
60	Revisionsnämnden
61	Bolagen
69	Revisionsberättelse

Kommunstyrelsens ordförande

I din hand håller du nu årsredovisningen för 2016. Det är en sammanfattning av Kramfors kommuns resultat det gångna verksamhetsåret. I mitt förord till budgeten skrev jag att det var ”**en budget för en ny bild av Kramfors!**” och jag har verkligen blivit sannspådd.

Vi stakade ut vägen för ett nytt, modernt och attraktivt Kramfors, som skulle kännetecknas av höga ambitioner. Vi har valt att arbeta med tre särskilt utpekade profilmråden: hållbarhet, jämställdhet och kultur. Vi vill radikalt förändra bilden av Kramfors kommun och nu har vi inlett resan.

Resultatet är nästan över förväntan. Den enskilt viktigaste indikatorn är vår befolkningsutveckling, där vi summerar en befolkningsökning med hela 322 personer. Det är första gången på mer än 65 år som befolkningen i Kramfors ökar!

Vi har dessutom en utveckling med ökande fastighetspriser och en brist i vårt totala fastighetsbestånd. Det är givetvis problematiskt för en kommun som vill fortsätta att växa, men även en positiv signal till att både kommunen och privata fastighetsägare kan öka lönsamheten och utveckla sina bestånd. För kommunens räkning fortskrider bostadsbolaget Krambos planer på ett nytt flerfamiljshus med hyreslägenheter.

När det gäller det ekonomiska resultatet klarade vi det så kallade balanskravet även 2016 och nådde det resultatmål vi satte upp. Nio av fjorton indikatorers resultatmål nåddes, vilket betyder att villkoret för god ekonomisk hushållning uppfylldes. Dessutom avsätts medel till kommunens pensionsstiftelse, så att vi kan säkra våra framtida åtaganden.

Vi har aldrig fått så stora intäkter vid sidan om avgifter, skatter och generella statsbidrag. Det är givetvis de olika stöd och ersättningar som följer med asyl- och flyktningmottagandet som var anledningen. För 2016 har det varit en god affär, men problemet är att staten är för kortsiktig i sina åtgärder och det riskerar att få väldigt stora konsekvenser för en relativt liten kommun med ett stort hjärta – Kramfors.

Vi har varit effektiva och kostnadsmedvetna och det har lett till att vi redovisar ett av de bästa resultaten i kommunens historia. Tyvärr är glädjen kortvarig, eftersom snabba ändringar, drastiskt förändrade ersättningsnivåer och uppenbara luckor i ansvarskedjan mellan statens myndigheter och kommunerna gör att vi redan 2017 tvingas slå på nödbromsen.

En viktig och väldigt positiv händelse var att vi i kommunfullmäktige fastställde en ny VISION, *Tillsammans har vi mod att skapa livskraft – i hela vår kommun*. Visionen betonar bland annat kreativitet och entreprenörsanda, liksom öppenhet för nya idéer – viktiga inslag inför stundande utmaningar.

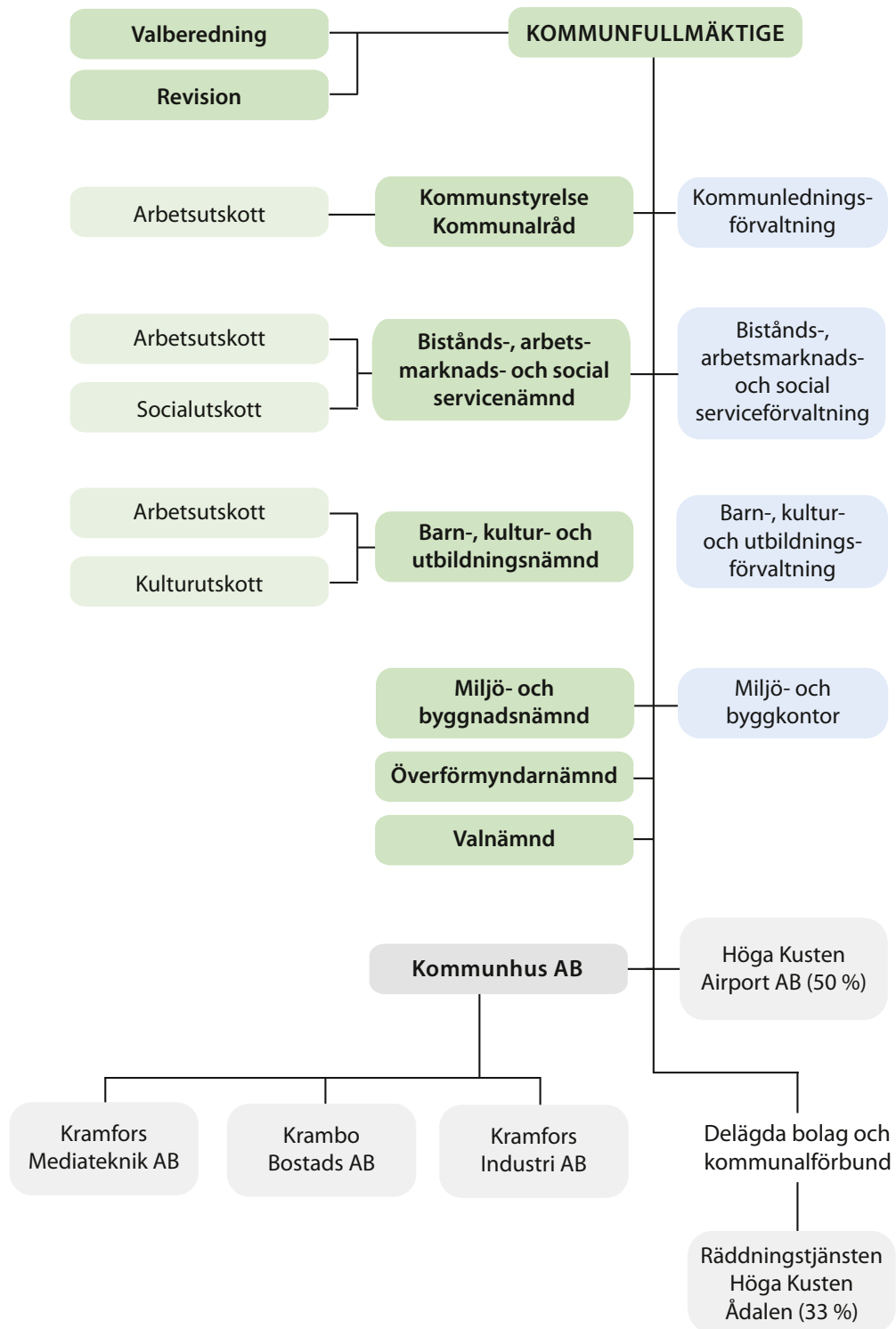
Jan Sahln (S)
Kommunstyrelsens ordförande

Fem år i sammandrag

	2012	2013	2014	2015	2016
Antal kommuninvånare	18 516	18 450	18 435	18 359	18 681
Kommunen					
Skatte- och utjämningsbidrag, mkr	1 000	1 009	1 058	1 094	1 128
Nettokostnader i % av skatter o utjämning	99,5	98,6	98,4	97,7	98,8
Finansnetto, mkr	-4,7	-8,1	-1,8	-2,9	0,2
Årets resultat, mkr	0	6	15	22	13
Eget kapital, mkr	308	315	330	336	349
Eget kapital, kr/kommuninvånare	16 651	17 046	17 877	18 276	18 666
Låneskuld, kr/kommuninvånare	8 859	4 763	4 767	4 786	4 704
Soliditet, %	34	36	39	39	38,3
Antal tillsvidareanställda	1 566	1 531	1 568	1 629	1 655
Antal årsarbetare*	1 499	1 488	1 528	1 596	1 702
Personalkostnader	784	793	823	861	936
Koncernen					
Årets resultat, mkr	2	-30	-2	23	23
Eget kapital, mkr	395	367	368	381	406
Soliditet, %	25	21	22	22	22
Antal tillsvidareanställda	1 763	1 709	1 751	1 818	1 855
Skattesats					
Kramfors kommun	22,84	22,84	23,14	23,14	23,14
Västernorrlands läns landsting	10,99	10,99	10,69	10,69	11,29
Begravningsavgift, genomsnitt	0,42	0,42	0,42	0,41	0,39
Medlemsavgift Svenska kyrkan, genomsnitt	1,37	1,37	1,37	1,39	1,38
Totalt	35,62	35,62	35,62	35,63	36,21

* Måttet på årsarbetare definieras som månadsanställda inklusive arbetade timmar för timavlönade utifrån schablon 165 timmar per månad.

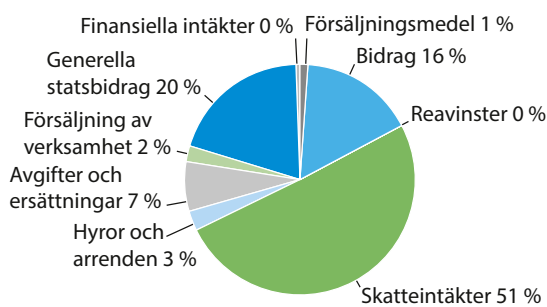
Organisation

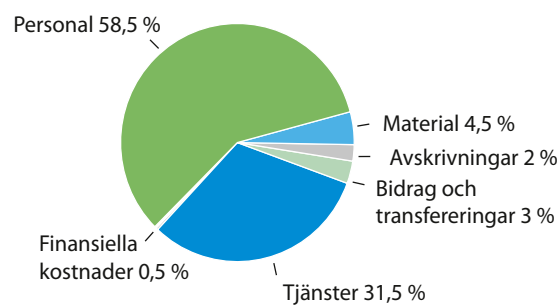
Schemat visar organisationen per 2016-12-31

Kommunens pengar

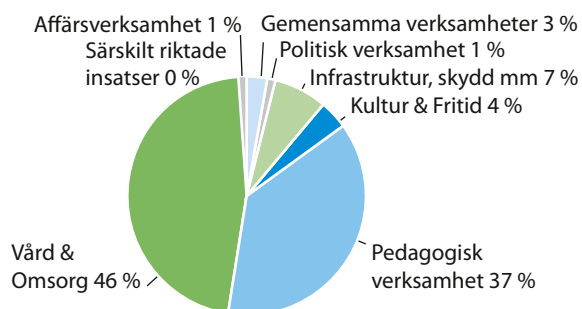
Kommunens pengar kommer från

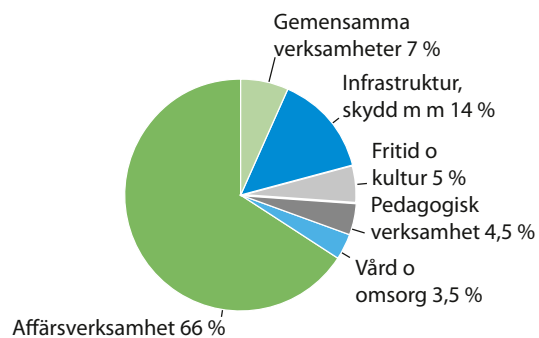
Kommunens pengar används till

Drift

Investeringar

Förvaltningsberättelse

Förvaltningsberättelse

Sammanfattning

Flyktingsituationen påverkar kommunens verksamheter, ekonomi och framtid i hög utsträckning. Antalet belagda platser på asylboendena var nära 1 400 i februari. Antalet ensamkommande barn som kommunen hade försorg om var nästan 130. Det totala antalet nyanlända barn och ungdomar som deltog i kommunens förskole-, grundskole- och gymnasieverksamhet var 592 i slutet av februari 2016.

Nu stänger Migrationsverket boendeplatser i hela Sverige, så att de på bara något år minskar med två tredjedelar. Förloppet kan liknas vid en jättelik vågrörelse, där vågens topp inträffade i början av 2016. Då strömmade intäkter till kommunen i en aldrig tidigare sedd omfattning. Trots att kommunen för första gången ökade antalet anställda åren 2014–2016 hann verksamheterna inte göra av med de växande intäkterna. När vågen nu rör sig ner från toppnivåerna mot ett normalläge minskar intäkterna kraftigt. Denna fas är inte lika rolig att hantera. Antalet anställda måste minskas för att kommunen ska kunna parera bortfallet av pengar och det räcker inte att minska i den verksamhet som är direkt berörd. Intäkterna har även räckt till resursförstärkningar på annat håll. De stora nämnderna barn-, kultur- och utbildningsnämnden, BKU, och bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden, BAS, har ännu i mitten av februari 2017 obalanser i budgeten på sammanlagt nära 60 miljoner kronor.

Det är en pedagogisk utmaning att förklara hur det ekonomiska utfallet 2016 kunde bli så bra, när 2017 ser så svårt ut. Från 2014 till 2016 ökade intäkterna genom bidrag till BAS-nämnden med 90 mkr. För BKU-nämnden blev ökningen nära 50 mkr. Dessutom gav staten ett engångsbidrag på 54 mkr i december 2015 som skulle täcka kostnader 2015 och 2016. Dessa engångspengar fördelades ut i budgetramar. Verksamheten befann sig i ett uppbyggnadsskede och nystartad verksamhet hann inte få full årseffekt 2016. Organisationen byggdes alltså ut efter de förutsättningar som gavs av nivån på flyktingmottagandet i början av 2016.

Nu är situationen den omvända. Intäkterna är lägre än kostnaderna och minskar snabbt, mycket snabbare än vad kommunen hinner dra ner. För att kunna parera det har kommunen valt att låta 35 mkr av de 54 mkr i engångsbidrag ligga kvar som en skuld 2016 och intäktsredovisa det 2017. Trots att det avviker från vad Rådet för kommunal redovisning kom fram till i sin tolkning av hur pengarna borde redovisas, menar Kramfors att kommunens sätt att redovisa ger en bättre matchning mellan intäkter och kostnader.

De kommunövergripande målen mäts genom att man följer upp om årsmålen för indikatorerna nåddes. De flesta indikatorer är tagna från offentlig statistik. De är möjliga att följa över flera år och kan jämföras med andra kommuners resultat.

För att uppnå god ekonomisk hushållning är kravet att minst hälften av indikatorerna ska ha nåtts. Målnivåerna nåddes i 9 av 14 indikatorer. Kommunen uppfyllde därmed kravet för god ekonomisk hushållning. Resultaten förbättrades eller var oförändrat för 9 indikatorer och försämrades för 4. En indikator var inte jämförbar med tidigare år.

Det innebär däremot inte att kommunen har en god ekonomi. Den ekonomiska styrkan i kommunen är svag. Stor skuldsättning, låg soliditet, hög total skattesats och en fortgående befolkningsminskning påverkar negativt. Trots det klarade Kramfors balanskravet under perioden 2002–2016. Dessutom uppnåddes alltså mer än hälften av de kommunövergripande målen. Utfallen låg i några områden i absolut Sverigetopp. Trots svåra ekonomiska förutsättningar presterade alltså Kramfors kommun som organisation ett bra resultat för medborgarna.

Det är viktigt att poängtera att kommunen medvetet arbetar med att förbättra de ekonomiska förutsättningarna. De senaste åren har ekonomin stärkts. Soliditeten i koncernen har blivit bättre. Genom att hålla skatten oförändrad under lång tid har kommunen förbättrat sin placering när det gäller skatteuttag. Kommunen arbetar sedan många år med ett tak för hur stora de totala skulderna per invånare tillåts bli.

Det ekonomiska resultatet blev +13,2 miljoner kronor. År 2016 lyftes av riktade bidrag på asylområdet. Det gjorde det möjligt att avsätta 25 mkr till pensionsstiftelsen. Intäkterna i asylområdet minskar nu i snabb takt.

I sin ekonomirapport från slutet av 2016 skriver SKL att kommunsektorn står inför stora ekonomiska utmaningar. Kostnadsökningarna tilltar på grund av demografin, samtidigt som intäkterna ökar långsammare. Alla kalkyler pekar på svåra finansieringsproblem. Den demografiska dramatiken har dessutom tidigare lagts genom den starkt ökande befolkningen. Redan före 2020 pressas kommunsektorn av kostnader som ökar snabbare än intäkterna. Efter 2020 blir det värre.

Trots den osäkerhet som råder runt president Trumps politik, tror de flesta prognosmakare på en stabil utveckling för världsekonomin de närmaste åren – ungefär i nivå med 2016. Den gängse bilden av den ekonomiska utvecklingen i Sverige är att vi går mot en måttlig inbromsning.

Omvärldsanalys

Kramfors lokala förutsättningar

Strukturförändringar i näringslivet har i flera decennier påverkat Kramfors. Investeringar och produktionsökning leder inte längre självklart till fler arbetstillfällen. Befolkningsminskningen har varit nära en procent per år sedd över en längre tid. De senaste åren har minskningen avtagit. År 2016 var det till och med plus i befolkningstalen för första gången. Det är frestande att dra slutsatsen att det är en varaktig vändning. Utfallet 2016 skulle ha varit negativt utan tillskottet från nettoinvandringen. Efter som handläggningstiderna för asylärenden ökade som en följd av det stora sökandetrycket, påverkas kommunens befolkningsstatistik fortfarande av det. När alla ansökningar har hanterats kommer den enda varaktiga effekten på befolkningsutvecklingen från asyl från de asylboenden som Migrationsverket eventuellt lämnar kvar i kommunen. Helt utan tillskott från invandring blir befolkningsutvecklingen troligen måttligt negativ igen.

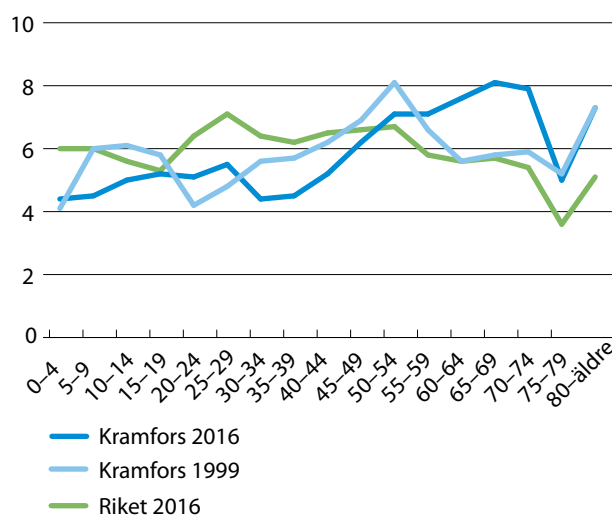
En närmare studie av befolkningstalen utvecklar bilden. Nettoflyttningen mot utlandet var +555 personer 2016 (+332 år 2015). Det var Migrationsverkets upphandlade asylboenden som gav avtryck. Nettoflyttningen inom Sverige var -128 (-275).

Framför allt är det ungdomar och människor i arbetsför ålder som flyttar, vilket leder till skevheter i befolkningsstrukturen. Av diagrammet nedan framgår att Kramfors har ett stort underskott på personer

i åldrarna 20–40 år jämfört med riket och ett kraftigt överskott i de äldre åldersgrupperna. De senaste åren kan ett glädjande trendbrott skönjas för åldersgruppen 20–40 år. Gruppens andel av befolkningen har sakta ökat. I absoluta tal ökade antalet 20–40-åringar från 3 307 personer 2010 till 3 640 år 2016. Det är framförallt gruppen 25–29-åringar som ökat kraftigt. Det borde påverka födelsetalen de kommande åren.

Åldersstruktur 2016-12-31

(procent)

Den gamla industri- och brukskulturen har medfört att en relativt låg andel av befolkningen har fortsatt till högre utbildning. Eftergymnasiala studier är klart mindre vanligt än riksgenomsnittet. Det är inget bra utgångsläge, eftersom många yrken kräver längre teoretisk utbildning.

Dagens arbetsmarknad i Kramfors har sina rötter i den strukturella omvandlingen av skogsindustrin, som inleddes bland annat när SCA bildades i spåren efter Krügerkraschen på 1930-talet. Trots nedläggningar och strukturförändringar har den industriella produktionsvolymen ökat, medan arbetstillfällena i de traditionella basnäringarna drastiskt minskat. Till viss del har det kompenseras av dels en framväxande småindustri och nya företag i andra branscher än skog, trä och papper, dels av den offentliga sektorns tillväxt under några decennier från 1900-talets mitt.

Ansträngningarna under flera decennier att bredda näringslivet och stimulera tjänstesektorn har i många stycken varit framgångsrika. Kramfors är en företags tät kommun. Det är bra inför framtiden att stora strukturella grepp redan är tagna.

För att ytterligare förbättra möjligheterna till arbete och studier har kommunen i flera år arbetat för att ta tillvara möjligheterna som Ådals- och Botniabanan kan ge. Kramfors ligger mitt i ett möjligt funktionellt arbetsmarknadsområde mellan Sundsvall och Örnsköldsvik. Speciellt norrut har tidsavstånden förkortats avsevärt. Det gäller även mot Umeå, som med tåg kan nås på 1,5 timmar. Möjligheten till distansstudier vid Umeå universitet öppnas som ett komplement till Mittuniversitetet söderut.

Kramfors, liksom länet och regionen, påverkas självklart av globala trender och utvecklingslinjer. Företagen och arbetsplatserna är på gott och ont integrerade delar av globaliseringen. Näringslivet och regionens invånare berörs i ökande grad av beslut och förutsättningar som inte går att påverka lokalt eller regionalt.

En global trend är att företagens och människornas rörlighet ökar; företag är inte längre bundna till en viss plats och människor inte knutna till en viss arbetsgivare. Avgörande för ett företags lokalisering är inte längre lokala råvarutillgångar och arbetskraftsutbud. Ungdomar bor inte kvar lika länge i sina födelseorter och äldre är mer flexibla i sina val av bostadsort.

Det är både en utmaning och en möjlighet för kommunen. Aktiv näringslivspolitik handlar numera inte bara om att erbjuda lokaler och etableringsmark. Att skapa en plats där människor trivs och vill leva är minst lika viktigt.

Höga kusten har inte samma industrihistoriska bakgrund som kommunen i övrigt. Områdets kännetecken är lugnare befolkningsutveckling och ett näringsliv präglad av entreprenörskap och småskalighet, ofta i helt andra branscher än Älvdalens skogsindustri. En starkt framväxande turism- och besöksnäring har stor betydelse, liksom områdets attraktionskraft för fritidsboende och rekreation.

För att stödja turismnäringen inleddes nyligen ett nära samarbete med grannkommunerna för att lyfta Höga kusten som besöksmål. Kommunernas roll är att ge förutsättningar för bra infrastruktur. En växande skara entreprenörer i samarbete över hela regionen är en bra grund att bygga vidare på.

I regionalekonomisk forskning (Umeå universitet) brukar tre faktorer tillmätas stort värde för en positiv utveckling: arbetsmarknad, kommunikationer och boende. De första två faktorerna har behandlats ovan. När det gäller den tredje, boende, pågår ett arbete i bostadsbolaget som har som mål att bygga ett nytt hyreshus med attraktivt läge. Mycket glädjande är också att ett privat fastighetsbolag köpt tomtmark centralt och planerar att bygga hyresbostäder.

Specifikt för kommunen är den glesa bebyggelsen med många mindre samhällen och en relativt liten centralort. Det kan vara en styrka, eftersom många människor föredrar ett lantligt boende. Samtidigt är det självklart en ekonomisk ansträngning för kommunen att upprätthålla en fungerande infrastruktur på ett stort antal mindre orter.

Bostäderna i Kramfors stad är i stort sett byggda under några decennier från mitten av 1900-talet. Det gäller både villor och flerbostadshus. En betydande del av flerbostadshusen ägs och förvaltas av allmännyttan. Antalet bostadsrätter är förhållandevis litet.

I början av 2000-talet var det nödvändigt att anpassa det offentliga bostadsbeståndet till folkmängden. Det senaste året har flyktingsituationen påverkat efterfrågan på bostadsmarknaden. Det råder nu brist på hyreslägenheter och kötiden är över ett halvår. Efterfrågan på egna hem ökar med stigande priser som följd. Kommunens möjligheter att erbjuda tryggt och prisvärt boende är en konkurrensfördel. Det gäller speciellt mot bakgrund av regionförstoringen som redan börjar bli en följd av Ådals- och Botniabanan.

Ekonomiska förutsättningar

När vi summerar utvecklingen i världsekonomin 2016 finns det några saker som sticker ut. Folkomröstningen om EU-medlemskap i Storbritannien och presidentvalet i USA är det som överraskat mest. I båda fallen förväntades ett annat utfall och i båda fallen har den vinnande sidan appellerat till väljare med budskap som är emot frihandel och är invandringskritiska. En annan likhet är att båda utfallen förväntades påverka utvecklingen negativt. Vi har ännu inte sett effekterna. När det gäller Brexit inleddes en förhandlingsprocess som tar flera år. Vi vet inte heller vilka av förslagen som lagts fram av Trump som faktiskt genomförs. Investeringar i infrastruktur och skattesänkningar ger stimulanser, medan handelsrestriktioner har en åtstramande effekt. I skrivande stund är inget av detta klart.

Trots de politiska händelserna har de finansiella marknaderna utvecklats väl. Efter initiala nedgångar har börserna stigit. De långa räntorna har börjat stiga, mest i USA men också i övriga världen. Rånteuppgången ses som ett kvitto på att ekonomerna antligen går mot högkonjunktur efter alla år med lågt kapacitetsutnyttjande. I skuggan av de stora händelserna såg vi en ekonomisk återhämtning 2016. I både USA och Europa sjunker arbetslösheten och produktionstalen stiger. Framåtblickande indikatorer som inköpschefsindex steg och ligger väl över gränsen för tillväxt.

Blickar vi framåt saknas inte orosmoln. Kommer krafterna som verkar mot frihandel och öppenhet att växa sig starkare och vinna valen i Frankrike, Tyskland och Nederländerna? Kommer i så fall EU att sönderfalla? Hur påverkas möjligheten för svenska företag att sälja på sin största marknad? Kommer Trumps politik att starta regelrätta handelskrig? Om Trump får igenom infrastrukturinvesteringar i kombination med skattesänkningar växer USA:s skuldsättning i en situation när skulden redan från början överstiger 100 procent av BNP och arbetslösheten är låg. Kraftigt stigande räntor kan knäcka den ekonomiska utvecklingen.

För Euroområdet är bedömningen att Centralbanken fortsätter sina stimulanser åtminstone en bit in på 2018. EU-området vände till svag tillväxt 2014. Åren 2015 och 2016 lyfte tillväxten till en ökningstakt runt 2 procent. Tillväxten väntas bli knappt 2 procent 2017 och 2018.

Konjunkturinstitutet, KI, redovisar i sin barometerindikator från januari 2017 ett ljusstämning-läge bland företag och hushåll. Den sammanvägda indikatorn ligger betydligt över det historiska genomsnittet. I rapporten Konjunkturläget från december skriver KI att ett ökat bostadsbyggande lyft investeringarna och att det omfattande flyktmottagandet medfört en kraftig ökning av offentlig konsumtion. KI räknar dock med att både bostadsbyggandet och den offentliga konsumtionen växer långsammare framöver. Den fortsatta högkonjunkturen gör att bristen på arbetskraft har ökat till nivåer som rådde före finanskrisen. Trots det väntas de centrala avtalsnivåerna 2017 ligga kvar på samma nivå som de senaste åren.

I tabellen nedan jämförs KI:s prognos med den senaste prognosen från SKL. Båda är från december.

BNP	2016	2017	2018	2019
KI	3,4	2,5	2,0	1,7
SKL	3,4	2,2	1,8	1,6

Procentuell förändring, fasta priser ej kalenderkorrigerad.

Tabellen visar att det inte finns några stora skillnader i bedömningen mellan prognoserna. Sammantaget har KI prognoser från 12 prognosmakare som lämnat prognos från december och framåt. För 2017 är den lägsta prognosen +1,7 procent och den högsta +3,1 procent. Huvuddelen av prognoserna ligger dock mellan +2,2 och +2,5 procent. För 2018 är prognosspannet ännu mer hoptryckt med en lägstanivå på +1,6 och en högstnivå på +2,4 procent.

SKL:s prognos används för att skapa prognoser för skatteunderlag och utjämningsbidrag för kommunerna. Fördelningen av utjämningsbidrag mellan kommunerna avgörs av relationen mellan rikets och den enskilda kommunens befolkningsutveckling. En kraftig ökning av BNP som följs av en kraftig befolkningsökning ger en lägre BNP-utveckling per invånare. På samma sätt förhåller det sig med det totala skatteunderlaget. Ett förenklat exempel kan åskådliggöra det: Om skatteunderlaget totalt i riket ökar med 1 procent och rikets befolkning också ökar med 1 procent, kommer en kommun med samma befolkningsutveckling som riket att öka intäkterna från skatt och inkomstutjämnning med 1 procent. Kommuner som ökar mer får mer. Kommuner vars befolkning ökar mindre än 1 procent får mindre. Exemplet är förenklat, dels eftersom inkomstutjämnningen inte utjämnar hela skillnaden i skatteunderlag per invånare, dels för att staten varje år beslutar om storleken på de totala bidragen till kommunsektorn.

Sammanfattningsvist är bilden av den ekonomiska utvecklingen i Sverige att vi går mot en måttlig inbromsning.

De senaste åren har kommunens ekonomi påverkats markant av asylmottagandet. Migrationsverket har betalat ersättning för boenden åt ensamkommande barn och skolgång för asylsökande barn och unga. Bidragen kan ses som tjänsteköp och de uppgick till över 150 mkr 2016. Utöver det betalade Skolverket ut drygt 6 mkr som engångsbidrag. Staten betalade även ut ett generellt engångsbidrag i december 2015 på nästan 54 mkr med resultat-effekt även 2016. På nationell nivå vände utvecklingen redan hösten 2015. Antalet asylsökande 2016 var mindre än en femtedel av antalet 2015. Det stora sökandetrycket gjorde att handläggningstiderna ökade. Det totala antalet asylsökande som vistas i landet minskade därför inte. Migrationsverkets prognoser och planer användes av kommunerna för att göra egna prognoser över utvecklingen. De visar att utvecklingen nu snabbt går åt andra hållet. Intäkterna från staten minskar i snabb takt. De täckte tidigare mer än de direkta kostnaderna för verksamheten och kunde användas för resursförstärkning på andra områden. Därför räcker det inte att minska kostnaderna i de verksamheter som berörs direkt. Båda de stora nämnderna har problem med att parera intäktsbortfallet 2017. Bortfallet växer ännu mer 2018.

Nämndernas verksamhet

Barn-, kultur- och utbildningsnämnden, BKU har haft några år av ett kraftigt ökat antal asylsökande elever. År 2016 stabiliserades antalet nyanlända. Migrationsverket började minska antalet asylplatser under hösten. Den öppna asyلفörskolan i Docksta stängdes. Det råder osäkerhet på flera platser om hur framtiden kommer att se ut. De intäktsminskningar som följer av det minskade antalet asylsökande påverkar nämnden markant redan 2017.

Digitala hjälpen infördes på huvudbiblioteket. Där finns möjlighet att få hjälp med allt från biljettbeställning och scanning till andra digitala ärenden.

Trenden har vänt i Kramfors och det föds fler barn. Nämnden fick bidrag för att minska barngruppernas storlek i förskolan. Därför fattades beslut om att öppna ytterligare förskoleavdelningar. Nya avdelningar invigdes i Nordingrå, Bollsta och i Kramfors centrum. Beslut togs också om att planera en ny förskola med flera avdelningar i centralorten.

Det goda ekonomiska resultatet förklaras av riktade bidrag för verksamhet för asylsökande samt extrapengar från Skolverket. När det gäller utfallet för verksamheten skriver nämnden att det i stort finns anledning att vara belåten med målpuppfyllelsen. Det finns en genomgång av målen i nämndens verksamhetsberättelse.

Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala service-nämnden BAS fick också ökade intäkter genom ensamkommande barn några år. Även där minskar antalet. I det nuvarande avtalet får nämnden ersättning även för vakanta platser. Det nya ersättningssystemet som börjar gälla den 1 juli 2017 sänker ersättningsnivåerna och ger bara ersättning för belagda platser. I kombination med ett minskat antal barn medför det ett betydande intäktsstapp redan 2017, som sedan blir mycket större 2018.

Nämnden har vidtagit flera åtgärder för att underlätta för nyanlända att etablera sig i kommunen, till exempel språkinträdning i vården, föräldraskapsstöd till nyanlända, kommunala beredskapsarbeten, sommarjobb och mötesplatsen Kramförs hjärtat. Svenska för invandrare har tredubblat antalet studerande de senaste åren. Av 14 indikatorer för god kvalitet förbättrades 9. Mer om målpuppfyllelse finns att läsa i nämndens verksamhetsberättelse.

Det ekonomiska överskottet berodde på nuvarande ersättningssystem och nivå för ensamkommande asylsökande barn och på att behovet av hemtjänst var lägre årets första månader.

Miljö- och byggnämnden har en lång historia av att klara sin budgetram och 2016 var inget undantag. Nämnden har märkt ett ökat intresse för byggande. Det finns också intresse av att bygga bostäder inne i Kramfors centrum och detaljplanearbete pågår för att förbättra möjligheterna.

Kommunstyrelsen märkte också av ökning på asylområdet en bit in på året genom överförmyndarverksamheten. Ekonomiskt är förändringarna inte lika stora som för BKU och BAS, men det blir försämringar även här. Kommunens nya webb lanserades den 1 november. Kommunen deltar i länsprojektet eSamverkan och har arbetat aktivt med att ta fram e-tjänster. Totalt 25 e-tjänster finns på webbplatsen och antalet ökar hela tiden. En genomgång av målpuppfyllelsen finns i verksamhetsberättelsen. Det stora budgetöverskottet berodde till en del på det tillfälliga stödet för flyktingsituationen. Kostenheten fick trots återbetalningar till de interna förvaltningarna ett överskott som hängde samman med att antalet portioner ökade genom asylbarnen. Gemensamma medel för utveckling och omställning nyttjades inte helt. Dessutom hade samhällsavdelningen överskott i flera verksamheter.

Verksamhet i kommunala bolag och kommunalförbund – den kommunala koncernen

Den kommunala koncernen består dels av en legal koncern med ett helägt moderbolag, Kommunhus, som i sin tur helt äger bostadsbolaget Krambo, industrifastighetsbolaget Kiab och stadsnätsbolaget Mediateknik. Utöver de helägda bolagen har kommunen ett hälftenägande av Höga Kusten Airport tillsammans med Sollefteå kommun. Räddningstjänsten bedrivs i ett kommunalförbund med Sollefteå och Härnösand. Räddningsförbundet tas in till cirka 33 procent i kommunens koncernredovisning.

Mediateknik köpte 2014 den aktiva utrustning som används i bredbandsnätet av Alltele. Bolaget återtog därmed affärsåtagandet i form av åtkomst till Internet mot nätets abonnenter. Bolaget förväntas medverka i utbyggnaden av bredbandsnätet. Till en del kan det göras via bidrag, men delar av utbyggnaden måste finansieras via avgifter eller den kommunala budgeten. Målet för utbyggnaden är att 90 procent av hushållen ska ha åtkomst till en kapacitet på 100 mbit/s. I juli tillträdde Anders Rodin som ny vd för bolaget. Bolaget beviljades medel av landsbygds-

programmets Leaderprojekt och kunde projektanställa en ny medarbetare från och med årsskiftet 2016–2017.

Det gångna året för Krambo liknar mycket 2015 med låga räntor och hög uthyrningsgrad. Vi lyckades pressa vakansgraden något genom bättre administrativa rutiner. Vakanserna i december var 1,5 procent, vilket får anses vara lågt med hänsyn till pågående renoveringar, där ett antal lägenheter under perioder står tomma. Varje tionde procent som vi kan sänka vakansgraden mot svarar 100 000 kr per år i intäkter. Den ekonomiskt gynnsamma situationen medför en fortsatt hög satsning på skötsel och underhåll. Våra tomter och marktytor har på många områden fått en rejäl ansiktslyftning och ett stort antal fasader är nymålade. Det är främst fastigheternas funktioner som det mesta av underhållsbudgeten går till. Underhåll av tak, hissar, ventilationsanläggningar, stommar och stambyten är det som kostar mest pengar. Det största renoveringsprojektet 2016 var stambytet i kvarteret Eskulapius på

Limstagatan. Stammar, vattenledningar, badrumsinredningar, fönster och delar av köksinredningen byts. Hela renoveringen av fyra huskroppar kostar cirka 14 mkr. Vi har genomfört hälften 2016 och andra hälften genomförs våren 2017.

Bostadssituationen är relativt ansträngd i centrala Kramfors; kötiden är cirka 12 månader. Samtidigt har efterfrågan utanför centralorten minskat. I Nyland och Bollstabruk var kötiden det fjärde kvartalet 1–3 månader.

Styrmodell

Hur kommunen styrs är viktigt när man vill skapa en sammanhållen organisation och kunna utnyttja resurserna så effektivt som möjligt. En del i styrningen är målkedjan, som beskrivs nedan. En annan del är regelstyrningen som finns i lagar, förordningar och lokalt beslutade styrdokument. Den tredje delen är uppföljningarna som görs bland annat i årsredovisningen.

Målkedjan

Vision 2031

Tillsammans har vi mod att skapa livskraft – i hela vår kommun

Visionen är den gemensamma önskan om hur det ska vara att leva, arbeta och besöka Kramfors kommun i framtiden. Det är ett läge som utmanar, inspirerar och ger energi. Kommunfullmäktige beslutade om visionen i juni. Det betyder att det inte fanns någon vision när fullmäktige beslutade om budgeten för 2016.

Visionen tillsammans med viljeinriktningen för mandatperioden är ledstjärnor för kommande beslut.

Vägen mot visionen följs upp varje år. Visionen nås när

- åtta av tio invånare rekommenderar andra att flytta till Kramfors kommun.
- sex av tio män och kvinnor upplever att de har insyn och inflytande över Kramfors kommuns verksamhet.
- sju av tio män och kvinnor är nöjda med boendemiljön i Kramfors kommun.
- alla ungdomar i kommunen känner framtidstro.
- åtta av tio ungdomar går ut gymnasiet med en examen efter tre år.
- utsläppen av klimatpåverkande gaser i kommunen är 20 procent lägre än 2013.
- Kramfors kommuns insatser för att stärka näringslivsklimatet når 4.0 i Svenskt Näringslivs ranking.

Viljeinriktning för mandatperioden

De tre prioriterade områdena är hållbarhet, jämställdhet och kultur.

Utmaningen är att vända den nedåtgående trenden och lägga grunden för ett modernt samhällsbygge. I dialog med invånarna formas en politik som är hållbar och bidrar till att förändra bilden av kommunen. Eller som det beskrivs i översiktsplanen: *”Ett bra kvarter i den stora staden.”*

Processer som ska leda fram till beslut om ny planering och generera framåtsyftande verksamhetsutveckling påbörjades.

De prioriterade områdena skär rakt igenom den kommunala organisationens alla delar och verksamheter. Med en nyanställd utvecklare för varje område betonas vikten av det gemensamma arbetet. En särskild beredning för utveckling med representanter från nämnderna inrättades. Syftet är nämndöverskridande arbete, att utveckla dagens arbete och ta fram nya projekt.

En nulägesbild för varje område togs fram. I början av 2017 presenteras handlingsplaner. Utvecklarna intervjuade nyckelpersoner samt tog del av befintlig statistik, tidigare undersökningar och rapporter.

Hållbarhet

Granskningen av den kommunala verksamheten visar att det finns en stor förbättringspotential när det gäller hållbarhet. En betydande del av verksamheten är på väg mot minskad miljö- och klimatpåverkan, men eftersom arbetet utgår från ett ekonomiskt fokus känner inte alla till det. Kopplingen mellan ekonomisk och ekologisk hållbarhet kan alltså bli tydligare.

Ett antal förbättringspunkter som gäller hela kommunorganisationen identifierades, till exempel källsortering, upphandling och tjänsteresor. Det finns stora interna skillnader och vissa enheter har kommit betydligt längre mot en hållbar verksamhet än andra. De identifierade möjligheterna och hindren kan användas som underlag för handlingsplaner.

Jämställdhet

Kvinnors höga sjuktal och pojkars sämre meritvärden i årskurs 9 behöver analyseras. Kommunens starka sida är jämställda arbetsvillkor. Både män och kvinnor arbetar heltid i hög utsträckning och lönegapet mellan könen minskar.

Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) rekommendationer på jämställdhetsområdet ska följas och kompletteras med ungdomsperspektivet på områdena självs kattad hälsa, trygghet, fritid och framtidsplaner efter gymnasiet.

För att underlätta för verksamheterna finns en verktygslåda med förslag på aktiviteter och diskussioner i arbetslagen.

Sedan flera år finns en kommunövergripande arbetsgrupp för jämställdhetsfrågor internt och externt. Under 2016 fokuserade gruppen på den länsövergripande *Handlingsplan för jämställdhet och jämställdhetsintegrering*.

En arbetsgrupp för högre utbildning fick i uppdrag att inventera vilka åtgärder och insatser som pågår för att höja utbildningsnivån och öka motivationen till bildning.

Kultur

Nulägesbeskrivningen visade att kommunens starkaste sidor är barnkulturen, biblioteket, kulturskolan, projektet *Skapande skola*, konsthallen, det stora antalet konstnärer och musiker samt kulturarvet. De svaga sidor som framträdde är nöjesutbudet, ungdomskulturen, kommunikationer till och från evenemang, underhåll av skyltning, att det inte finns någon som tar estetiskt ansvar för det offentliga rummet samt utmaningen många verksamheter har i att se hur de kan arbeta med kultur.

Även om handlingsplanen inte är klar pågår flera aktiviteter, bland annat projektansökan *Höga Kusten – en resa i tid och rum* och samverkansarbetet kring *Styresholm*, som stärker industriarbetet och utvecklar besöksnäringen.

Utvecklingen inom kulturområdet följs genom undersökningar och statistik, till exempel ungdomsundersökningen LUPP, medborgarundersökningen och utlåningen av barnböcker.

Måluppfyllelse

Kommunfullmäktige (KF) beslutade om fyra kommunövergripande mål:

- nöjda medborgare och kunder
- god kvalitet
- attraktiv arbetsgivare
- god ekonomisk hushållning.

Till varje mål finns indikatorer för budgetåret, totalt 13 stycken, som alla är målsatta. Indikatorernas mål utgick från resultatet 2014, eftersom 2015 års resultat inte var känt när budgeten beslutades.

De kommunövergripande målen mäts genom årsmålen för indikatorerna. De flesta indikatorerna är tagna från offentlig statistik, är möjliga att följa över flera år och kan jämföras med andra kommuners resultat.

För att uppnå målet för god ekonomisk hushållning är kravet att minst hälften av indikatorernas resultat ska ha förbättrats eller ligga kvar på samma nivå som tidigare.

Uppföljningen visar att resultatet förbättrades eller låg kvar för 9 av indikatorerna och försämrades för 3. En indikator var inte jämförbar med tidigare år.

Av indikatorerna nådde 9 av 13 (69 procent) resultatmålen. Villkoret för god ekonomisk hushållning uppnåddes därmed.

Nöjda medborgare och kunder

Indikator	Mål 2015	Utfall 2015	Mål 2016	Resultat 2016	Trend
1. Hur stor andel av brukarna är nöjda med den hemtjänst de får? KKiK ¹ , procent	90	86	86	87	➔
2. Hur stor del av brukarna är nöjda med sitt särskilda boende? KKiK, procent	86	87	86	88	➔
3. Hur många elever i årskurs 8 har en positiv syn på skolan och undervisningen? KKiK, procent	86	80	81	81	➔
4. Vad tycker företagarna om kommunens service? Svenskt Näringslivs enkät till sina medlemmar, skala 1–5	3,20	3,09	3,10	3,01	⬇
5. Hur väl gör kommunen det möjligt för invånarna att delta i kommunens utveckling? KKiK, procent	55	74	66	78	➔

¹ Kommunens kvalitet i korthet (KKiK). SKL:s mätning av övergripande resultat.

God kvalitet

Indikator	Mål 2015	Resultat 2015	Mål 2016	Resultat 2016	Trend
6. Andelen behöriga elever till ett yrkesprogram på gymnasiet, KKiK, procent	92	86,8	86	82,8	⬇
7. Hur stor andel av eleverna fullföljer sin gymnasieutbildning med examen inom fyra år? KKiK, procent ²	80	78,7	82	70,1	⬇
8. Hur stor andel av medborgarna som tar kontakt med kommunen via telefon får ett direkt svar på en enkel fråga? Procent	61	65	71	85	➔
9. Hur stor del av medborgarna uppfattar att de får ett gott bemötande när de via telefon ställt en enkel fråga till kommunen? KKiK, procent ³	96	100	91	83	
10. Hur god är webbinformationen till invånarna? KKiK, procent	89	85	81	83	➔

² Resultatet redovisas enligt nya läroplanen.

³ SKL har skärpt sin bedömning mellan 2015 och 2016.

Resultaten är därför inte jämförbara med varandra.

Attraktiv arbetsgivare

Indikator	Mål 2015	Resultat 2015	Mål 2016	Resultat 2016	Trend
11. Hur många anställda upplever att kommunen har en god förmåga att främja, ta tillvara och bygga vidare på deras engagemang? Totalindex för det hållbara medarbetarengagemanget (HME)	78	78	76	79	➔

God ekonomisk hushållning

Indikator	Mål 2015	Resultat 2015	Mål 2016	Resultat 2016	Trend
12. Resultatet ska uppgå till minst 1,1 procent av verksamhetens nettokostnad	1,1	2,1	1,1	1,2	➔
13. Skuldsättningen får inte överstiga 89 741 kr per invånare (nivå den 31 december 2006)	89 741	85 810	89 741	82 035	↗

Finansiell analys

Syftet med den finansiella analysen är att vara ett underlag för att man ska kunna bedöma kommunens ekonomiska förmåga. Ett antal nyckeltal analyseras och jämförs med andra kommuners där det är möjligt, oftast med utfallet 2015 som jämförelseår. Vissa av nyckeltalen ändras snabbare än andra. Av beskrivningen framgår om nyckeltalet kan ändras snabbt.

Skattesats och skattekraft

Skattekraft är en parameter som är mycket att svår att förändra. Den bestäms dels av andelen människor i arbetsför ålder, dels av den lokala arbets-

marknaden. Förändringar sker långsamt. Genom utjämningsystemet omfördelas huvuddelen av skillnaderna mellan kommunerna. En viss skillnad kvarstår dock. Kommuner med låg egen skattekraft, som Kramfors, är känsliga för förändringar av utjämningsystemet.

När skattesatsen jämförs med andra kommuners får man en bild av kommunens handlingsutrymme. Om kommunen har en jämförelsevis låg skattesats kan ekonomin förstärkas genom skattehöjningar. Kommuner som redan har en hög skattesats har däremot svårare att höja skatten. Kramfors hör till de 22 kommuner som har högst totalt skatteuttag 2017.

Skattesats	Total skattesats år 2017, %	Skattesats i kommun 2017, %	Skattesats i landsting 2017, %	Skattekraft kronor per invånare taxeringsår 2016	Skattekraft procent av rikets
Hela riket	32,12	20,75	11,36	201 878	100
Kramfors	34,43	23,14	11,29	178 032	88

Källa: SCB:s hemsida Offentlig ekonomi.

22 kommuner har en total skattesats som är högre.

23 kommuner har en högre kommunal skattesats (exklusive Gotland).

102 kommuner hade ett sämre skatteunderlag per invånare taxeringsår 2016 (= inkomstår 2015).

Kramfors kommuns skattesats har varit oförändrad under en lång tid. Ändå har skatten höjts, eftersom kommunen övertagit uppgifter från landstinget och skatteväxlade, det vill säga höjde skatten, lika mycket som landstinget kunde sänka den. Landstinget Västernorrland har höjt skatten vid flera till-

fällen från 9:46 kr 1999 till 11:29 kr 2017. Den egentliga skattehöjningen i landstinget är högre om man tar hänsyn till att vissa verksamheter förts över till kommunerna. År 2014 skatteväxlade kommunen senast med landstinget. Då övertog kommunerna i länet ansvar för hemsjukvården och tog därför över 30 öre i utdebitering från landstinget. Under slutet av 90-talet överfördes ansvaret för funktionsstöd, särskola och delar av psykiatri. Ännu tidigare överfördes ansvaret för äldreboenden i vad som då kallades sjukhem.

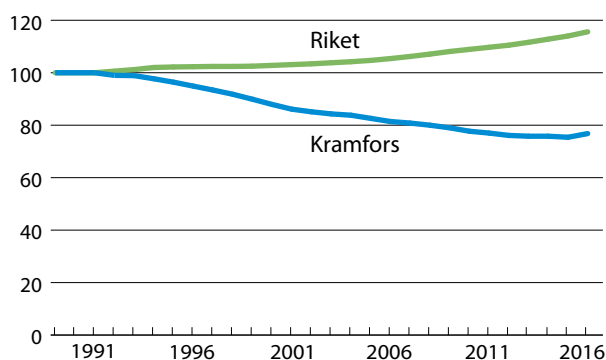

Befolkningsförändring

Skatt och statsbidrag fördelas per invånare. Om invånarantalet krymper minskar också skatt och statsbidrag. Eftersom det finns ett utjämnings-system som även beaktar skillnader i behov, påverkas utfallet av vilka åldersgrupper som minskar. En befolkningsminskning i enbart åldrarna 20–64 år leder till att andelen äldre och yngre ökar. Genom utjämningsystemet mildras effekten de första åren. Om befolkningsminskningen fortskrider en lång tid minskar även antalet barn och äldre med minskande statsbidrag som följd. Negativa befolkningsförändringar påverkar även förmögenheten och skuldsättningen. Skulden per invånare ökar vid oförändrad skuldstock, samtidigt som kvaliteten på tillgångarna (som till stor del är fastigheter och byggnader) försämras genom minskad efterfrågan. Befolkningsförändring är en parameter som kommunen har mycket svårt att påverka. De senaste åren har befolkningsminskningen varit marginell. År 2016 blev första året med plus i befolkningstalen. Flyktingarna påverkade i hög grad statistiken. Flyttnettot mot utlandet var +555 personer.

Utveckling av invånarantal: index basår 1991=100

(Index, basår 1990=100)

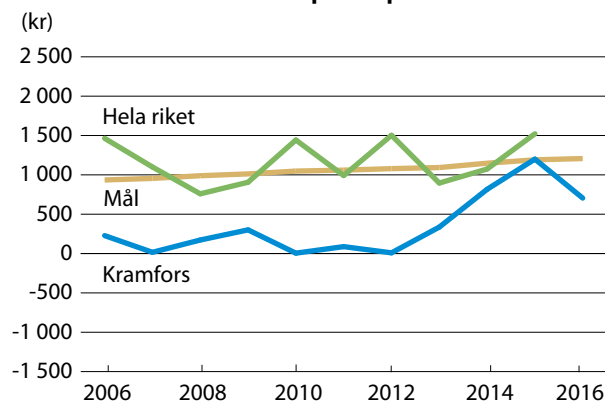

Källa: SCB, Befolkning. Index 2016=76,8. Det betyder att invånarantalet minskat med nästan en fjärdedel på 25 år.

Resultat och balanskravsavstämning

Kommunen har positivt resultat som ett av sina finansiella mål. Resultatet kan påverkas snabbt genom åtgärder i form av inköps- och anställningsstopp. Med sådana tillfälliga insatser är det emellertid svårt att få en godtagbar resultatnivå. Om resultatutvecklingen ses över en längre period, får man en bild av den långsiktiga förmågan att upprätthålla godtagbara resultatnivåer.

Resultat före extraordinära poster per invånare

Källa: SCB, Offentlig ekonomi för 2016 enligt redovisning.

Kramfors har klarat balanskravet från och med 2002. Målnivån (grön linje) i diagrammet motsvarar 2,0 procent av skatt och statsbidrag, vilket ligger i det övre intervallet av det beslutade målet på 1,1–2,1 procent. Enprocentmålet har funnits länge. Det motsvarar 600 kronor per invånare. Resultatutvecklingen för samtliga kommuner i landet var sådan att god ekonomisk hushållning uppnåddes åren 2006–2015. Resultatmålet nåddes inte i Kramfors perioden 2006–2014. År 2010 hade målet nåtts, om det inte hade avsatts 30 mkr för att bilda pensionsstiftelse. Detsamma gällde utfallet 2016, då det också gjordes en avsättning till pensionsstiftelsen. I budgetarna beaktades resultatmålet, men överskridanden från nämnder gjorde att utfallet inte nådde målet. En förändring av utjämningsystemet medförde högre utjämningsbidrag för Kramfors från och med 2014.

Balanskravsavstämning

(tkr)	2016	2015
Årets resultat enligt resultaträkningen	13 170	22 030
- reducering av samtliga realisationsvinster	- 1 441	- 1 441
+ justering för realisationsvinster enligt undantagsmöjlighet		
+ justering för realisationsförluster enligt undantagsmöjlighet		
+ orealiserade förluster i värdepapper		
- justering för återföring av orealiserade förluster i värdepapper		
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	11 729	20 589
- reservering av medel till resultatutjämningsreserv		
+ användning av medel från resultatutjämningsreserv		
Balanskravsresultat	11 729	20 589

Resultatet för kommunkoncernen uppgick till 22,6 mkr jämfört med 23,3 mkr 2015. De kommunala bolagen hade ett sammantaget resultat på 7,8 mkr (2,6 mkr). Krambo som gynnas av låg vakansgrad och låga räntor redovisade ett resultat före skatt på +10,1 mkr.

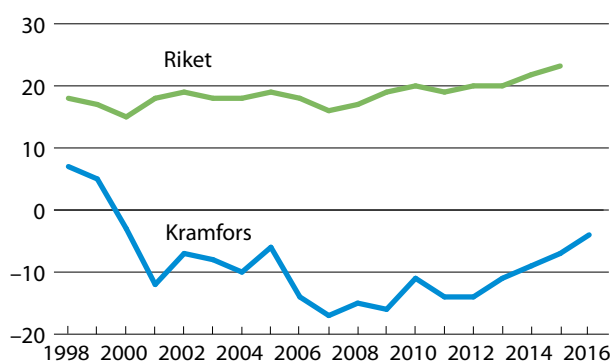
Kramfors Kommunhus AB har erhållit ett ovillkorat aktieägartillskott på 2,6 mkr från ägaren Kramfors kommun. Kramfors Kommunhus AB har i sin tur lämnat ett ovillkorat aktieägartillskott på 2,6 mkr till dotterbolaget Kramfors Mediateknik AB.

Soliditet

Soliditet visar nettoförmögenheten i relation till de totala tillgångarna. Måttet uttrycks i procent. Åtagande för pensioner intjänade före 1998 brukar läggas till. För Kramfors läggs pensionsåtagandet in som ett nettoåtagande med avdrag för överförda medel till pensionsstiftelsen. Soliditeten är mycket svår att påverka på kort sikt. Den brukar ses som ett mått på långsiktig betalningsförmåga.

Soliditet i kommunkoncerner inklusive pensioner före 1998

(Procent)

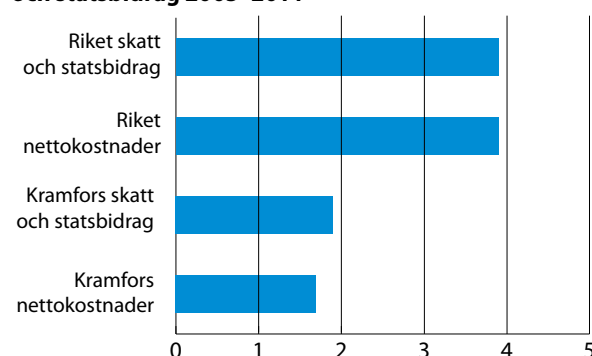
Källa: SCB, Offentlig ekonomi.

Soliditeten för kommunkoncernen är negativ sedan 1999. Det betyder att skulderna är större än tillgångarna. För hela riket har soliditeten varit stabil på 15–20 procent. För att Kramfors ska hamna på ett riksgenomsnitt krävs att det egna kapitalet förbättras med drygt 400 mkr. Att förbättra soliditeten till genomsnittet för riket via årliga resultat tar därför mycket lång tid.

Nettokostnader

En balanserad ekonomi kräver att nettokostnaderna inte utvecklas snabbare än skatteintäkterna.

Årlig förändring av nettokostnader respektive skatt och statsbidrag 2005–2014

Källa: SCB, Offentlig ekonomi samt egna beräkningar.

Diagrammet visar ett genomsnitt av de årliga procentuella förändringarna.

Diagrammet visar en positiv utveckling för Kramfors. Man ser också att de ekonomiska förutsättningarna för Kramfors avviker markant från kommuner med samma utveckling som rikets.

Nyckeltalet för ett enskilt år kan förändras snabbt genom händelser i omvärlden som påverkar skatteutfall och genom egna åtgärder.

Prognoser och budgetföljsamhet

	2016			2015		
	April	Delår	Utfall	April	Delår	Utfall
BAS-nämnd	+7,1	+9,6	+12,2	-6,2	-9,5	-0,8
BKU-nämnd	+2,9	+6,5	+3,8	-5,7	-6,0	-2,5
Miljö- och byggnämnd	0	+0,8	+0,9	0,0	+0,3	+0,6
Kommunstyrelse	0	+2,0	+11,8	-2,0	-1,5	+1,5
Avvikelse för nämnder	+10,0	+18,8	+28,7	-13,9	-16,7	-1,2
Årets resultat	+24,1	+37,0	+13,2	+14,0	+9,7	+22,0

Tabellen visar nämndernas budgetavvikelser (för kommunstyrelsen inklusive överförmyndarnämnd och revision). För årets resultat visar tabellen prognos

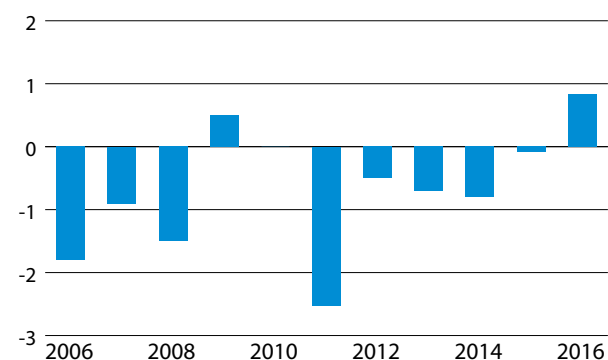
respektive faktiskt utfall. Kommunen fick i december 2015 53,8 mkr av staten för att täcka kostnader för flyktingsituationen. Av det redovisades 9 mkr som

intäkt 2015 och nämndernas budgetramar utökades med motsvarande belopp. År 2016 redovisade 10 mkr som intäkt. Vid prognostillfällena förutsattes att en större del skulle upplösas 2016. En annan avvikelse mellan utfall och prognos är att det gjordes en avsättning för pensionsstiftelsen.

Kommentarer till avvikelserna finns dels i kommande avsnitt i förvaltningsberättelsen, dels i respektive nämnds verksamhetsberättelse.

Summa avvikelse för nämnderna i procent av bruttokostnaderna

(Procent)

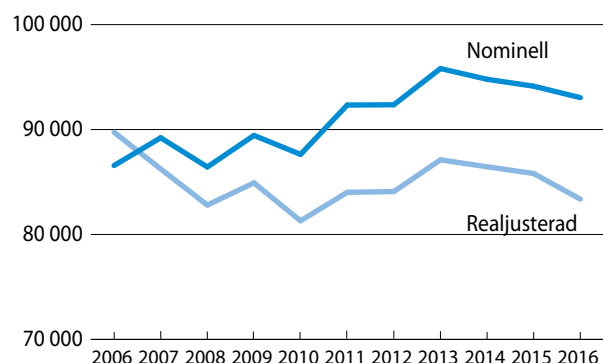
Diagrammet visar att nämnderna sammantaget historiskt haft svårt att klara budget och att 2016 var ett av få år då nämnderna sammantaget visade överskott.

Skuldsättning

Ett av kommunens finansiella mål är att den reala skulden per invånare inte får öka jämfört med utgången av 2006.

Total skuld per invånare

(Kronor)

I måttet ingår samtliga skulder och avsättningar i koncernens balansräkning, pensionsåtaganden som tjänats in före 1998 samt borgensåtaganden mot

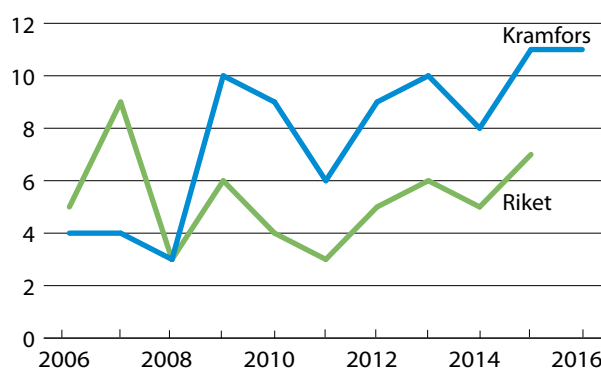
utomstående. Från den totala skulden dras likvida medel. För 2006 justerades den reala skulden upp med effekten av den sänkta diskonteringsräntan.

I samband med beslutet om budget för 2015 reviderades målet, så att effekten av sänkt diskonteringsränta vid beräkningen av pensionssskulden skulle exkluderas. Diskonteringsräntan sänktes 2013. Det höjde skulden med 56 mkr, vilket motsvarar drygt 3 000 kronor per invånare. Målvärdet i form av skuld per invånare 2006 justerades upp med samma belopp. Skuld per invånare är ett nyckeltal som tar lång tid att förändra. Pensionsåtagandet har nu börjat minska.

Likviditet

Likvida medel andel av externa kostnader

(Procent)

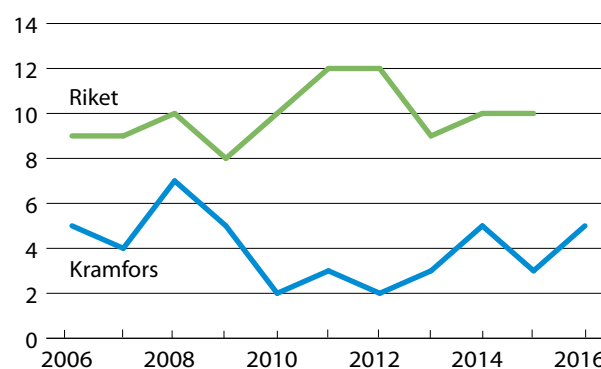
Källa: SCB, Offentlig ekonomi och Kramfors utfall 2016.

Likviditet är ett nyckeltal som kan påverkas mycket snabbt, till exempel genom att man tar nya lån. Ökningen från 2014 till 2015 berodde på att staten betalade ut 53,8 mkr för flyktingsituationen.

Investeringar som andel av skatt och statsbidrag

Nettoinvesteringar andel i procent av skatt och statsbidrag

(Procent)

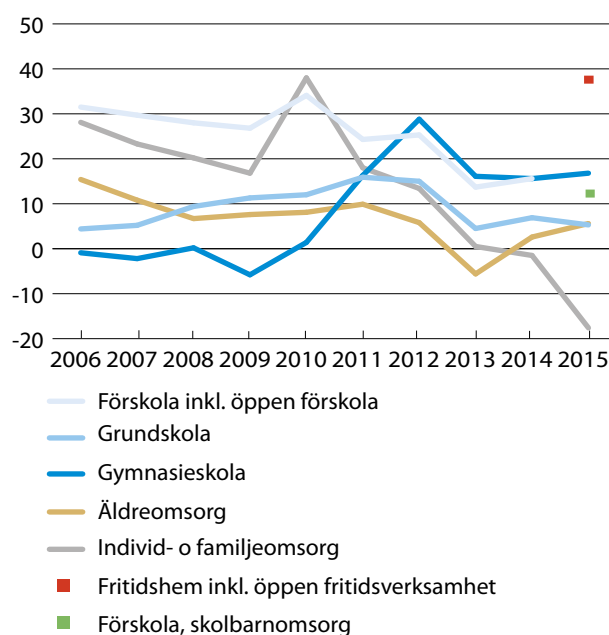

Källa: SCB, Offentlig ekonomi och Kramfors utfall 2016.

Kommunens investeringsnivå som andel av skatt och statsbidrag har legat lågt. Det är en konsekvens av svaga resultat och målet att hålla skulden per invånare konstant. Från och med 2009 har alla investeringar i verksamhetsfastigheter utförts av det kommunala bostadsbolaget. Genom det ökar skillnaden mellan Kramfors och riket.

Investeringsbudgeten bestäms årligen. Nyckeltal där investeringar ingår kan därför påverkas snabbt.

Kostnadsnivå (Procent)

Källa: Koladas hemsida.

Diagrammet visar redovisad kostnad jämförd med kostnadsnivån som beräknas i kostnadsutjämnningen. Om utfallet ligger på noll, betyder det att kostnaden är exakt densamma som i utjämningsystemet. Om utfallet ligger över noll betyder det att kostnaden är högre.

Kraftiga merkostnader i förhållande till kostnadsutjämnningen innebär svårigheter att klara finansieringen med ett normalt skatteuttag.

Förändringen av utjämningsystemet sänkte avvikelsen mot standardkostnaden för samtliga verksamheter år 2013.

Kostnaden för gymnasieutbildning steg kraftigt 2011 och 2012. Det är ett tecken på att kostnaderna inte kunde anpassas till minskade elevkullar. För grundskolan försämrades relationen till standardkostnaden i utjämningsystemet gradvis från 2002 till 2012. Försämringen berodde även här på att kostnaderna inte reducerades i takt med elevminsk-

ningarna. Avvikelsen för grundskolan har från 2013 och framåt legat stabilt på nivåer 5–7 procent över den kostnad kommunen skulle kunna ligga på enligt kostnadsutjämnningen.

För äldreomsorgen innebar åren 2006–2013 en markant sänkning. Den följdes av ökning 2014 och 2015.

För förskola och fritidshem var avvikelsen mot standardkostnaden stor hela perioden. Från och med 2015 är verksamheterna separerade. Kostnaden för fritidshem avviker mest från standardkostnaden.

För individ- och familjeomsorgen visar kurvan stor variation under perioden. Enstaka beslut om placeringar av barn får stor påverkan på kostnadsnivån. Sedan 2010 har kostnaderna jämförda med standardkostnaderna sjunkit markant.

Nyckeltalet kan inte påverkas snabbt annat än marginellt. Större anpassningar av verksamhetskostnader tar tid.

Pensionsåtagande och pensionsstiftelse

Pensioner som tjänats in före 1998 redovisas på det sätt lagen föreskriver, det vill säga som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen. I årsredovisningen 1998 fanns åtagandet i balansräkningen som en skuld. Med då gällande beräkningsregler värderades det till 341,7 mkr. I denna årsredovisning värderas samma åtagande till 610,8 mkr. Trots att inget nytt intjänande sker har åtagandets värde nästan dubblats. Det finns flera anledningar. Dels har antaganden om livslängd ökat i beräkningen, dels värdesäkras åtagandet och räknas därmed upp årligen. Eftersom åtagandet är förmånsbestämt påverkar också förändringar i det allmänna pensionssystemet. De år den så kallade bromsen slår till i det allmänna pensionssystemet ökar åtagandet. Under senare år är det framförallt sänkningar av diskonteringsräntan som lyft åtagandet.

Enligt regelverket för redovisning ska pensionsutbetalningar redovisas som kostnader. Pensionsutbetalningarna och därmed de redovisade kostnaderna väntas vara som störst runt 2030. För att kapa toppåren på utbetalningarna har kommunen bildat en pensionsstiftelse. Vid två tillfällen har pengar förts över till stiftelsen. I början av 2012 insattes en första mindre del och 2013 sattes huvuddelen 75,6 mkr in. Totalt insatt är 99,8 mkr. Kommunen har tagit kostnader för överföringen till stiftelsen och löneskatten det medför. Avsikten är att minska kostnadsbelastningen längre fram genom att hämta gottgörelse från stiftelsen. Underlaget för löneskatt minskar då gottgörelse hämtas, vilket betyder att effekten av

löneskatt blir neutral jämfört med motsvarande tillväxt i placeringar i den egna balansräkningen.

Pensionsstiftelsen ska löpande rapportera till kommunstyrelsen vid tre tillfällen under året. Vid den senaste rapporteringen, som grundade sig på avläst värde för innehaven den 31 december 2016, uppgick det aktuella värdet till 128,9 mkr. Andelen aktier och aktiefonder utgjorde då 59 procent av innehavet. Räntebärande placeringar utgjorde 31 procent. Resterande del utgjordes av så kallade alternativa investeringar, där även hedgefonder ingår. Stiftelsens styrelse har fyra möten per år. Styrelsens beslut om placeringar styrs av placeringsriktlinjer. De säger bland annat att andelen aktier får variera mellan 30 och 70 procent med ett normalläge på 50 procent. Stiftelsen har ökat aktievikten, så att den nu ligger något över normalläget. Styrelsens protokoll och rapporteringen till kommunstyrelsen finns att läsa på kommunens webbplats.

Det totala pensionsåtagandet framgår av noten till poster inom linjen. Ansvarsförbindelsen, som är huvuddelen av det totala pensionsåtagandet, uppgår alltså till 610,8 mkr. Pensionsstiftelsen förvaltade ett

kapital på 128,9 mkr i slutet av december 2016. För att kunna se hur stor del av åtagandet som stiftelsen täcker, måste man ta hänsyn till att löneskatten redan är betald. Räknar man upp stiftelsekapitalet med löneskatt får man ett totalt värde på cirka 160 mkr. Ställs sedan detta värde i relation till ansvarsförbindelsen visar det sig att stiftelsen täcker cirka 26,2 procent av åtagandet i ansvarsförbindelsen.

Fullmäktige föreslås avsätta ytterligare 25 mkr till stiftelsen. Kostnaden för detta har tagits i 2016 års resultat.

Pensionsåtagande

(mkr)	2016	2015
Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser	72,6	71,4
Ansvarsförbindelser - pensionsförpliktelser som inte tagits upp bland avsättningar	612,4	626,2
Intjänat under året	33,3	35,3
Totala förpliktelser	718,3	732,9
Avgår finansiella placeringar		
avseende pensionsmedel	149,0	124,0
Återlånade medel	569,3	608,9

Drift- och investeringsredovisning

DRIFTREDOVISNING PER NÄMND/STYRELSE

Nämnd/styrelse (mkr)	Budget 2016	Redovisning 2016			Avvikelse 2016	Redovisat 2015
		Kostnader	Intäkter	Netto		
BAS-nämnden	- 511,2	- 720,5	221,6	- 498,9	12,2	- 493,3
Barn-, kultur- och utbildningsnämnden	- 385,5	- 494,2	112,5	- 381,7	3,8	- 397,4
Miljö- och byggnämnden	- 9,2	- 14,4	6,0	- 8,3	0,9	- 8,0
Överförmyndarnämnden	- 2,7	- 8,4	5,5	- 2,9	- 0,2	- 2,4
Revisionsnämnden	- 1,5	- 1,5	0,0	- 1,5	0,0	- 1,5
Kommunstyrelsen	- 192,5	- 410,3	229,9	- 180,4	12,1	- 161,9
Summa nämnder/styrelser	- 1 102,6	- 1 649,3	575,5	- 1 073,8	28,8	- 1 064,5
Finansiering	23,9	- 23,2	43,7	20,6	- 3,4	21,3
Totalt	- 1 078,6	- 1 672,4	619,2	- 1 053,2	25,4	- 1 043,2
<i>Övriga resultatsteg</i>						
Avskrivningar	- 38,5	- 38,0		- 38,0	0,6	- 37,5
Jämförelsestörande intäkter			1,4	1,4	1,4	11,5
Jämförelsestörande kostnader		- 25,0		- 25,0	- 25,0	
Verksamhetens nettokostnader enligt resultaträkningen	- 1 117,2	- 1 735,4	620,7	- 1 114,7	2,4	- 1 069,2

NETTOINVESTERINGAR 2016-2012 PER FÖRVALTNING

Förvaltning (mkr)	Budget 2016	Redovisat 2016	Redovisat 2015	Redovisat 2014	Redovisat 2013	Redovisat 2012
BAS-nämnden	3,6	3,3	2,6	2,0	0,5	0,8
BKU-nämnden	1,9	1,5	1,5	1,8	2,1	1,2
MoB-nämnden			0,2			
KS	51,1	53,7	26,3	50,4	32,7	24,4
Summa	56,6	58,5	30,6	54,3	35,3	26,3

Bland 2016 års större investeringar, 58,5 mkr netto, märks:

Östby vattenverk	28,5
Tjänstecenter Folksam	5,0
Beläggningar	2,9
Vägbelysning energieffektivisering	0,9
Ådalshallen byte sportgolv m m	1,5
Beläggning Bäckgatan	1,0
Va-omläggning Renvägen	1,3
Beläggning Renvägen	1,9
Investerat i datorer och skrivare	2,9

Av investering på Östby vattenverk på 28,5 mkr finansieras 12,4 mkr av avsättning VA-fond.

REDOVISNING AV BESLUT OM INVESTERINGAR

Total budget (mkr)	Varav ursprunglig årsbudget ¹⁾	Tilläggsbudget ²⁾	Ytterligare objekt ³⁾	Avgår objekt ⁴⁾
56,6	26,0	30,6		

¹⁾ KF Budget § 83/2015.

²⁾ KS § 68/2016. BAS § 26/2016.

³⁾ Omföringar från drift till investeringsbudget i enlighet med revisionens anvisningar.

⁴⁾ Omföringar från investeringsbudget till driftbudget.

Viktiga händelser

Tillsammans har vi mod att skapa livskraft – i hela vår kommun. Ledorden kommer från Vision 31, som kommunfullmäktige antog i juni. Visionen betonar kreativitet och entreprenörsanda, liksom öppenhet för nya idéer.

Hållbarhet, jämställdhet och kultur är tre prioriterade områden den här mandatperioden. Kramfors ska alltså vara en modern kommun där samhällsbygget genomsyras av dessa utvecklingsområden. För att få fart på arbetet ska en utvecklare för respektive område anställas.

Kramfors har utsetts till en av Sveriges främsta arbetsgivare i offentlig sektor. Kommunen fick utmärkelsen tack vare aktivt arbete med att vara en attraktiv arbetsgivare som skapat förmåner som anställda efterfrågar och ett utvecklingsprogram för chefer.

Befolkningen växer, både för att utflyttningen har minskat, för att nästan lika många föds som dör och för att fler nysvenskar stannar i kommunen.

Genom sitt engagemang, mod och omsorg belönades rektor Mikael Wiklund med *Guldlinken* av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). För att kunna erbjuda eleverna hemspråk köpte han in distansundervisning, eftersom det inte var möjligt att anställa behörig personal i alla språk. Han belönades för sin ”innovativa förändring av offentlig verksamhet”. Nu anpassas lagen till dagens verklighet.

Två av kommunens medarbetare nominerades i *White Guide Junior och Senior* för det goda arbetet de gör kring måltiderna i äldreomsorg och skola. Juryn provade luncher i drygt 250 skolor, förskolor och seniorboenden runt om i Sverige.

Bemanningsenheten i äldreomsorgen uppmärksammades med en nominering till *Time Care Award* för att den genom sitt arbetssätt tar ansvar för all vikarietillsättning vid sjukdom och semestrar. Det blev ingen utmärkelse, men väl topp tre.

Under en särskild kampanjverka mättes hur mycket mat eleverna kastade i sophinken och jämfördes med en vanlig vecka. Resultatet blev att svinnet per elev minskade från 26 till 17 gram – totalt 112,5 kg – vilket motsvarar koldioxidutsläppet från en bilresa Kramfors–Stockholm.

I SKL:s Öppna jämförelser placerade sig Kramfors som en av länets bästa skolkommuner, både vad gällde resultat och elevernas syn på skolan.

Ett utegym vid Hälsans stig i centrala Kramfors invigdes på försommaren. Utegympet är tillgängligt året om och är ett konkret resultat av de dialoger som hölls i samband med den fördjupade översiktsplanen (FÖP) för Kramfors stad.

Genom e-tjänster vill kommunen förenkla för invånarna att göra ansökningar. Under våren öppna-

des tjänsterna för att söka plats på förskola och fritidshem och för ansökan om lånekort på biblioteket. Via appen *Omsorgen* går det att få reda på vilken mat som serveras i äldreomsorgen.

Hemtjänsten kan numera erbjuda tillsynsbesök via kamera istället för ett fysiskt besök. Dels kan den gamla sova ostört, dels behöver inte personalen resa långt för att konstatera att personen sov lugnt.

Polisens trygghetsundersökning visade åter att Kramfors är en trygg kommun, oavsett var i kommunen man bor.

Saneringen av Marieberg är äntligen klar och området invigdes i slutet av maj. Arbetet har pågått sedan 2004 och var ett samarbete mellan kommunen och olika myndigheter. Mark, vatten och byggnader var förorenade med dioxin, men nu kan området vid Ångermanälvens kant användas för rekreation.

En ny belysningsplan togs fram som handlar om vilken belysning som ska finnas i kommunen. Här finns cirka 5 600 belysningspunkter och nästan 30 procent av dem finns längs Trafikverkets vägar. Kvicksilverlamporna ska bytas mot LED-belysning och de kvarvarande cirka 1 000 trästolparna byts ut de närmaste åren. I vissa områden släcks belysningen nattetid, men för att öka tryggheten och minska brottsligheten får några områden utökad tändning nattetid.

Ådalsskolan fick ta emot sin HBTQ-certifiering av Riksförbundet för sexuellt likaberättigade (RFSL). I ett års tid arbetade skolan för att öka kunskapen i dessa frågor och för att skapa en skola och arbetsplats där alla behandlas lika.

Ett program för bostadsförsörjning togs fram. Där presenteras en analys av behovet. Bostadsförsörjningen är viktig för kommunen och dess fortsatta utveckling. En handlingsplan för hur arbetet ska gå vidare ska snart tas fram.

En multiarena, alltså en yta med konstgräs som kan användas för olika fritidsaktiviteter beroende på årstid, stod klar i Ullånger. Idén föddes när föräldraföreningen önskade hjälp med att byta en rink. Det lokala engagemanget har varit stort och driften sköts av föräldraföreningen med bidrag från kommunen.

År 2017 firar Kramfors att staden fyller 70 år med en mängd aktiviteter. Föreningar och organisationer har kunnat söka bidrag för att ordna evenemang. Ett krav har funnits – något med siffran 7 ska finnas med, till exempel en tårta på sju meter eller sju artister som framträder.

År 2016 blev ett rekordår när det gällde verksamhet för asylsökande. Med rekordet följde också toppnoteringar för riktade bidrag. Nu minskar antalet asylsökande och det slår kraftigt mot kommunens intäkter redan 2017.

Framtidsbedömning

Kramfors kommun har en historia av sjunkande invånarantal, hög medelålder och hög arbetslöshet. Befolkningsutvecklingen berör och engagerar alla. Kommunen som organisation har ett stort ansvar för att vända trenden, men hjälp behövs från företag och medborgare för att lyckas.

År 2016 bröts trenden och kommunen kunde räkna in en ökning med hela 322 personer. Det var första gången på mer än 65 år som befolkningen ökade.

Även 2017 och 2018 bedöms bli befolkningsmässigt positiva år, men hur det blir därefter är svårare att uttala sig om. Den stora osäkerheten gäller utvecklingen av asyl- och flyktingsituationen, både nationellt och internationellt. Oron i omvärlden och svenska politiska beslut har direkt koppling till Kramfors.

Befolkningsökningen har lett till ökande fastighetspriser och bostadsbrist. I grunden är det positivt för kommunen och privata fastighetsägare, som kan öka sin lönsamhet och utveckla sina bestånd. Krambos planer på ett nytt flerfamiljshus med hyreslägenheter fortskrider.

Ett nytt bostadsförsörjningsprogram antogs och planarbete pågår på flera fronter, vilket sannolikt innebär fler bostadsprojekt de närmaste åren.

Kollektivtrafiken bidrar till bättre förutsättningar för företagen, när upptagningsområdet för rekrytering av kompetent personal blir större. Ur ett medborgarperspektiv kan man vända på synsättet och med Kramfors som utgångspunkt få närhet till intressanta arbeten och ett stort utbud av nöjen och rekreation – allt inom rimliga pendlingsavstånd.

Kramfors ligger geografiskt mycket bra till i Västernorrlands län och kommunen behöver marknadsföra de fördelar som läget innebär.

Enbart ett bra läge räcker inte, utan kommunen måste dessutom vara attraktiv för människor och företag. En utmaning ligger i att bli tydligare i kommunikationen av vad kommunen står för och vill åstadkomma i framtiden.

Den nya visionen *Tillsammans har vi mod att skapa livskraft – i hela kommunen* fastställdes. Visionen betonar bland annat kreativitet och entreprenörsanda, liksom öppenhet för nya idéer.

Personalredovisning 2016

Personal

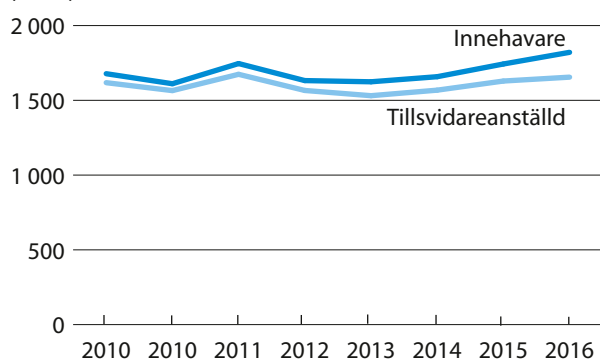
Kramfors kommun är den största arbetsgivaren i kommunen med sina 1 655 tillsvidareanställda. Av dem är över 20 procent fyllda 60 år. I flera år har det stått klart att det blir svårare och svårare att rekrytera personal. Det märktes än mer det senaste året, då även behovet av personal ökade.

Antal medarbetare

Antalet tillsvidareanställda ökade med 26 personer. Antalet innehavare (tillsvidareanställda och visstidsanställda) ökade från 1 743 till 1 821. Orsaken var det stora asylmottagandet som berörde särskilt skola och socialtjänst, men även boenden för ensamkommande flyktingbarn.

Utveckling tillsvidareanställda och innehavare 2012–2016

(Antal)

Åldersstruktur

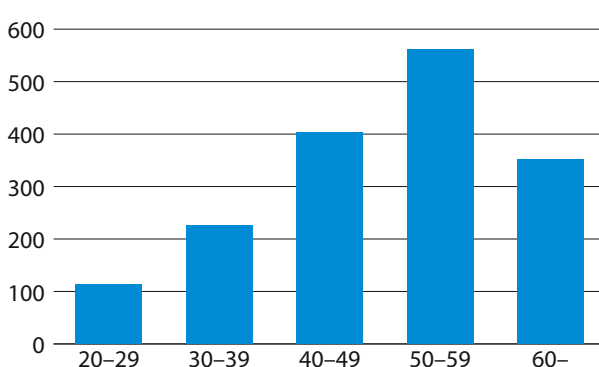
Medelåldern hos de tillsvidareanställda sjönk något och var 49 år. Antalet tillsvidareanställda under 30 har nästan fördubblats på två år från 62 till 114, vilket är positivt eftersom kommunen haft väldigt få yngre medarbetare.

Andelen tillsvidareanställda som fyllt 60 år är fortfarande hög, 22 procent, vilket innebär att var femte medarbetare går i pension de närmaste fem åren. Det är en stor utmaning att rekrytera kompetenta medarbetare för att ersätta dem.

Åldersfördelning av antalet personer (tillsvidare) den 31/12 respektive år

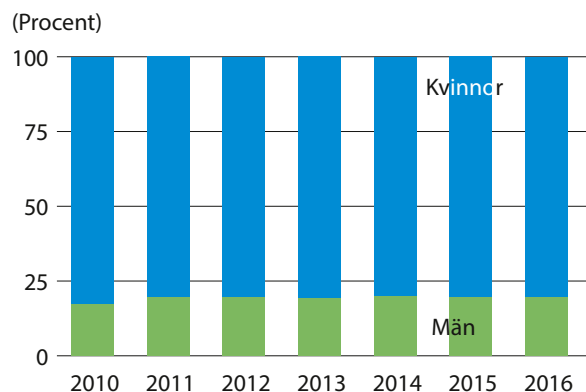
	2012	2013	2014	2015	2016
20–29	39	54	62	98	114
30–39	199	211	201	225	225
40–49	405	404	414	417	403
50–59	535	531	556	551	562
60–	388	331	335	338	351

(Antal)

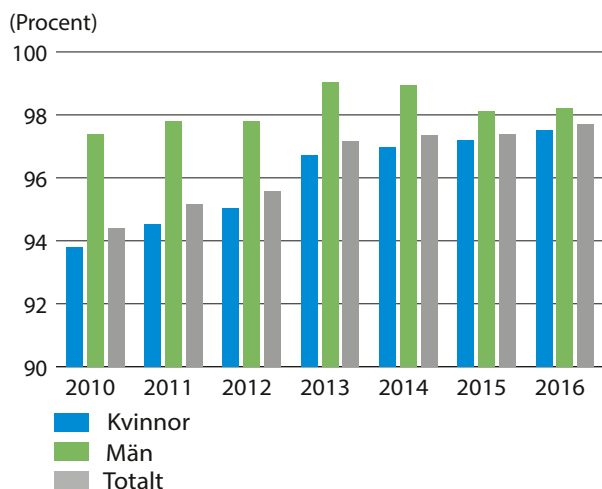
Könsfördelning

Andelen tillsvidareanställda män respektive kvinnor har varit i stort sett oförändrad sedan 2011. Lite drygt 80 procent är kvinnor, vilket är en ganska typisk fördelning i en kommun.

Medelsysselsättningsgrad

Medelsysselsättningsgraden ökade marginellt och var knappt 98 procent. Tidigare var skillnaden mellan män och kvinnor tydlig, men den blir allt mindre. Männen medelsysselsättningsgrad var 98,2 procent och kvinnornas 97,5.

Personalkostnader

Personalkostnader är den enskilt största kostnaden i budgeten. År 2016 var den 58 procent av bruttokostnaderna.

Medellönen den 31 december var 27 957 kr för tillsvidareanställda. Kvinnorna tjänade 92 procent av vad männen tjänade. Kvinnornas medellön var 27 504 kr och männens 29 823 kr.

Medellön (tillsvidare) den 31/12 respektive år

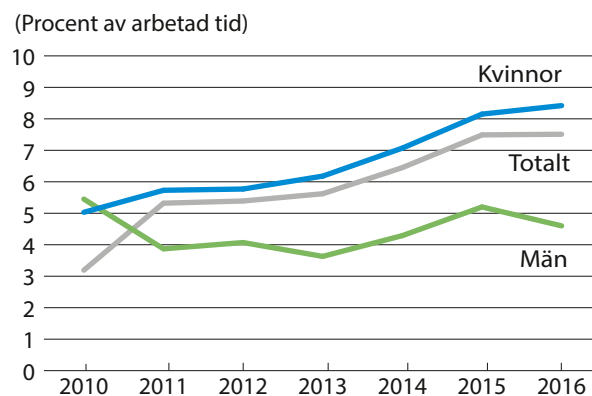
	2012	2013	2014	2015	2016
Totalt	25 038	25 609	26 300	26 997	27 957
Kvinnor	24 560	25 143	25 811	26 525	27 504
Män	27 020	27 553	28 268	28 981	29 823
Kvinnors lön i procent av männens	90,90	91,25	91,31	91,62	92,23

Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron ökade något till 7,51 procent av arbetstiden (7,49). Ökningen är marginell jämfört med tidigare års ökningar. BAS-förvaltningens sjukfrånvaro ökade medan övriga förvaltningar hade lägre sjukfrånvaro än tidigare. Kvinnornas sjukfrånvaro fortsätter att öka medan männens sjunker. Kvinnornas sjukfrånvaro är nästan dubbelt så hög som männens.

Den korta sjukfrånvaron upp till 14 dagar minskade något jämfört med 2015. Den stora ökningen gällde sjukskrivningar längre än 90 dagar. Antalet frånvarodagar har nästan fördubblats sedan 2012. Allt fler blir sjuka länge, vilket även är tendensen på arbetsmarknaden i stort.

Sjukfrånvarokostnaden minskade från 14,5 mkr till 13,5 mkr.

Sjukfrånvaro i procent av arbetstid

År	Totalt	Kvinnor	Män
2016	7,51	8,42	4,60
2015	7,49	8,15	5,2
2014	6,45	7,07	4,26
2013	5,62	6,18	3,63
2012	5,39	5,77	4,07

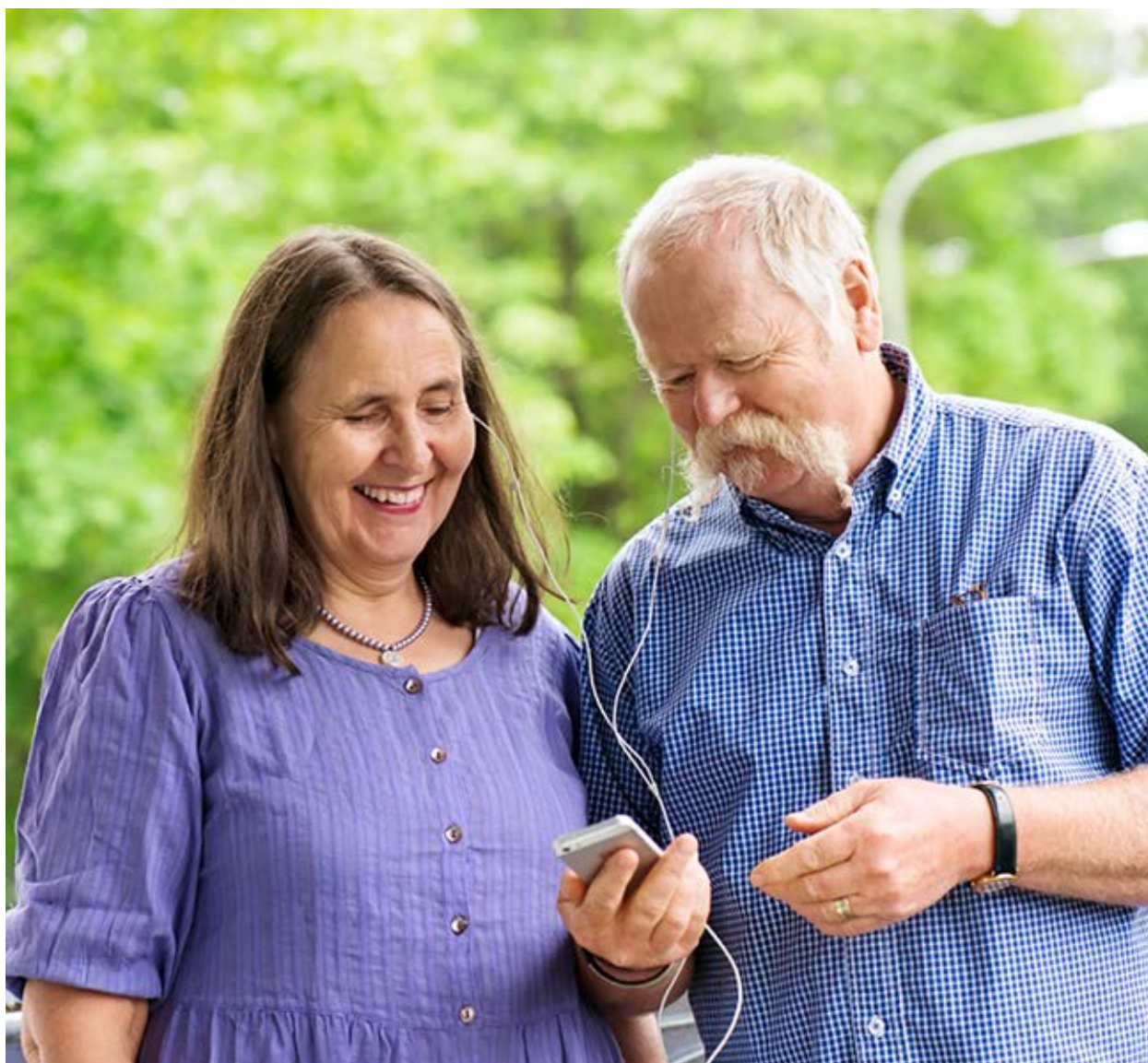
Sjukfrånvaro i procent av arbetstid fördelat på förvaltning

År	BKU	BAS	KL	MoB
2016	4,92	9,48	5,39	2,53
2015	5,19	9,16	5,88	4,37
2014	4,63	7,99	4,3	3,47
2013	4,30	6,81	4,29	3,83
2012	4,14	6,74	3,47	3,94

Ur Kramfors perspektiv

De senaste åren har svårigheten att rekrytera personal blivit märkbar. År 2016 annonserades cirka 200 lediga tjänster jämfört med 120–140 tidigare år. En del tjänster hade få sökande och viss kompetens börjar bli svår att finna i stora delar av landet. Det ökade asylmottagandet gör att rekryteringsläget för många kommuner är besvärligt. Bristen på socialsekreterare, sjuksköterskor och lärare blir alltmer påtaglig och det märks även i Kramfors.

HR-avdelningen har i uppdrag att ta fram en konkret handlingsplan för kompetensförsörjning som ska vara klar senast den 20 juni 2017.

Redovisningsprinciper

Kramfors kommun följer den kommunala redovisningslagen och tillämpar rekommendationerna från Rådet för kommunal redovisning (RKR). Enstaka undantag från detta redovisas även i notapparaten.

Intäkter redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska tillgångarna kommer att tillgodogöras kommunen och om intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Periodiseringar av inkomster och utgifter sker enligt god redovisningssed. Det innebär att inkomster och utgifter bokförs på de perioder de intjänats respektive förbrukats.

Fordringar upptas till de belopp de beräknas inflyta med.

Jämförelsestörande poster redovisas på separata rader i resultaträkningen under verksamhetens nettokostnader och specificeras i not till respektive post. För att en post ska betraktas som jämförelsestörande ska den uppgå till ett väsentligt belopp och vara av sådant slag att den är sällan förekommande. Sådana transaktioner är viktiga att uppmärksamma vid jämförelser med andra perioder. Realisationsvinster vid fastighetsförsäljning redovisas alltid som jämförelsestörande.

Skatteintäkter

Den preliminära slutavräkningen för skatteintäkter baseras på Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) decemberprognos i enlighet med rekommendationen RKR 4,2. Efter bokslutets upprättande har SKL publicerat en ny prognos i februari som pekar på ett utfall som avviker från den tidigare prognosen med 753 tkr.

Investeringsbidraget

Erhållna bidrag till anläggningstillgångar tas upp som en förutbetalad intäkt i enlighet med rekommendationen RKR 18 och periodiseras över anläggningstillgångens nyttjandeperiod.

Flyktingbidraget

Kommunen avviker när det gäller redovisning av det särskilda flyktingbidrag som mottogs i december 2015. Statsbidraget gavs som tillfälligt stöd till kommuner och landsting för att hantera den rådande flyktingsituationen.

Huvudregeln i RKR 18,1 är att generella statsbidrag redovisas enligt kontantprincipen och intäktsförs i samband med statens utbetalning. RKR gjorde ett särskilt yttrande i december 2015 om att flyktingbidraget kan redovisas och periodiseras på ett annat sätt. RKR anser att det är rimligt att bidraget kan periodiseras mellan 2015 och 2016 – antingen med jämn fördelning från och med december 2015 till och med december 2016, eller från den månad 2015 som kostnaderna för flyktingmottagandet började öka kraftigt.

Pengarna ska täcka extra kostnader som uppstått i samband med det ökade flyktingmottagandet jämfört med tidigare volymer. Kramfors kommun befann sig i ett uppbyggnadsskede, så nystartade verksamheter hann inte få full årseffekt som planerat under 2016. Kommunen valde därför att inte intäktsföra allt på 2016, utan att låta 35 mkr av de 54 mkr som gavs som engångsbidrag ligga kvar som skuld 2016 och intäktsredovisa det 2017 i stället. På så sätt har kommunen medel för merkostnader som finns kvar 2017. Det ger en bättre matchning mellan intäkter och kostnader. Om kommunen skulle följa RKR:s rekommendation skulle det innebära att resultatet mellan åren kraftigt påverkas av bidraget, vilket kan ge en felaktig bild av kommunens övriga verksamheter. Bidragets storlek och hur periodiseringen gjordes framgår av en not till balansräkningen.

Anläggningstillgångar

RKR:s rekommendation 11,4 om materiella anläggningstillgångar innehåller ett explicit krav på komponentavskrivning. Eftersom avskrivningarna ska spegla hur tillgångars värde successivt förbrukas, måste skillnader i förbrukning och nyttjandeperioder av betydande komponenter i en anläggningstillgång beaktas. Om skillnaden förväntas vara väsentlig ska tillgången delas upp på komponenter. Respektive komponent skrivs av separat.

Kramfors införde komponentavskrivningar 2015 och valde att fokusera på tillgångar med ett bokfört restvärde som översteg 1 mkr, och där kvarvarande nyttjandeperiod var mer än 10 år. Objekten fördelades på komponenter enligt en nyckel, om det inte tydligt framgick att objektet kunde hänföras till en viss komponent.

Komponentgrupper

Efter en genomgång av anläggningsrutinen delades objekten in i objekttyper. Alla typer behöver inte komponentindelas, eftersom de inte innehåller komponenter som skiljer sig väsentligt från anläggningen i övrigt när det gäller förbrukningstid. Följande uppdelning och bedömning gjordes av befintliga objekt som delades upp i komponenter:

Objekttyp	Grupp
Kontor och offentliga lokaler	1
Äldreboenden och sjukhem	2
Simhallar	3
Ishallar	4
Sporthallar och idrottshallar	5
Vattenverk och avloppsreningsverk	6
Gator och vägar	7
Höga Kusten Airport	8
Kyrkdal markbäddar	9
Högbergets avfallsstation	10
Kramfors IP	11
Gångbro över riksväg 90	12
Projekt säker ledning	13
Serverrum	14
Leasingfastigheter	15

Avskrivning av anläggningstillgångar

Planenlig avskrivning baseras på ursprungligt anskaffningsvärde och sker utifrån förväntad ekonomisk livslängd. Avskrivningarna påbörjas månaden efter anskaffning eller färdigställande. Finansiella anläggningstillgångar, mark och konst avskrivs inte.

Huvudsakligen tillämpas följande linjära avskrivningstider:

- Byggnader och anläggningar, 20–60 år.
- Maskiner, fordon och inventarier, 3–10 år.

För komponentavskrivning delas varje komponentgrupp upp i sex komponenttyper. Typernas avskrivningstider varierar mellan 10 och 60 år.

Under vissa omständigheter kan nyttjandeperioden för en tillgång behöva omprövas. Om en ny bedömning av nyttjandeperioden väsentligt avviker från tidigare bedömningar ska avskrivningsbeloppen för innevarande och framtida perioder justeras.

Gränsdragning mellan underhåll och investering

Löpande underhåll ska liksom tidigare kostnadsföras, medan tillkommande komponenter och sådana som byts ut läggs till anskaffningsvärdet. Tidigare gjordes bedömningen om vad som var löpande underhåll och vad som var investering oftast så att aktiveringen skedde när åtgärden förbättrat anläggningens prestanda. Aktivering ska nu ske om åtgärden sannolikt leder till större intäkter eller annan framtida ekonomisk nytta. Det innebär att framför allt planerat underhåll kommer att ske som investering. Finns inget nedskrivningsbehov på grund av gamla oavskrivna komponenter leder det, åtminstone inledningsvis, till lägre driftkostnader och högre behov av investeringsmedel.

Gränsdragning mellan kostnad och investering

Tillgångar som är avsedda för stadigvarande bruk eller innehav med en nyttjandeperiod på minst tre år klassificeras som anläggningstillgång, om beloppet överstiger gränsen för mindre värde. Beloppsgränsen är ett halvt basbelopp.

Avsättningar

Kramfors kommun redovisar följande avsättningar:

- Avsättningar för pensioner och liknade förpliktelser.
- Andra avsättningar:
  - *Avsättning för återställande av Högbergstippen.* Avsättning till åtgärder för att återställa och bevaka Högbergets avfallsstation efter avslutad drift. Den totala kostnaden i dagens penningvärde uppgår till 29,3 mkr för återställning och 1,5 mkr för bevakning. Årets avsättning beräknas som kalkylerad kostnad i relation till tillförd mängd. Det gör att tidigare avsättningar räknas upp genom kostnadshöjningar i kalkylen. År 2016 ökade kostnaderna med 2 mkr, vilket påverkade årets resultat.
  - *Avsättning för förlusttäckning gymnasieförbundet.*
  - *Investeringsfond för va.* Kommunstyrelsen § 55 med diarienummer KS 2015/151 beslutade att 7 590 tkr ska avsättas till en investeringsfond för va. Enligt investeringsplanen ska medlen tas i anspråk för investeringar 2015–2020 och ska successivt upplösas under avskrivningstiden.

Redovisning av lånekostnader

Lånekostnader i samband med investeringar kan enligt rekommendationen RKR 15,1 redovisas både enligt huvudmetoden och enligt alternativregeln. Kommunen följer huvudmetoden. Lånekostnader belastar alltså resultatet för perioden de hör till.

År 2015 och 2016 användes en ränta på 2,5 procent när man beräknade värdet av de finansiella kostnader som ingår i tillgångens bokförda värde. Tidigare användes räntan 5 procent.

Pensioner

Förpliktelser för pensionsåtagande för anställda i kommunen beräknas enligt RIPS07. Pensionsåtaganden för anställda i de företag som ingår i kommunkoncernen redovisas enligt Bokföringsnämnden. För avtal med samordningsklausul utgår beräkningen från förhållanden som är kända vid bokslutstillfället. Om inget annat är känt görs beräkningen utifrån att ingen samordning kommer att ske.

En pensionsskuld som intjänats före 1998 tas upp som ansvarsförbindelse enligt *Blandmodellen*. En pensionsskuld som uppstått efter 1998 tas upp som avsättning i balansräkningen. Pensionskostnaden redovisas i resultaträkningen inklusive den särskilda löneskatten på 24,26 procent.

En pensionsstiftelse inrättades i början av 2012. Medel på 24,1 mkr sattes in då och 75,6 mkr sattes in 2013. På detta betalas löneskatt året efter.

Förtroendevalda med mer än 40 procents sysselsättningsgrad har visstidsbegränsande arvodesvillkor med visstidspension. Den regleras i PBF (Bestämmelser om pension och avgångsersättning för förtroendevalda) som antogs av kommunfullmäktige 2003-01-27 § 56, att gälla från och med 2003-01-01. Antalet förtroendevalda med dessa arvodesvillkor var tre vid årets slut. En förtroendevald har en vilande visstidspension på grund av att personen har ett annat förtroendeuppdrag. Ett avtal OPF-KL (Bestämmelser om omställningsstöd och pension för förtroendevalda) antogs av kommunfullmäktige 2014-10-27 § 6. Det tillämpas för förtroendevalda som tillträtt nya uppdrag efter valet 2014 eller senare. För tillfället omfattas två personer av avtalet.

Sammanställd redovisning

I den kommunala koncernen ingår det helägda moderbolaget Kramfors Kommunhus AB som omfattar: Kramfors Bostads AB, Kramfors Industri AB och Kramfors Mediateknik AB.

I den sammanställda redovisningen ingår också ett hälftenägende av Höga Kusten Airport. Räddningstjänsten, som är ett kommunförbund, tas in till cirka 33 procent.

Den sammanställda redovisningen upprättas enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering. Med förvärvsmetoden menas att vid förvärvstillfället förvärvat eget kapital i kommunala bolag elimineras, varefter intjänat kapital räknas in i koncernens eget kapital. Den proportionella metoden innebär att endast den andel kommunen äger av bolaget tas in i redovisningen. Det finns vissa olikheter i redovisningsprinciperna mellan kommun och bolag, men de bedöms inte vara så stora att man behöver göra några justeringar. Inom koncernen förekommer omfattande transaktioner mellan de ingående enheterna. Alla sådana transaktioner av väsentlig karaktär elimineras.

Ekonomisk sammanställning

Resultaträkning

Löpande prisnivå, mkr	Not	KOMMUNEN		Not	KONCERNEN	
		2016	2015		2016	2015
Verksamhetens intäkter	1	472,3	355,9	1	600,6	475,8
Verksamhetens kostnader	2	- 1 525,5	- 1 399,0	2	- 1 588,7	- 1 462,6
Avskrivningar	3	- 38,0	- 37,5	3	- 72,6	- 72,5
Jämförelsestörande intäkter	4	1,4	11,5	4	0,0	10,1
Jämförelsestörande kostnader	4	- 25,0	0,0	4	- 25,5	0,0
Verksamhetens nettokostnader		- 1 114,7	- 1 069,2		- 1 086,3	- 1 049,2
Skatteintäkter	5	809,9	780,1		809,9	780,1
Generella statsbidrag netto	6	317,8	314,1		317,8	314,1
Finansiella intäkter	7	4,5	2,8	5	2,8	0,9
Finansiella kostnader	8	- 4,3	- 5,7	6	- 19,2	- 22,7
Skatter och minoritetsandelar				7	- 2,4	0,1
Resultat före extraordinära poster		13,2	22,0		22,6	23,3
Bokslutsdispositioner, skatter med mera						
ÅRETS RESULTAT	9	13,2	22,0		22,6	23,3

Balansräkning

Löpande prisnivå, mkr	Not	KOMMUNEN		Not	KONCERNEN	
		2016-12-31	2015-12-31		2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR						
<i>Anläggningstillgångar</i>						
– Goodwill med flera immateriella tillgångar						
– Mark, byggnader och tekniska anläggningar	13	507,7	487,3	8	1 450,6	1 419,1
– Maskiner och inventarier	14	25,9	24,4	9	70,3	62,2
– Konst	15	3,1	3,1	9	3,1	3,1
– Finansiella anläggningstillgångar	16	79,8	78,3		7,8	6,4
Summa anläggningstillgångar		616,5	593,1		1 531,9	1 490,7
<i>Omsättningstillgångar</i>						
– Förråd, exploateringsfastigheter	17	4,7	4,3		4,7	4,3
– Kortfristiga fordringar	18	118,6	108,0	10	115,6	110,5
– Kassa och bank	19	171,5	160,2	11	171,6	160,4
Summa omsättningstillgångar		294,8	272,5		291,9	275,1
Summa tillgångar		911,2	865,6		1 823,8	1 765,8
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER						
<i>Eget kapital</i>						
– Eget kapital		335,5	329,6		385,8	372,3
– Nedskrivning eget kapital, komponentavskrivning		0,0	– 16,1		– 2,0	– 14,4
– Årets resultat		13,2	22,0		22,6	23,3
Summa eget kapital	20	348,7	335,5	12	406,4	381,2
Minoritetsintresse					0,0	0,0
<i>Avsättningar</i>						
– Avsättningar för pensioner och förpliktelser	21	72,6	71,4	13	83,2	81,3
– Andra avsättningar	22	36,1	27,7	14	39,3	29,7
Summa avsättningar		108,7	99,1		122,6	111,0
<i>Skulder</i>						
– Långfristiga skulder	23	138,0	143,6	15	948,6	953,5
– Kortfristiga skulder	24	315,8	287,4	16	346,2	320,1
Summa skulder		453,8	430,9		1 294,8	1 273,6
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		911,2	865,6		1 823,8	1 765,8
Poster inom linjen						
Pensionsåtaganden före 1998		612,4	626,2		612,4	626,2
Insatt i pensionsstiftelse inklusive löneskatt på detta		149,0	124,0		149,0	124,0
Borgensåtaganden	25	862,5	867,9		1,2	1,7

Kassaflödesanalys

Löpande prisnivå, mkr	Not	KOMMUNEN		KONCERNEN	
		2016	2015	2016	2015
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN					
Årets resultat		13,2	22,0	22,6	23,3
Justering för ej likviditetspåverkande poster, not 1		40,6	39,0	86,3	63,4
Minskning av avsättningar på grund av utbetalningar					
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		53,7	61,0	108,9	86,7
–Ökning/+minskning kortfristiga fordringar	18	– 10,6	– 7,2	– 7,3	4,6
–Ökning/+minskning förråd och varulager	17	– 0,4	0,2	– 0,4	0,2
+Ökning/–minskning kortfristiga skulder	24	28,5	10,8	33,3	0,4
Kassaflöde från den löpande verksamheten		71,2	64,9	134,5	91,9
INVESTERINGSVERKSAMHETEN					
Investering i materiella anläggningstillgångar		– 58,5	– 30,6	– 110,8	– 81,7
Försäljning av materiella anläggningstillgångar					0,2
Investering i finansiella anläggningstillgångar	11	– 1,5	– 0,0	– 1,5	0,0
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar					
Kassaflöde från investeringsverksamheten		– 59,9	– 30,6	– 112,3	– 81,5
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN					
Nyupptagna lån					31,5
Amortering av långfristiga skulder				– 4,8	
Ökning långfristiga fordringar				0,0	
Minskning av långfristiga fordringar	12	0,0	11,9		0,0
Minskning av avsättningar på grund av utbetalningar					
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		0,0	11,9	– 4,8	31,5
ÅRETS KASSAFLÖDE		11,2	46,2	17,4	41,9
Likvida medel vid årets början		160,2	114,0	160,4	118,5
Likvida medel vid årets slut		171,5	160,2	177,8	160,4
Not 1 Specifikation av ej likviditetspåverkande poster					
Justering för av- och nedskrivningar		38,0	37,5	72,6	72,5
Justering för gjorda avsättningar		9,6	8,5	10,4	9,0
Justering för övriga ej likviditetspåverkande poster		– 7,0	– 7,0	3,3	– 18,1

Nothänvisningar

Kommunen

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
-----------------------	------	------

Not 1 Verksamhetens intäkter

Verksamhetens intäkter enligt driftredovisningen	619,2	495,1
Avgår interna poster	- 146,9	- 139,2
Summa	472,3	355,9

Interna poster består av interna hyror, kapitalkostnader samt interna tjänster.

RKR 18 Redovisning av intäkter

Erhållna bidrag till anläggningstillgångar tas upp som en förutbetalad intäkt i enlighet med rekommendationen "RKR 18" och periodiseras över anläggningens nyttjandeperiod.

Not 2 Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader enligt driftredovisningen	1 672,4	1 538,3
Avgår interna poster	- 146,9	- 139,2
Summa	1 525,5	1 399,0

Interna poster består av interna hyror, kapitalkostnader samt interna tjänster.

Därav pensionskostnader

Årets ökning av pensionsavsättning	- 0,5	- 1,8
Årets utbetalningar	33,0	34,5
Årets intjänade individuella del för utbetalning	33,3	35,3
Insatt i pensionsstiftelse	25,0	0,0
Summa	90,8	68,0

Beloppen inkluderar löneskatt.

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
-----------------------	------	------

Not 3 Avskrivningar

Mark, byggnader och tekniska anläggningar	24,5	24,5
Maskiner och inventarier	13,5	13,0
Summa	38,0	37,5

Avskrivningar

Planenlig avskrivning baseras på ursprungligt anskaffningsvärde och sker utifrån förväntad ekonomisk livslängd. I kommunen påbörjas avskrivningarna månaden efter anskaffning/färdigställande. Finansiella anläggningstillgångar, mark och konst avskrivs inte.

Huvudsakligen tillämpas följande linjära avskrivningstider:

- Byggnader och anläggningar 20, 33, 50 och 60 år.
- Maskiner, fordon och inventarier 3-10 år.

Not 4 Jämförelsestörande poster

Jämförelsestörande intäkter		
Reavinst försäljning diverse fastigheter	1,4	1,4
Återbetalning premier FORA 2004		10,0
	1,4	11,5
Jämförelsestörande kostnader		
Utbetalning medel till pensionsstiftelsen	- 25,0	
Summa netto	- 23,6	11,5

Not 5 Skatteintäkter

1. Preliminära månatliga inbetalningar	813,0	780,9
2. Slutavräkning avseende förra året rättelse	0,8	- 1,5
3. Slutavräkning avseende innevarande års prognos	- 3,8	0,7
Summa	809,9	780,1

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
Not 6 Generella statsbidrag netto		
Inkomstutjämnning	206,1	197,5
Kostnadsutjämnning	34,0	32,4
Strukturbidrag	1,8	3,9
Regleringsbidrag/-avgift	-0,6	-0,7
Särskilt statsbidrag LSS	32,2	33,5
Fastighetsavgift	34,4	34,1
Tillfälligt stöd flyktingsituation/komp sociala avgifter	10,0	13,3
Summa	317,8	314,1

Not 7 Finansiella intäkter		
Räntor egna medel, dröjsmålsräntor	4,5	2,8
Summa	4,5	2,8

Not 8 Finansiella kostnader		
Räntor anläggningslån med mera	3,7	4,8
Finansiell kostnad pensioner	0,6	0,9
Summa	4,3	5,7

Finansiell kostnad pensioner avser den ränta som utgår på intjänad pension som redovisas i balansräkningen. Kvarstående avsättning som räntebärande utgörs av intjänad kompletterande ålderspension samt efterlevandepension och särskild ålderspension.

Kommunen följer huvudregeln enligt RKR 15.1. Lånekostnader belastar således resultatet för den period till vilken de hänförs sig.

Not 9 Årets resultat		
Kommunal redovisningslag föreskriver att avstämning ska göras mot balanskravet:		
Årets resultat enligt resultaträkningen	13,2	22,0
Avgår realisationsvinster	-1,4	-1,4
Årets resultat enligt balanskravet	11,7	20,6

Realisationsvinster består av reavinst vid försäljning av fastigheter till Krambo.

Not 11 Kassaflödesanalys		
Investering i finansiella anläggningstillgångar	1,5	0,0
Kommuninvest särskild medlemsinsats		
Avser aktier i nybildade bolaget Ostkustbanan AB		

Not 12 Kassaflödesanalys		
Minskning av långfristiga fordringar		11,9

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
Not 13 Mark, byggnader och tekniska anläggningar		
<i>Allmän markreserv</i>		
Ingående bokfört värde	21,2	21,2
Försäljning		
Nyanskaffningar		
Nedskrivning		
Utgående bokfört värde	21,2	21,2

<i>Verksamhetsfastigheter</i>		
Ingående bokfört värde	126,1	144,7
Försäljning		
Nyanskaffningar	2,0	1,7
Avskrivningar	7,8	20,4
Utgående bokfört värde	120,2	126,1

<i>Fastigheter för affärsverksamhet</i>		
Ingående bokfört värde	127,0	125,4
Försäljning		
Nyanskaffningar	31,9	9,9
Avskrivningar	8,1	8,3
Justering IB från föregående år	0,8	
Utgående bokfört värde	151,6	127,0

<i>Publika fastigheter</i>		
Ingående bokfört värde	134,7	135,1
Försäljning		
Nyanskaffningar	8,8	9,7
Avskrivningar	6,8	10,1
Justering IB från föregående år	0,0	
Utgående bokfört värde	136,7	134,7

<i>Fastighet för annan verksamhet</i>		
Ingående bokfört värde	37,0	37,9
Försäljning		
Nyanskaffningar	5,5	0,9
Avskrivningar	1,7	1,8
Utgående bokfört värde	40,8	37,0

<i>Leasingtillgång Krambo</i>		
Ingående bokfört värde	41,3	45,4
Nyanskaffningar		
Avskrivningar	4,1	4,1
Utgående bokfört värde	37,2	41,3

Summa mark, byggnader och tekniska anläggningar	507,7	487,3
--	--------------	--------------

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
Not 14 Maskiner och inventarier		
Ingående bokfört värde	24,4	23,6
Försäljning		
Nyanskaffningar	10,2	8,3
Avskrivningar	7,9	7,5
Justering IB från föregående år	- 0,8	
Utgående bokfört värde	25,9	24,4

RKR 12.1 Immateriella anläggningstillgångar

Utgifter hänförliga till vad som enligt RKR 12.1 kan klassificeras som immateriella tillgångar har kostnadsbokförts och således redovisas inga immateriella anläggningstillgångar i balansräkningen.

RKR 11.4 Materiella anläggningstillgångar

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk eller innehav med en nyttjandeperiod om minst 3 år klassificeras som anläggningstillgång om beloppet överstiger gränsen för mindre värde. Gränsen för mindre värde har satts till 1/2 basbelopp.

Not 15 Konst

Ingående bokfört värde	3,1	3,0
Nyanskaffningar	0,1	0,0
Utgående bokfört värde	3,1	3,1

Not 16 Finansiella anläggningstillgångar

Aktier, andelar

Kramfors kommunhus AB	72,0	72,0
Övriga bolag	2,1	2,1
Delsumma	74,1	74,1

Långfristiga fordringar

Långfristiga fordringar på koncernbolag		
Långfristiga fordringar på övriga bolag/föreningar		
Förlagslån Kommuninvest	5,7	4,2
Långfristig fordran staten, rondell Öd		
Avgår: kortfristig del av långfristig fordran		
Delsumma	5,7	4,2
Summa	79,8	78,3

Not 17 Förråd, exploateringsfastigheter

Va-material med mera	1,4	0,9
Exploateringsfastigheter	3,3	3,3
Summa	4,7	4,3

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
Not 18 Kortfristiga fordringar		
Fakturafordringar	25,3	25,7
Övriga fordringar, förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	93,3	82,3
Kortfristig del av långfristig fordran		
Summa	118,6	108,0

Not 19 Kassa och bank

Plusgiro	0,0	0,1
Checkräkning (kommunens eget koncernkonto)	130,0	132,6
Checkräkning (netto övriga koncernkonton)	41,4	27,5
Kontantkassa	0,0	0,1
Summa	171,5	160,2

Koncernkontotillgodohavanden, brutto

Kramfors kommun ¹⁾	132,6	135,2
Kramfors kommunhus AB	- 1,2	- 0,6
Krambo Bostads AB	11,8	3,9
Kramfors Industri AB	- 5,3	- 4,1
Kramfors Mediateknik AB	- 4,4	- 0,3
Kramfors/Sollefteå Flygplats AB	3,7	- 2,8
Räddningstjänstförbundet	34,3	28,9
Summa	171,4	160,1

¹⁾ Avvikelsen mot kommunens bokföring förklaras av olika bokföringsdatum i bankens och kommunens bokföring samt ej fördelat saldo på koncernens räntekonto. Övriga enheters konton balanseras av en lika stor kort skuld.

Not 20 Eget kapital

Ingående eget kapital enligt balansräkning	335,5	329,6
Nedskrivning eget kapital, komponentavskrivning ¹⁾		- 16,1
Årets resultat ²⁾	13,2	22,0
Utgående eget kapital	348,7	335,5

¹⁾ Kommunen har infört komponentavskrivningar för materiella tillgångar enligt RKR 11.4. Effekten redovisas som en nedskrivning direkt mot eget kapital enligt RKR 14.1 Byte av redovisningsprincip.

²⁾ Avskrivningarna har för 2015 som en konsekvens av bytet av redovisningsprincip blivit cirka 1,2 mkr lägre.

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
Not 21 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		
Avsättning exklusive särskild ålderspension	65,3	64,7
Avsättning för särskild ålderspension	7,3	6,7
Summa	72,6	71,4
Ingående avsättning	71,4	72,4
Pensionsutbetalningar	- 3,3	- 3,2
Nyintjänad pension	3,7	2,8
Ränta	0,9	0,9
varav sänkning diskonteringsränta	0,0	0,0
Indexering	- 0,2	0,1
Övrigt	- 0,1	- 1,4
Förändring av löneskatt	0,3	- 0,2
Utgående avsättning	72,6	71,4

Specifikation

Särskild avtalspension	0,9	1,2
Förmånsbestämd ålderspension	57,3	56,0
PA-KL-pensioner		
Efterlevandepension	0,3	0,2
Visstidspensioner		
Summa pensioner	58,4	57,5
Löneskatt	14,2	13,9
Summa pensioner inklusive löneskatt	72,6	71,4

Aktualiseringsgraden, avläst 2016-12-31, var 96 procent.

Upplysningar om pensionsförpliktelser RKR 2.1

Förpliktelser för pensionsåtaganden för anställda i kommunen är beräknade enligt RIPS07. Pensionsåtaganden för anställda i de företag som ingår i kommunkoncernen redovisas enligt bokföringsnämnden. För avtal med samordningsklausul utgår beräkningen från de förhållanden som är kända vid bokslutstillfället. Om inget annat är känt görs beräkningen utifrån att ingen samordning kommer att ske.

Intjänade pensioner avseende år 2016 ligger som kortfristig skuld. Intjänade pensioner före 1998 redovisas inom linjen som åtagande. En pensionsstiftelse inrättades i början av 2012. Medel på 24,1 mkr sattes in 2012 och medel på 75,6 mkr sattes in 2013, på detta betalas löneskatt året efter. Även år 2016 har medel på 25,0 mkr avsatts för att sättas in i pensionsstiftelsen. Förtroendevalda med mer än 40 procent sysselsättningsgrad har visstidsbegränsande arvodesvillkor med visstidspension. Pensionen regleras i PBF antaget av kommunfullmäktige 2003-01-27 § 56, att gälla från och med 2003-01-01. Antalet förtroendevalda med dessa arvodesvillkor uppgick 2016-12-31 till tre. En förtroendevald har en vilande visstidspension på grund av annat förtroendeuppdrag. Ett nytt avtal OPF-KL är antaget av KF 2014-10-27 § 6. Det tillämpas på förtroendevalda som nyttillträder uppdrag efter valet 2014 eller senare. För tillfället är det två personer som omfattas av detta avtal.

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
Totala pensionsåtaganden 31/12		
Avsättningar	72,6	71,4
Ansvarsförbindelse	612,4	626,2
Intjänat under året	33,3	35,3
Avgår det som täcks via pensionsstiftelse inklusive löneskatt på insatta medel	149,0	124,0
Totalt åtagande för pensioner	569,3	608,9

Not 22 Andra avsättningar

Avsättning för återställande av Högbergstippen	21,7	19,8
Avsättning förlusttäckning gymnasieförbundet	0,3	0,3
Avsättning va-fond	14,1	7,6
Summa	36,1	27,7

Avsättning till miljöåtgärder efter avslutad drift Högbergets avfallsstation

Posten avser avsättning till åtgärder som erfordras för återställning och bevakning efter avslutad drift av Högbergets avfallsstation. Den totala kostnaden beräknas i dagens penningvärde uppgå till 29,3 mkr för återställning samt 1,5 mkr för bevakning. Årets avsättning beräknas som kalkylerad kostnad i relation till tillförd mängd vilket medför att tidigare avsättningar räknas upp genom kostnadshöjningar i kalkylen. Kommunstyrelsen § 55 med diarienummer KS 2015/151 beslutade att 7 590 tkr ska avsättas till en investeringsfond för va. Avsättning görs även 2016 med 6 500 tkr till investeringsfonden. Enligt investeringsplan ska medlen tas i anspråk för investeringar under tiden 2015 till 2020 och ska succesivt upplösas under avskrivningstiden.

Ingående balans återställning	18,9	17,0
Årets avsättning	1,8	1,8
Utgående balans återställning	20,7	18,9
Ingående balans eftervård	0,9	0,8
Årets avsättning	0,1	0,1
Utgående balans eftervård	1,0	0,9

Not 23 Långfristiga skulder

Lån i bank i svenska kronor	87,4	87,4
Långfristig skuld Krambo	0,5	0,5
Finansiell lease	50,1	55,7
Summa	138,0	143,6

Finansiell lease avser försäljning av fastigheter till Krambo 2009 som sedan hyrs tillbaka av kommunen. Redovisning av leasingavtal ska göras enligt RKR 13.2. Kommunen ska klassificera och dokumentera sina leasingavtal i operationella respektive finansiella. Vi har gjort bedömningen att vi endast har operationella leasingavtal med en avtalstid som understiger tre år med undantag av finansiell lease avseende fastigheter som hyrs av Krambo.

Sammanställning operationella avtal helår 2016-12-31

	Betalningar			
	t o m 2016- 12-31	kommande 12 mån	13 till 60 mån	efter 60 mån
Operationell				
lease inventarier och utrustning	3,8	2,5	1,4	0,0
Operationell				
lease fordon	4,7	5,0	4,4	
Total operationell				
lease	8,4	7,5	5,8	0,0

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
Not 24 Kortfristiga skulder		
Leverantörsskulder	46,2	44,2
Källskatt med flera lönerelaterade	103,5	94,7
Intjänad pensionsrätt	33,3	35,3
Skulder koncernkontotillgodohavanden	41,4	27,5
Övriga skulder och upplupna kostnader	56,6	40,9
Särskilt flyktbidrag	34,8	44,8
Summa	315,8	287,4

Not 25 Inom linjen

Krambo Bostads AB	846,8	851,8
Kramfors kommunhus AB	0,0	0,0
Kramfors Industri AB	2,2	2,1
Kramfors Mediateknik AB	6,8	6,8
Höga Kusten Airport AB	5,5	5,5
Egna hem 40 procent förlustansvar	1,2	1,7
Övriga	0,0	0,0
Summa	862,5	867,9

Under 2004 såldes fastigheten där Kramfors vårdcentral är belägen. Kommunen och landstinget har separata hyreskontrakt med den nye fastighetsägaren. Kommunens hyreskontrakt sträcker sig över 30 år. År 1–5 är årshyran 1 202 372 kr. År 6–10 är årshyran 1 206 092 kr. År 11–15 är årshyran 1 250 972 kr +/- 2 660 kr per punkt som den 5-åriga swapräntan avviker från 4,50 procent. Åren därefter minskar regleringen för ränteavvikelsen.

Kramfors kommun har i juni 2005 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga 286 kommuner och landsting/regioner som per 2016-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförpliktelser. Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlemskommun lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemmarnas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening. Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Kramfors kommuns ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2016-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 346 091 313 278 kronor och totala tillgångar till 338 153 308 936 kronor. Kommunens andel av de totala förpliktelserna uppgick till 1 168 584 525 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 1 141 096 567 kronor.

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
<i>Pensionsåtaganden</i>		
Ränte- och basbeloppsuppräknig	8,9	11,8
Utbetalningar	- 29,0	- 30,5
Sänkning av diskonteringsränta	0,0	0,0
Aktualisering	0,0	- 2,4
Övriga förändringar netto	6,0	- 1,7
Årets förändring	- 14,1	- 22,8
<i>Ansvarsförbindelse pensioner</i>		
Ingående balans	626,2	649,8
Ränte- och basbeloppsuppräknig	8,9	11,8
Utbetalningar	- 29,0	- 30,5
Aktualisering	0,0	- 2,4
Sänkning av diskonteringsränta	0,0	0,0
Förtroendevalda	0,2	- 0,8
Övriga poster	6,0	- 1,7
Utgående balans ansvarsförbindelse pensioner	612,4	626,2
därav täckt via pensionsstiftelsemedel	149,0	124,0

Nothänvisningar

Koncernen

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
-----------------------	------	------

Not 1 Verksamhetsintäkter

Kommunen	436,1	320,3
Kommunhus	138,8	130,1
Övriga	25,7	25,3
Summa	600,6	475,8

Noten visar intäkterna såsom de redovisas i koncernresultaträkningen, det vill säga ägd andel multiplicerat med totala intäkter reducerade med interna mellanhavanden.

Not 2 Verksamhetskostnader

Kommunen	1 380,6	1 257,7
Kommunhus	176,3	173,7
Övriga	31,8	31,1
Summa	1 588,7	1 462,6

Noten visar kostnaderna såsom de redovisas i koncernresultaträkningen, det vill säga ägd andel multiplicerat med totala intäkter reducerade med interna mellanhavanden.

Not 3 Avskrivningar

Kommunen	38,0	37,5
Kommunhus	32,5	32,7
Övriga	2,2	2,2
Summa	72,6	72,5

Not 4 Jämförelsestörande poster

Jämförelsestörande intäkt 2015 avser FORA, återbetalning avgift 2004	0,0	10,1
Jämförelsestörande kostnad	25,5	0,0

Not 5 Finansiella intäkter

Kommunen	1,9	0,2
Kommunhus	0,9	0,6
Övriga	0,0	0,0
Summa	2,8	0,9

Not 6 Finansiella kostnader

Kommunen	4,3	5,7
Kommunhus	14,8	16,9
Övriga	0,1	0,1
Summa	19,2	22,7

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
-----------------------	------	------

Not 7 Skatter, minoritetsandelar

Skatter betalda	- 1,6	- 0,0
Minoritetsintresse	- 0,9	0,1
Summa	- 2,4	0,1

Not 8 Mark, byggnader och tekniska anläggningar

Kommunen	507,7	487,3
Kommunhus	941,1	929,8
Övriga	1,9	1,9
Summa	1 450,6	1 419,1

Not 9 Maskiner och inventarier

Kommunen	29,0	27,5
Kommunhus	33,6	26,3
Övriga	10,9	11,4
Summa	73,4	65,2

Not 10 Kortfristiga fordringar

Kommunen	109,7	103,4
Kommunhus	4,4	4,7
Övriga	1,5	2,3
Summa	115,6	110,5

Not 11 Kassa och bank

Externt saldo koncernkonto*	171,5	160,2
Övrig kassa och bank	0,1	0,2
Summa	171,6	160,4

*Se vidare kommunens balansräkning för specifikation till koncernkontot. Skillnaden mellan externt saldo och den summering av respektive underkontosaldo som görs i kommunens not förklaras av bankens tekniska hantering av kapitalisering av räntor.

Not 12 Eget kapital

Ingående eget kapital	381,2	367,9
Justeringar efter föregående bokslut	4,6	4,4
Justerad ingående balans	385,8	372,3
Direktbokat mot eget kapital	- 2,0	- 14,4
Årets resultat	22,6	23,3
Summa	406,4	381,2

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
-----------------------	------	------

Not 13 Avsättningar, pensioner och liknande

Kommunen	72,6	71,4
Kommunhus	1,0	0,9
Övriga	9,6	9,0
Summa	83,2	81,3

Not 14 Andra avsättningar

Kommunen	36,1	27,7
Kommunhus	2,8	1,7
Övriga	0,4	0,3
Summa	39,3	29,7

Löpande prisnivå, mkr	2016	2015
-----------------------	------	------

Not 15 Långfristiga skulder

Kommunen	87,4	87,4
Kommunhus	855,8	860,6
Övriga	5,5	5,5
Summa	948,6	953,5

Not 16 Kortfristiga skulder

Kommunen	290,0	263,3
Kommunhus	49,2	50,4
Övriga	7,0	6,5
Summa	346,2	320,1

Verksamhetsberättelser

Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden

Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden (BAS) ska tillsammans med andra förvaltningar och det omgivande samhället ge vård, omsorg, stöd och service till familjer och enskilda som behöver det. Barn och ungdomar, äldre, funktionsnedsatta, personer med beroendeproblematik, brottsoffer och de som vårdar närstående är grupper vars behov särskilt ska uppmärksammas. Nämnden ansvarar även för vuxenutbildning, kommunala arbetsmarknadsinsatser, att hjälpa nyanlända i samband med bosättning och att samordna kommunens roll i asylmottagandet.

Verksamheten styrs till stora delar av socialtjänstlagen, skollagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, lag om vård av missbrukare samt hälso- och sjukvårdslagen.

Verksamheten är organiserad i en övergripande förvaltningsledning, en avdelning för administration och information, en för kvalitetsledning och hälsa samt tre verksamhetsområden: stöd, vård och omsorg (SVO), individ- och familjeomsorg (IFO) samt vuxenutbildning, integration och arbetsmarknad (VIA).

Viktiga händelser under året

Nöjda äldre i kommunen

Den årliga rikstäckande undersökningen *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen* redovisade goda resultat för Kramfors del. De som bor i särskilt boende var mycket nöjda. Frågorna handlade exempelvis om man fått plats på det boende man önskat, hur maten smakar, personalens tillgänglighet och om man har möjlighet att påverka när man vill duscha eller gå och lägga sig. De äldre var även nöjda med personalens bemötande, möjligheten att komma utomhus och möjligheten att vid behov få träffa sjuksköterska eller läkare. Kramfors fick bättre resultat än övriga kommuner i Västernorrland och bättre än riket i mer än 90 procent av frågeområdena.

Teknikutveckling och hälsa

Kramfors kommun ligger i framkant när det gäller teknikutveckling. År 2016 installerades 16 trygghetskameror hos personer med behov av tillsyn nattetid. Kameran kan ersätta tillsynsbesök nattetid när det bedöms lämpligt. Hittills har de som fått en kamera varit mycket nöjda med åtgärden.

Alla brukare med hemtjänstinsatser och trygghetslarm fick nyckelfria lås. Att personalen inte behöver hålla koll på en mängd nycklar underlättar deras arbete och bedöms vara säkrare än traditionell

nyckelhantering. Så kallade hotellås på vissa särskilda boenden är en åtgärd för att öka tryggheten och rätten till integritet för personer med demenssjukdom. Den typen av lås håller dörren låst utifrån för obehöriga, utan att den enskilda behöver använda en vanlig nyckel för att komma ut och in.

Sedan kommunen övertog hemsjukvården har behovet av ledning och utveckling av den kommunala hälso- och sjukvården ökat. Från och med den 1 augusti finns därför en avdelning för kvalitetsledning och hälsa. Utöver ett tydligt ledningsansvar för all kommunal hälso- och sjukvård har den ett särskilt ansvar för teknikutveckling och utvecklad samverkan med landstinget.

Unga till arbete och yrkesutbildning i framkant

För att hjälpa unga som är långt från arbetsmarknaden driver kommunen ett projekt med stöd från Europeiska socialfonden (ESF). Syftet är att utveckla arbetssätt, metoder och samverkan för att få unga att återuppta grundskole- eller gymnasiestudier, komma i arbete eller studera vidare. Cirka 40 ungdomar i åldern 15 till 24 år deltog i projektet. Ungefär hälften gick vidare till studier, arbete eller aktivt arbetsökande. Projektet fortsätter större delen av 2017.

Yrkehögskolans goda renommé har lett till att *Fonden för handelns utveckling i mellersta Norrland*

bett verksamheten anordna en uppdragsutbildning till butiksledare. Den påbörjades under hösten. Förhoppningen är att initiativet på sikt kan leda till en reguljär yrkeshögskoleutbildning.

Meningsfull sysselsättning

Det finns en uttalad politisk vilja att utveckla daglig verksamhet för personer med funktionsnedsättning. Syftet är framför allt att öka de deltagandes möjligheter att själva bestämma vad de vill ha för sysselsättning och aktiviteter. En gemensam lokal med bättre förutsättningar att vara nav i en sådan utveckling hittades äntligen i centrala Kramfors. När lokalerna tas i anspråk våren 2017 ökar de enskildas möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar och önskemål.

Integration

Åtgärder för att underlätta för nyanlända att etablera sig i kommunen kom igång. Utöver insatser och projekt som hanteras av civilsamhället fanns språkintroduktion i vården, föräldraskapsstöd till nyanlända, kommunala beredskapsarbeten och sommarjobb. Mötesplatsen *Kramfors hjärtat*, som invigdes i slutet av november, är ett annat exempel på en verksamhet som vill öka kontaktytan mellan nya och gamla Kramforsbor.

Svenska för invandrare (SFI) har tredubblat antalet studerande de senaste åren och fick i våras äntligen flytta till anpassade lokaler på Vallen. Ett socialt stödteam med kurator och sjuksköterska inrättades vid vuxenutbildningen, som SFI är en del av, med Samordningsförbudet.

Uppföljning av nämndens mål

Nämndens mål för samtliga indikatorer är att behålla eller förbättra redan goda resultat och att förbättra resultat som kan tyda på brister i verksamhetens kvalitet och styrning.

Av 10 indikatorer som rör nöjda medborgare och kunder hade 4 endast marginella förändringar. För 6 indikatorer sker mätningar först 2017.

Av 14 indikatorer som rör god kvalitet förbättrades 9 och 4 försämrades. För en indikator gjordes den första mätningen 2016. Glädjande är att kvalitetsaspekterna i särskilda boendeformer för funktionshindrade ökade och att antalet olika anställda som en hemtjänstbrukare möter (i snitt per 14 dagar) minskade.

Färre ungdomar som haft insatser från socialtjänsten kom tillbaka efter avslutad insats eller utredning, vilket förhoppningsvis tyder på att insatsen varit till hjälp.

När det gäller arbetsmarknadsåtgärder och vuxenutbildning minskade andelen unga som gick vidare till arbete eller studier efter deltagande i PUMA. Det samma gällde andelen elever som klarat lägst betyg E i någon kurs inom grundläggande vuxenutbildning. Andelen som var i arbete 6 månader efter avslutad utbildning vid yrkeshögskola ökade däremot, vilket också andelen elever som klarat lägst betyg E i någon kurs i den gymnasiala vuxenutbildningen gjorde.

Av 5 indikatorer som rör attraktiv arbetsgivare försämrades de 3 som avser motivation, ledarskap och styrning. Det kan delvis bero på en hög omsättning av chefer detta år. Sjuktalet ökade något. En mängd åtgärder vidtogs för att stoppa utvecklingen, till exempel riktade friskvårdsåtgärder, stöd till sjukskrivna med hjälp av sjukanmälningstjänsten *Sjuk och frisk*, och stöd från företagshälsovården med tidig rehabilitering.

Målet om god ekonomisk hushållning uppnåddes.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

Område (tkr)	2016 Brutto-kostnad	2016 Brutto-intäkt	2016 Netto-kostnad	2016 Budget-avvikelse	2015 Netto-kostnad
BAS-förvaltning gemensamt	29 092	29 490	- 398	17	17 199
Område SVO	336 997	40 369	296 628	3 958	292 848
Område IFO	298 352	119 931	178 422	3 198	164 217
Område VIA	56 076	31 798	24 278	5 065	19 039
Summa	720 518	221 588	498 930	12 238	493 303

Orsaker till ekonomiska avvikelser – övergripande

BAS-nämndens resultat visade ett överskott på 12,2 mkr. Det berodde i huvudsak på lägre behov av hemtjänst årets första månader och på att aktiviteter på integrationsområdet, som finansieras med särskilda medel, kom igång först under sommaren. Exempel på sådana insatser var riktade utbildningsinsatser, projektledare integration, en ny mötesplats, beredskapsanställningar, sommarjobb och sociala stödinsatser.

BAS GEMENSAMT (+17 tkr)

Driftresultat i nivå med budget.

SVO (+3 958 tkr)

Överskottet berodde främst på att hemtjänsten redovisade färre planerade timmar än vad som budgeterats första halvåret. Vid årets slut var dock antalet timmar i nivå med budget, cirka 18 600 per månad. Beslut om särskilt boende kunde verkställas inom tre månader i de allra flesta fall. Vid några tillfällen överskreds tremånadersgränsen med några dagar. Den genomsnittliga tiden från ansökan till verkställighet var 37 dagar, vilket i ett nationellt perspektiv får anses mycket bra.

I behovsplanen för äldre och i förslaget till program för bostadsförsörjning framgår att behovet av särskilt boende ökar och att fler så kallade mellanboenden, exempelvis trygghetsboenden, är en förutsättning för att kommunen inte ska behöva bygga fler platser för särskilt boende.

IFO (+3 198 tkr)

Överskottet i individ- och familjeomsorgen (IFO) berodde främst på att mottagandet av ensamkommande barn och unga minskade. Det nuvarande ersättningssystemet ersätter för avtalat antal platser och inte för faktiskt antal mottagna barn. Kostnaderna för försörjningsstöd beräknades öka, men låg kvar på en stabil nivå och posten bidrog därför till överskottet.

Trots överskottet finns kostnadsökningar som behöver uppmärksammas. I bostad med särskild service för funktionsnedsatta finns flera äldre med

sammansatta behov som behöver mer insatser än tidigare. Bland personer med funktionsnedsättning finns barn med stora behov av stöd, omvårdnad och service. Omfattande omvårdnadsbehov innebär högre personalkostnader. De nya och reoverade gruppboendena som tagits i bruk de senaste åren är ett lyft för kvaliteten men innebär också högre driftkostnader.

Antalet barn som var placerade utanför hemmet låg fortfarande på en hög nivå. Den 31 december var det 58. Antal internatplaceringar, där barn behöver annat boende på grund av sin skolgång, ökade, vilket även innebär ökade kostnader.

VIA (+5 065 tkr)

Överskottet berodde till största delen på den tillfälliga resursförstärkningen för integration. Beslutade aktiviteter kom igång det sista halvåret, vilket innebär att tilldelade resurser inte hunnit förbrukas.

SFI och särskild utbildning för vuxna flyttade till Vallen, där Träakademien och Yrkeshögskolan har sina lokaler. En samlad vuxenutbildning är ett led i att skapa god kvalitet och en attraktiv studiemiljö, som kan få studerande att välja Kramfors som studieort.

SFI har ökat kraftigt de senaste åren. Vid årets slut fanns 348 elever antagna. För att klara ökningen rekryterade SFI nya lärare och ett socialt stödteam.

Ett nytt avtal med Mittuniversitetet tecknades för högskoleprogrammet inom ramen för Träakademien. Ett tredje år tillkom, vilket gör att de studerande kan få en kandidatexamen och genomföra gesällprov. Samarbetet med Länsmuseet Murberget fortsätter och utvecklas.

Arbetsmarknadsenheten rekryterade fler arbetshandledare och ett tjugotal beredskapsanställda. Två nya arenor för arbetsträning i form av enklare fordons-service och internservice i café och städ inrättades.

Investeringar

Ändamål	Budget 2016 (tkr)	Resultat 2016 (tkr)
Inventarier	3 564	223

Orsaken till att beslutade investeringar inte genomfördes var att nya inventarier för daglig verksamhet köps när lokalerna kan tas i anspråk 2017.

Viktiga uppgifter (behovsutveckling)

Nyckeltal		2011	2012	2013	2014	2015
STÖD, VÅRD OCH OMSORG (SVO)						
Nettokostnadsavvikelse						
äldreomsorg (%)	Kramfors	9,9	5,8	- 5,6	2,6	5,6
Nettokostnad äldreomsorg, kr/invånare	Kramfors	14 993	14 938	14 490	16 089	16 429
	Alla kommuner, ovägt medel	10 698	11 046	11 403	11 798	12 121
Invånare 65+ som var beviljade hemtjänst i ordinärt boende eller bodde permanent i särskilt boende, andel (%)	Kramfors	12,9	12,3	11,4	10,8	10,3
	Alla kommuner, ovägt medel	13,5	13,2	11,5	11,4	11,4
Invånare 0–64 år med hemtjänst eller särskilt boende (%)	Kramfors	0,35	0,32	..	..	..
	Alla kommuner, ovägt medel	0,34	0,33	0,32	0,33	0,33
Kostnad särskilt boende enligt KPB, egen regi, kr/dygn	Kramfors		1 756	1 714	1 340	1 848
	Alla kommuner, ovägt medel	1 670	1 691	1 728	1 751	1 821
Kostnad hemtjänst enligt KPB, egen regi, kr/beviljad timme	Kramfors		492	465	469	480
	Alla kommuner, ovägt medel	409	433	447	445	464
INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG (IFO)						
Nettokostnadsavvikelse individ- och familjeomsorg (%)						
Kramfors	Kramfors	18,0	13,4	0,5	- 1,5	- 17,6
Nettokostnad individ- och familjeomsorg, kr/invånare	Kramfors	2 927	2 721	3 179	3 370	2 979
	Alla kommuner, ovägt medel	2 900	3 033	3 121	3 231	3 362
Nettokostnad ekonomiskt bistånd, kr/invånare	Kramfors	889	945	980	899	801
	Alla kommuner, ovägt medel	1 003	1 045	1 062	1 039	1 019
Nettokostnad barn- och ungdomsvård, kr/invånare	Kramfors	1 555	1 425	1 847	2 063	1 907
	Alla kommuner, ovägt medel	1 312	1 386	1 437	1 529	1 622
Invånare 0–20 år placerade på institution eller i familjehem, antal/1 000 invånare 0–20 år	Kramfors	12,4	15,9	21,6	17,8	22,2
	Alla kommuner, ovägt medel	10,2	11,8	13,5	12,2	12,1
Nettokostnadsavvikelse LSS (%)	Kramfors	- 7,3	- 10,4	- 14,5	- 10,4	- 6,7
Invånare 0–64 år med insatser enligt LSS, andel (%)	Kramfors	1,12	1,17	1,12	1,10	1,18
	Alla kommuner, ovägt medel	0,81	0,82	0,83	0,84	0,86
Kostnad insatser enligt LSS och SFB, kr/invånare	Kramfors	7 582	7 570	7 314	7 648	8 389
	Alla kommuner, ovägt medel	5 341	5 518	5 631	5 725	5 922
Kostnad gruppboende LSS för vuxna enligt KPB, egen regi, kr/dygn	Kramfors		2 144	1 852	2 069	2 561
	Alla kommuner, ovägt medel	2 506	2 560	2 663	2 727	2 908
VUXENUTBILDNING, INTEGRATION OCH ARBETSMARKNAD (VIA)						
Nettokostnad grundläggande vuxenutbildning, kr/invånare	Kramfors	55	45	59	63	89
	Alla kommuner, ovägt medel	67	71	80	87	95
Elever i kommunal vuxenutbildning som läser grundläggande vuxenutbildning, andel (%)	Kramfors	12,4	10,4	14,7	17,7	23,2
	Alla kommuner, ovägt medel	14,0	14,5	14,7	15,1	17,3
Invånare 20–64 år, andel (%) som deltar i Komvux	Kramfors	2,7	2,5	2,5	2,0	2,3
	Samtliga kommuner	3,5	3,3	3,4	3,7	3,7
Elever i SFI-utbildning, antal	Kramfors	108	119	173	281	326
Elever i SUV-verksamheten, antal	Uppgift baseras på elever som registrerats vid höstterminsstart	33	29	36	38	38
Nettokostnad arbetsmarknadsåtgärder, kr/invånare	Kramfors	385	366	250	378	443
	Alla kommuner, ovägt medel	350	371	393	421	433
Deltagare i kommunala arbetsmarknadsåtgärder, antal	Kramfors			224	241	193
	Alla kommuner, ovägt medel	946	841	384	408	397

Uppgifterna är hämtade från Kolada, KPB, Skoldatabasen och egna uppgifter. Uppgifter för 2016 är ännu inte publicerade.

Barn-, kultur- och utbildningsnämnden

Barn-, kultur- och utbildningsnämnden (BKU) ansvarar för att förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kulturskolan, kulturverksamheten och biblioteksverksamheten fungerar.

I skolformerna bygger verksamheten på skolagens och läroplanernas mål. Samarbetet med andra aktörer i samhället och inom kommu-

nen är viktigt, eftersom det ökar möjligheten till lärande för livet. Förmågan till ett livslångt lärande är ledstjärna i verksamheten.

Kramfors sticker inte ut åt något håll när det gäller meritvärden. Skillnaden mellan pojkar och flickor oroar dock. Fler pojkar verkar vara nöjda med godkänt medan flickor tenderar att vilja få högre betyg. Att lyfta pojkarnas resultat är ett utvecklingsområde. Även för länet är det ett målområde.

En välskött enhet

BKU-nämnden beslutade om *Plattform för styrning och ledning av Kramfors kommuns skolorganisation 2016–2020*.

Högakustenskolan fortsatte som pilotskola, där det gäller att ha fokus på rätt sak och skapa förutsättningar för hög måluppfyllelse. De övriga skolområdena och förskolan har nu också påbörjat processer med målet välskötta enheter.

Nyanlända

Mängden nyanlända i kommunen stabiliserades.

Förskole- och skolverksamhet bedrevs i Bollsta, Kramfors tätort, Nordingrå, Nora och Herrskog. Alla skolenheter hade verksamhet för nyanlända, till största delen förberedelseklasser, men många elever började också integreras i ordinarie grupper. Ådalskolans introduktionsprogram med inriktning språk var det program som hade flest elever.

Migrationsverket började under hösten omstrukturera eftersom inflödet av asylsökande minskade. Öppna asylförskolan i Docksta stängde och det råder osäkerhet på flera andra platser om hur framtiden kommer att te sig.

Biblioteket

Nyheter 2016

Den digitala hjälpen på huvudbiblioteket invigdes i oktober. Där kan alla få hjälp med biljettbeställning, inskanning och andra digitala ärenden. Flera program för att öka medborgarnas digitala kompetens genomfördes.

Biblioteket i Nordingrå blev ”meröppet”, vilket innebär att man kan låna böcker även när personal inte är på plats. Sagostunder introducerades på de öppna asylförskolorna.

Satsningar

Biblioteket satsade på program, både med litteraturfokus och med dagsaktuella ämnen. Dessutom anordnades flera kreativa aktiviteter som skrivarkurser, målarworkshops, idéverkstad, serietecknarworkshops och filmskapande.

För gruppen nyanlända fortsatte *Tala svenska* tre gånger i veckan, läsecirklar, digitala hjälpen och *Ny i Sverige*-hyllan.

Kulturenheten

Konsthallen

Kulturenheten startade året med en utställning av serietecknaren Mats Jonsson, där han beskrev sin uppväxt i Bollstabruk och hur samhället har förändrats genom årtiondena. En annan uppskattad utställning var Eva Nordangårds snidade hästar, kor och renar.

Kulturarvet

Kramfors Riksintressen lyftes fram. Guidade visningar arrangerades på Svanö, i Bollstabruk, i kulturmiljön i byn Norum och bland Pannsjöns många välbevarade Per Albin-torp.

En gravsten nyupptäcktes på Dals kyrkogård. Det är en återanvänd sten vars baksida har en vacker ornamentik lik *Liljestenarna*, men vars ursprung och funktion fortfarande är olösta gåtor. Stenen visades vid höstens Arkeologidag.

Med historiska kartor och ortnamnsregistret som utgångspunkt påbörjades arbetet med socknarnas kulturarv i Styrnäs, på Svanö, i Dal och i Bjärträ.

Barn- och ungdomskultur

Via *Film i skolan*, ett skolbioprojekt för högstadiet, fick eleverna möta regissören och manusförfattaren Andreas Öhman och serieskaparen Mats Jonsson. Kulturenheten arrangerade också två filmfestivaler för barn och unga.

Stipendier

Hårdrockaren Mattias Lilja och föreningen *Styrnäs Framtid* fick 2016 års hedersstipendium. Högakusten-stipendiet delades ut till Niklas Asker, uppväxt i Nordingrå. Hans måleriska figurativa verk ger en drömlig och mystisk stämning.

Förskola

Trenden har vänt i Kramfors kommun och det föds fler barn. Samtidigt har kommunen via Skolverket fått bidrag till att minska antalet barn i barngrupperna. Därför beslöt nämnden att öppna ytterligare förskoleavdelningar. De nya avdelningarna invigdes i Nordingrå, Bollsta och i kvarteret Uttern.

Behovet väntas öka ytterligare och planering för en ny förskola med flera avdelningar i centrala Kramfors inleds.

Fritidshem

Fritidshemmen fick en egen del i läroplanen med syfte och centralt innehåll. Denna fjärde del <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/fritidshemmet/laroplan-for-fritidshemmet-1.255855> ska tillsammans med läroplanens första och andra del vara utgångspunkt för undervisningen. Förändringen var ett viktigt samtalsämne vid en av fritidsträffarna under hösten och fortsatt fördjupning är angelägen.

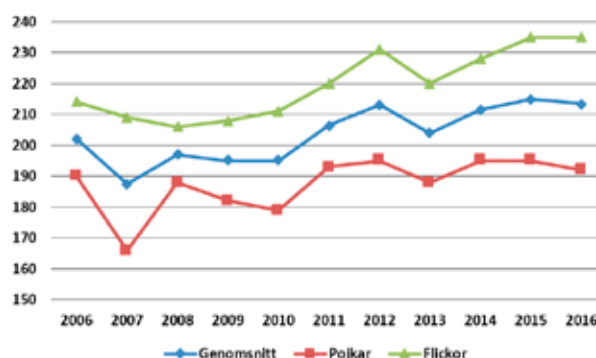
En av årets mest uppskattade fortbildningar handlade om rastverksamhet. Hur kan rasten bidra till ökad måluppfyllelse och hur kan man ämnesintegrera i utemiljön och skapa goda lek- och lärsituationer?

Fritidshemmens personal deltog också i fortbildning om pojkars och flickors skolresultat.

Grundskola

Pojkars och flickors olika resultat är viktiga att följa upp. Om det går att hitta sätt att få pojkarna att öka sina prestationer, så förbättras helhetsresultatet.

Genomsnittligt meritvärde – Kramfors (per kön)

Genomsnittligt meritvärde uppdelat på kön 2006–2016

Gymnasieskola

Andel elever (%) med examen från gymnasieskolan inom 3 år

Program	Startår	2013	2012	2011
	Examensår	2016	2015	2014
Gymnasieskolan totalt		59,2	70,2	75,5
Nationella program totalt		66,5	75,2	78,9
Yrkesprogram		72,4	78,6	70,6
Barn- och fritidsprogrammet			85,7	55,0
El- och energiprogrammet		72,7	84,6	
Fordons- och transportprogrammet				
Hantverksprogrammet				100,0
Industritekniska programmet				100,0
Naturbruksprogrammet		78,6	70,8	52,2
Högskoleförberedande program		63,2	72,6	85,1
Ekonomiprogrammet				
Estetiska programmet		58,8		71,4
Naturvetenskapsprogrammet		68,6	83,7	88,9
Samhällsvetenskapsprogrammet		61,9	81,0	100,0
Teknikprogrammet			63,2	

Uppföljning av nämndens mål

Nämnden beslutade om 15 egna mål för verksamhetsåret. Det finns all anledning att vara belåten med måluppfyllelsen.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

Område (tkr)	2016 Brutto-kostnad	2016 Brutto-intäkt	2016 Netto-kostnad	2016 Budget-avvikelse	2015 Netto-kostnad
Förskola, pedagogisk omsorg, familjecentral, öppen asylförskola	100 520	13 673	86 847	- 8 246	82 118
Grundskola, förskoleklass, fritidshem, grundsärskola, korttids-tillsyn skolorna över 12 år, sommarjobb, Barks, Chansen, schablonersättning från Migrationsverket	230 989	48 582	182 407	+4 594	198 586
Gymnasieskola, gymnasiesärskola, körkortsutbildning, elevinternat	133 940	48 435	85 505	- 5 078	89 393
Bibliotek, kulturverksamhet, stöd till studieförbund	15 106	616	14 490	- 142	13 586
Kulturskola	7 131	871	6 260	- 612	5 583
Förvaltningsövergripande och nämndverksamhet	6 474	307	6 166	+13 280	8 146
Totalt	494 160	112 484	381 676	+3 796	397 412

Året slutade med ett överskott på nästan 3,8 mkr. De största avvikelserna fanns i skolverksamheterna och på det förvaltningsövergripande området. Både Skolverket och kommunen tillförde medel för asylmottagande. Pengarna kom sent till verksamheten, vilket gjorde det svårt att budgetera. Verksamheterna redovisade underskott, eftersom de tillskjutna medlen lades centralt på förvaltningen.

Schablonersättningarna för asylverksamheten på skolorna gick däremot direkt till skolan.

Förskola, pedagogisk omsorg, familjecentralen och den öppna asylförskolan redovisade ett underskott gentemot budget på 8,2 mkr. Orsaken var främst att den öppna asylförskolan kostade mer än vad som var budgeterat. Avvikelsena för förskola och pedagogisk omsorg var -4,1 mkr respektive -0,4 mkr.

Grundskola, förskoleklass, fritidshem, grundsärskola med flera verksamheter redovisade en positiv budgetavvikelse på drygt 4,6 mkr. Det var främst ett resultat av extramedel från Migrationsverket och Skolverket. Medlen tillfördes sent under året och kunde därför inte nyttjas fullt ut.

Gymnasie- och gymnasiesärskoleverksamheten hade ett underskott på 5 mkr. Den främsta orsaken var att Ådalsskolans budgetutrymme för gymnasiet baseras på prislistan för gymnasieutbildningar i riket i stort. Det innebär att skolan redan vid årets början hade en verksamhet som var större än vad budgeten medgav.

Överskottet på den förvaltningsövergripande verksamheten och nämndverksamheten kom sig av att extramedlen för mottagandet av asylsökande och nyanlända elever uppgick till ett större belopp än vad förvaltningen kunde omsätta i verksamhet under året.

Investeringar

Ändamål	Budget 2016 (tkr)	Resultat 2016 (tkr)
Inventarier	1 898	437

En långsiktig plan behöver tas fram, både för it-investeringar och för att miljön som barn och ungdomar dagligen vistas i inte ska bli utsliten.

Viktiga uppgifter

Nyckeltal

	15 okt 2011	15 okt 2012	15 okt 2013	15 okt 2014	15 okt 2015
Förskola					
Anställda, andel (%) årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning, kommunal regi	67	75	74	64	68
Barngrupp, antal barn per avdelning, kommunal regi	18	19	19,6	18	18
Fritidshem					
Anställda, andel (%) årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning, kommunal regi	79	85	78	75	79
Elevgrupp, antal elever per avdelning, kommunal regi	34,3	32,2	32,4	36	40,8
Personaltäthet, inskrivna elever per anställd, kommunal regi	9,1	11,4	16,4	11,5	11,5
Förskoleklass					
Lärartäthet, antal elever per lärare (heltidstjänst)	16,7	23,1	21,5	21,8	22,1
Årsarbetare i huvudmannens skolor, andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	88,2	92,4	79,4	86,1	84,2
Grundskola					
Betyg årskurs 9, andel (%) behöriga till yrkesprogrammen	89	92	91	84,3	81,2
Betyg årskurs 9, andel (%) som ej uppnått målen i ett eller flera ämnen	24,5	16,5	22,2	23,9	25,7
Andel (%) elever i årskurs 9 som började gymnasieskolan	96,4	98,3	99,4	100	100
Andel (%) elever i årskurs 9 som började gymnasieskolan exklusive introduktionsprogrammet	94,4	93,8	93,4	89,7	95,7
Lärare (heltidstjänst), andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	92	92	91	91	92
Lärartäthet, antal elever per lärare (heltidstjänst) totalt	11,2	11,6	11,8	12,6	11,9
Grundsärskola					
Elever, andel i grundsärskolan, integrerade i grundskolan	13	7	4	8	9
Lärartäthet, antal elever per lärare (heltidstjänst)	3,4	4,2	3,1	3,3	3,0
Gymnasieskola					
Lärare i huvudmannens skolor (heltidstjänst), andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	71	73	70	73	79
Lärartäthet, antal elever per lärare (heltidstjänst)	8,9	9,2	8,8	8,3	8,9

Antalsuppgifter och procentuella avvikelser

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antal barn i förskola	618	605	597	599	604	624
Barn från annan kommun	6	6	3	2	3	4
Barn hos annan huvudman	24	21	20	16	16	15
Antal barn i pedagogisk omsorg	34	26	16	9	3	0
Barn från annan kommun						0
Barn hos annan huvudman		21	38	39	47	46
Antal elever i fritidshem	524	532	486	514	511	487
Barn från annan kommun		1				5
Barn hos annan huvudman	18	34	82	78	60	63
Antal elever i förskoleklass	159	144	149	152	160	164
Elever från annan kommun		1	1			2
Elever hos annan huvudman	6	7	12	6	13	11
Antal elever i grundskola (1–9)	1 582	1 582	1 522	1 544	1 601	1 697
Elever från annan kommun	5	7	8	9	15	11
Elever hos annan huvudman	40	39	97	100	80	62
Antal elever i gymnasieskola	875¹⁾	681²⁾	583⁴⁾	583⁴⁾	607⁴⁾	733
Elever från annan kommun	322 ¹⁾	103 ²⁾	155 ⁴⁾	151 ⁴⁾	157 ⁴⁾	148 ⁴⁾
Elever hos annan huvudman	183 ³⁾	192 ³⁾	192 ³⁾	168 ³⁾	192 ³⁾	174 ³⁾
Avvikelse från standardkostnad förskola (%)	34,1	24,3	25,3	13,7	15,6	12,2
Avvikelse från standardkostnad grundskola (%)	12,0	15,9	15,0	4,5	6,9	5,3
Avvikelse från standardkostnad gymnasieskola (%)	1,4	16,3	28,8	16,1	15,6	16,8

¹⁾ Uppgiften avser ett snitt av höstens och vårens elevantal i Ådalsskolan, samt höstens elevantal i Nordviksskolan och Räddningsgymnasiet.

²⁾ Uppgiften avser ett snitt av höstens och vårens elevantal i Ådalsskolan och Räddningsgymnasiet, samt vårens elevantal i Nordviksskolan.

³⁾ Uppgiften avser ett snitt av höstens och vårens elever som var skrivna i Kramfors kommun.

⁴⁾ Uppgiften avser ett snitt av höstens och vårens elevantal i Ådalsskolan och Räddningsgymnasiet.

Miljö- och byggnämnden

Miljö- och byggnämnden är myndighet för ärenden som rör miljö- och hälsoskydd, livsmedel, bygglovsfrågor och planering av bostadsområden.

Nämnden är också trafiknämnd, samordnar och utvecklar kommunens geografiska informationssystem (GIS) och har energirådgivning.

Planering och byggande

Intresset för byggande har ökat och det var länge sedan det lämnades in så många ansökningar om bygglov för fritidshus. Det finns också intresse av att bygga bostäder i Kramfors centrum och detaljplane- arbete pågår för att förbättra möjligheterna.

En del ansökningar gällde boenden för nyanlända. Den mest uppmärksammade var en ansökan om att få placera en boendeplattform i Lunde. Ansökan drogs tillbaka innan ärendet skulle upp till beslut i miljö- och byggnämnden.

Trots att det var svårt att rekrytera personal klarade enheten att ge beslut snabbt till dem som lämnade in bra ansökningar.

Miljö, hälsoskydd och livsmedel

Fler miljötillsynsbesök än på många år genomfördes, eftersom det anställdes fler miljöinspektörer under en period. Ett större branschöverskridande tillsynsprojekt med fokus på kemikalier och säkerhetsdata- blad genomfördes. Verkstäderna fick också tillsyn.

Debatten om vindkraft fortsatte. Det mest omstridda projektet, Vitberget, fick i slutet av året tillstånd av miljöprövningsdelegationen. Beslutet är överklagat. Fiskodlingarnas tillstånd är också överklagade. Mark- och miljööverdomstolen ska fatta beslut.

Avloppsinventeringarna fortsatte och tyvärr finns det många dåliga avloppsanläggningar. De kommer att kräva mycket tillsyn de närmaste åren.

Fem asylboenden fick tillsynsbesök. Tillsynen fortsätter 2017 med lägenhetsboenden och HVB-hem.

Livsmedelkontrollen hade fokus på innehållet i maten och framför allt om informationen som lämnas stämmer. Matallergier var särskilt uppmärksammade.

Ledartröjan i kommunens miljöarbete

Förvaltningen lånade ut personal till kommunens hållbarhetsarbete enligt den politiska viljeinriktningen. I december anställdes kommunens hållbarhets- utvecklare och ledartröjan togs över av kommun- ledningsförvaltningen. Personalen på miljö- och bygg- förvaltningen fortsätter att bidra med sitt kunnande.

Förvaltningen utökade den eldrivna fordons- flottan med en elbil. Den finns i bilpoolen så att alla kommunens anställda kan få prova den.

Uppföljning av nämndens mål

Ett av nämndens mål har under många år varit att de beslut som överprövas ska bedömas likartat i nästa instans. Utfallet på 96 procent gör att målet uppfylldes med råge.

En servicemätning genom Sveriges Kommuner och Landsting om myndighetsutövningen för bygglov och miljö- och hälsoskydd genomfördes. Resultaten från mätningen är inte färdiga.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

Område (tkr)	2016 Brutto-kostnad	2016 Brutto-intäkt	2016 Netto-kostnad	2016 Budget-avvikelse	2015 Netto-kostnad
Miljö- och byggnämnd	14 386	6 048	8 339	+ 860	7 954

Det stora överskottet berodde på att det saknades personal.

Viktiga uppgifter

Nyckeltal och antalsuppgifter

Ärendetyp (bara de största redovisas)	2012	2013	2014	2015	2016
Bygg – totalt	327	386	364	418	386
– varav nybyggnad bostadshus	1	5	2	5	3
– varav nybyggnad fritidshus	16	13	16	14	20
Strandskydd – totalt	49	41	52	64	60
– varav båthus och sjöbodrar	7	1	2	3	2
Avlopp	69	63	75	121	109
Värmepumpar	81	116	120	137	85
Avfall	30	44	26	12	6
Miljö – totalt	170	189	213	188	174
– varav miljörapporter	91	86	87	86	84
Livsmedel	28	32	33	23	28
Hälsoskydd	13	34	9	8	16
Alkohol, tobak		68	73	74	81

Verksamheter som miljö och hälsa ska ha tillsyn över

	Antal, cirka
Miljö – miljöfarliga verksamheter	500
Miljö – övrigt (köldmedia, cisterner, försäljning med mera)	250
Livsmedel	280
Hälsa	250
Alkohol, tobak, receptfria läkemedel	90
Totalt	1 370

Verksamheter som plan och bygg ska ha tillsyn över

	Antal, cirka
Obligatorisk ventilationskontroll	325
Lätt avhjälpna hinder	100
Hissar och andra motordrivna anordningar	30
Totalt	455

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen har ansvar för kommun-gemensam ledning och utveckling, men också för kostverksamhet, näringslivsfrågor, samhälls-planering och gemensamma ekonomi- och personalfrågor.

Målen i kommunstyrelsens verksamhets-plan ska bidra till uppfyllelsen av de kommun-övergripande målen.

Attraktiv arbetsgivare

Som kommunanställd har man kanske Sveriges vik-tigaste jobb. Genom sitt arbete skapar man grund-läggande välfärd och en fungerande vardag för dem som bor och vistas i kommunen. Detta arbete finns det all anledning att vara stolt över. De årliga med-arbetarundersökningarna visar att medarbetarna är genomgående nöjda. De upplever att de har menings-fulle arbeten som de är stolta över och de ser fram emot att gå till arbetet. Det finns många som kan vara goda ambassadörer, när de upplever att Kramfors kommun är en attraktiv arbetsgivare.

Den gemensamma värdegrunden ska fungera som en inre kompass för alla kommunanställda i det var-dagliga arbetet. De fyra ledorden är:

- kundnytta – vi finns till för medborgare, kunder och andra intressenter
- demokratisk grundsyn – alla människor har lika värde och rätt att uttrycka sin åsikt
- delaktighet – alla människor kan och vill utveck-las, ta eget ansvar och vara delaktiga
- professionalitet – vi är stolta över vårt uppdrag, tar samhällsansvar och är professionella i vår yrkesutövning.

De senaste åren har HR-avdelningen arbetat för att kommunen ska vara en attraktiv arbetsgivare. När Kommunkompassen genomfördes 2011 hade Kramfors låga resultat på ”kommunen som arbets-givare” och på ”ledarskap”. När undersökningen genomfördes igen 2013 märktes en påtaglig förbät-tring. Arbetet fortsätter och i det personalpolitiska programmet för 2016–2019 framgår det tydligt att Kramfors kommun ska:

- upplevas vara en bra arbetsgivare oavsett var man arbetar.
- aktivt arbeta för trygga anställningar där man även ska sträva efter rätt till heltid och minska antalet delade turer.
- vara en jämställd arbetsplats, med god arbetsmiljö där man erbjuder ett långsiktigt hållbart arbetsliv med arbetsplatser där man känner meningsfullhet, stolthet, delaktighet och arbetsglädje.

Den gemensamma styrningen för lönepolitik, arbetsmiljö och hälsa är grundläggande för att kom-munen ska kunna vara en attraktiv arbetsgivare. Styrningen arbetas successivt in i verksamheten.

Ett antal förmåner som ingår i att vara en attrak-tiv arbetsgivare har införts:

- byte av semesterdagstillägg mot extra betald ledighet
- bruttolöneavdrag för privat hälso- och sjukvård som godkänns av Skatteverket, det vill säga ögon-laseroperationer och fertilitetsbehandlingar
- lönevaxling till extra pensionsavsättning.

Kommunens chefer är nyckelpersoner för en fungerande verksamhet. Därför satsades det på cheferna med ett gemensamt utbildningsprogram som genomfördes 2012–2013. Utbildningarna finns i en särskild årsklocka, så att alla nya chefer får samma grundläggande kunskaper om chefsrollen i Kramfors kommun. Därutöver erbjuds önskade utbildningar. Inför 2017 planeras månadsvisa seminarier dels enligt chefernas önskemål men också efter behov som HR-avdelningen uppmärksammar.

Nya medarbetare bjuds in till en introduktionsdag, där man får information om förvaltningarnas arbete, om hur kommunorganisationen styrs, hur den kommunala ekonomin fungerar och om kommunen som arbetsgivare.

År 2016 fick Kramfors kommun utmärkelsen *Sveriges topp 50 mest spännande arbetsgivare i offentlig sektor*. Motiveringen löd:

”Kramfors kommun har de senaste åren arbetat aktivt för att vara en attraktiv arbetsgivare och skapa förmåner som anställda efterfrågar. Med en ny personalpolitik sätts kompetensförsörjning i fokus med syfte att attrahera nya medarbetare och utveckla befintliga. Ett nytt chefutvecklingsprogram visar också att det är viktigt med duktiga ledare och Kramfors kommun utses till en av Sveriges 50 mest spännande arbetsgivare i offentlig sektor.”

Uppföljning av mål

Kommunstyrelsens verksamhetsplan har 10 mål. Till varje mål hör minst en indikator, sammanlagt 16. Av dem nåddes 9 (56 procent).

Bidragen till de kommunövergripande målen var fortsatt gott resultat i tillgänglighet via telefon, god information på webben, möjligheten för invånarna att delta i kommunens utveckling och slutligen det ekonomiska resultatet.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

Område (tkr)	2016 Brutto-kostnad	2016 Brutto-intäkt	2016 Netto-kostnad	2016 Budget-avvikelse	2015 Netto-kostnad
Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen	25 071	0	25 071	0	24 140
Förvaltningsledning	1 787	20	1 767	805	1 728
Utvecklings- och omställningsmedel	502	0	502	2 692	353
Stöd och service	109 215	65 845	43 370	3 132	44 156
Samhällsavdelning	211 566	101 777	109 788	5 333	91 696
Vatten- och avloppsverksamhet	62 155	62 277	- 122	122	- 187
Summa kommunstyrelse	410 295	229 919	180 376	12 084	161 886

Av de budgeterade medlen för utveckling och omställning användes bara mindre belopp 2016, bland annat för att tjänster tillsattes först i slutet av året.

Överskottet för stöd och service berodde främst på kostenheten, som sålde betydligt fler portioner än budgeterat, och på vakanser.

Samhällsavdelningens överskott berodde främst på högre intäkter på avfallsstationen Högberget.

Vatten- och avloppsverksamheten visade ett överskott på 0,1 mkr efter avsättning med 6,5 mkr till en investeringsfond. Överskottet på 0,1 mkr överförs till resultatfonden.

Investeringar

Avdelning (tkr)	2016 Netto-kostnad	2016 Budget-avvikelse
Stöd och service	3 913	6 138
Samhällsavdelning	16 904	7
Vatten- och avloppsverksamhet	32 844	- 8 675
Summa kommunledningsförvaltning	53 661	- 2 530

Nettokostnaden inom stöd och service består till större delen av ersättningsinvesteringar på it-enheten som tar utgifter för hela den kommunala organisationen.

- Bland samhällsavdelningens investeringar finns:
- Ombyggnad av Östby vattenverk (28,5 mkr). Den finansieras dels med budgetmedel, dels från investeringsfonden där det avsattes 7,6 mkr från va-verksamhetens resultat 2015. År 2016 avsattes ytterligare 6,5 mkr för samma ändamål.

- Omläggning av va-ledningar för att minska störningarna i form av vattenläckor och avloppsstopp (4,5 mkr).
- Beläggningar och ombyggnader av gator och vägar (5,8 mkr).
- Byte av armaturer i vägbelysning (0,9 mkr).
- Budgetavvikelsen berodde på att vissa projekt pågår under flera år. En tilläggsbudget begärs senare för att arbetena ska kunna slutföras.

Viktiga uppgifter (nyckeltal)

	2013	2014	2015	2016 ¹
Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%)	19	26	28	27
Tillagade matportioner i tusental, antal	906	905	898	931
Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, andel (%)	30	28	27	
Insamlat hushållsavfall kommun, kg/invånare	451	466	463	
Kostnadstäckningsgrad hushållens avfall, %	100,4	101,3	101	
Kostnad färdtjänst och riksfärdtjänst, kr/invånare	440	339	400	
Nettoinpendling till kommun, andel (%)	-2	-1	1	
Nettokostnad infrastruktur, skydd med mera, kr/invånare	4 053	4 203	4 677	
Nettokostnad fritidsverksamhet, kr/invånare	1 402	1 461	1 340	
Kostnadstäckningsgrad vatten och avlopp, %	99,1	100,0	100	
Produktionskostnad, kr/m ³ sålt vatten	11,69	11,74	10,73	
Vägbelysning, kostnad per ljuspunkt, kr	868	696	633	
Förvärvsarbetande invånare 20–64 år, andel (%)	76,0	75,8	75,6	
Invånare 16–84 år med bra självskattat hälsotillstånd kommun, andel (%)	65	66	67	67
Nyregistrerade företag kommun, antal/1 000 invånare	4,1	3,9	3,2	
Synpunkter som kommit in via webbens <i>Synpunkt</i> , antal	163	186	176	148
Registrerade frågor i kundtjänsten <i>Kom in</i> , antal				5 290

¹ När uppgift saknas beror det på att resultaten för 2016 inte rapporterats in.

Överförmyndarnämnden

Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt reglerna i föräldrabalken och andra författningar som reglerar frågor knuta till verksamheten. I nämnden finns fem ledamöter och fem ersättare.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för nämnden.

Ensamkommande flyktingbarn

Ökningen av de ensamkommande flyktingbarnen hösten 2015 gjorde att det mesta annat fick stå tillbaka. Lyckligtvis var det inte så svårt att rekrytera gode män till barnen. I något fall tog det längre tid än vad som hade varit önskvärt, men som helhet gjordes ett enastående jobb av såväl gode män som verksamhet.

I början av 2016 mattades ökningen av, men administrationen (att arvodera, beställa tolkar och återsöka kostnader från Migrationsverket) kring barnen är fortfarande omfattande.

Även denna höst genomfördes utbildning för nya gode män, vilket var mycket uppskattat. Läget nu är att det finns flera gode män som vill få uppdrag, men eftersom det inte kommer särskilt många barn försöker nämnden få de gode männen att engagera sig i andra uppdrag.

Uppföljning av mål

Nämnden beslutade om fyra egna mål för verksamhetsåret utifrån fullmäktiges kommunövergripande mål.

- Ställföreträdarna ska känna sig trygga i sitt uppdrag utifrån sina förordnanden.
- Granskningen av årsräkningarna ska vara effektiva.
- Tillgängligheten ska vara god.
- Nämnden ska hålla sin budget.

Svaren på enkäten som skickades till alla ställföreträdare visade att de känner sig trygga i sitt uppdrag. Alla årsräkningar var granskade den 30 september, vilket betyder att dessa mål nåddes. Däremot inte målet kring tillgänglighet, eftersom det fanns något ärende som inte fick en ställföreträdare inom tre månader. Inte heller målet om att hålla budget nåddes.

Uppföljning av ekonomiskt resultat (tkr)

2016 Brutto- kostnad	2016 Brutto- intäkt	2016 Netto- kostnad	2016 Budget- avvikelse	2015 Netto- kostnad
8 388	-5 461	2 927	-216	2 388

Precis som i slutet av 2015 präglades året av det stora antalet ensamkommande barn. Uppgifterna att arvodera, beställa tolkar och återsöka kostnader hos Migrationsverket tog mycket tid. För att klara arbetssituationen behövdes personalförstärkning.

Antalet arvoden till gode män och förvaltare ökade.

Viktiga uppgifter

	2013	2014	2015	2016
Ärenden vid överförmyndarnämnden (aktiva under året), totalt antal	360	386	482	506
varav godmanskap	203	213	197	194
varav förvaltarskap	54	57	61	56
varav förmynderskap (under 18 år)	79	63	67	88
varav ensamkommande flyktingbarn	24	53	157	159
Utbetalda arvoden, kr				
– som kommunen betalat till god man eller förvaltare	742 118	786 107	592 000	908 306
– som huvudmannen betalat	702 843	926 352	889 718	1 258 328
Kontrollerade årsräkningar				
Andel kontrollerade vid september månads utgång, procent	100	100	100	100
Antal ställföreträdare			229	261
Antal huvudmän				309

Revisionen

Den kommunala revisionen styrs av kommunallagen samt av kommunfullmäktiges revisionsreglemente och revisorernas arbetsordning. Revisorerna ska årligen granska all verksamhet i den omfattning som följer av god revisions sed. De har en central roll när det gäller insynen i och kontrollen av all verksamhet som kommunen ansvarar för. Genom sina granskningar ska de förmedla både väsentlig och nödvändig kritik samt ge förslag till förbättringar och utveckling.

Kommunens lekmannarevisorer i kommunens bolag har till uppgift att granska om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, samt om den interna kontrollen är tillräcklig. Lekmannarevisionen granskade bolagen genom träffar med styrelser och tjänstemän och tog del av protokoll och andra handlingar, inklusive delårsrapporter och årsredovisning. Revisorerna biträds i sitt arbete av sakkunniga revisionskonsulter från KPMG.

Revisionsnämnden har nio ledamöter, Bertil Wiklund (C) är ordförande.

Revisionsgranskningar 2016

Följande granskningar utfördes:

- efterlevnad av etisk riktlinje för mutor och gåvor
- granskning av arbete med integrations- och mångfaldsfrågor
- kommunstyrelsens uppsiktsplikt
- uppföljning av rapporten *Attester och utbetalningsrutiner*
- löner och ersättningar
- orosanmälan när ett barn far illa
- granskning av bokslut och årsredovisning
- översiktlig granskning av delårsrapport.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

Område (tkr)	2016 Brutto-kostnad	2016 Brutto-intäkt	2016 Netto-kostnad	2016 Budget-avvikelse	2015 Netto-kostnad
Revision	1 539	0	1 539	+7	1 485

Bolagen

Kramfors kommunhus AB

Ordförande: Jan Sahlén (S)

Vd: Peter Carlstedt

Resultat: – 2,8 mkr

Balansomslutning: 79,5 mkr

Bolag som ingår i koncernen

- Krambo Bostads AB
- Kramfors Industri AB
- Kramfors Mediateknik AB

Uppdrag

Kramfors kommunhus AB är moderbolag för de kommunala bolagen. Bolaget är ett instrument för att styra och följa upp verksamheterna som kommunen bedriver i bolagsform.

Ekonomisk översikt Koncernen

(tkr)	2016	2015	2014	2013	2012
Nettoomsättning	269 167	260 055	248 214	245 035	270 523
Resultat efter finansiella poster	10 194	2 418	– 15 112	61 420	4 036
Balansomslutning	1 044 296	1 033 512	1 036 424	1 101 672	983 204
Soliditet, %	12,1	11,2	10,6	16,1	14,4
Avkastning på eget kapital, %	6,0	2,2	0,0	34,7	2,9
Avkastning på totalt kapital, %	2,6	2,1	0,7	7,8	3,1

Krambo Bostads AB

Ordförande: Eleonora Asplund (S)

Vd: Per Eriksson

Resultat: 5,9 mkr

Balansomslutning: 992,9 mkr

Föremål för verksamhet

Bolaget ska förvärva, äga, bebygga, förvalta, förädla och sälja fastigheter och tomträtter med bostads-lägenheter och kollektiva anordningar som hör till. Det gäller även lokaler om de utgör en mindre del av fastigheterna, används för kommunal verksamhet eller är kommersiella lokaler som har ett tydligt samband med den övriga verksamheten.

Bolaget är skyldigt att utföra uppdrag som bolaget tilldelats av sin ägare. Verksamheten ska bedrivas åt ägaren eller i ägarens ställe.

Ändamål med bolagets verksamhet

Bolaget ska främja bostadsförsörjningen i Kramfors kommun och erbjuda hyresgästerna möjlighet till boendeinflytande och inflytande i bolaget.

Vd har ordet

År 2016 är till ända och Krambo Bostads AB har en ny vision: *Vi är en del av hemkänslan*. Det är en vision som förpliktigar. Den syftar till att Krambo och alla vi som jobbar i företaget ska uppfattas som en del av våra hyresgästers hemkänsla. För att kunna avgöra om, eller när, vi är på rätt väg måste vi föra en ständig dialog med våra hyresgäster och vara lyhörda. I arbetet är givetvis våra hyresgästenkäter ett viktigt redskap, men inte bara de utan även medarbetarenkäterna. Om vi ska kunna närma oss visionen måste vi tycka om oss själva som organisation. Krambo måste bli en arbetsplats i världsklass där medarbetarna känner stolthet.

Årets medarbetarenkät gav ett resultat i rätt riktning. Det samlade betyget för de tre delarna medarbetarskap, psykosocial arbetsmiljö och ledarskap var samtliga bättre än 2015. Därmed inte sagt att vi kan slå oss till ro eller slå oss för bröstet för mycket. Den visade i enskilda frågor att vi har en hel del att jobba med, framför allt när det gäller ledarskap, men även den psykosociala arbetsmiljön. Vi fokuserar på det 2017.

En del av arbetsmiljön kan troligtvis mätas även i sjuktalet. Tyvärr kan vi konstatera att sjuktalet steg även 2016, om än relativt lite. Det är framför allt männen som var sjuka mer än föregående år. En del går att förklara med olyckor och skador, vilket i sig är beklagligt. Vårt arbetsmiljöarbete syftar till att ingen

ska behöva skada sig på jobbet. Glädjande är att kvinnornas sjukfrånvaro sjönk, både kort och lång.

Det gångna året liknar mångt och mycket 2015 med låga räntor och hög uthyrningsgrad. Vi lyckades pressa vakansgraden något genom bättre administrativa rutiner. Vakanserna i december var 1,5 procent (2,7), vilket får anses vara lågt med hänsyn till pågående renoveringar, där ett antal lägenheter under perioder står tomma. Varje tiondels procent som vi kan sänka vakansgraden motsvarar 100 000 kr per år i intäkter. Den ekonomiskt gynnsamma situationen medför en fortsatt hög satsning på skötsel och underhåll. Våra tomter och marktytor har på många områden fått en rejäl ansiktslyftning och ett stort antal fasader är nymålade. Det är främst fastigheternas funktioner som det mesta av underhållsbudgeten går till. Underhåll av tak, hissar, ventilationsanläggningar, stommar och stambyten är det som kostar mest pengar. Det största renoveringsprojektet 2016 var stambytet i kvarteret Eskulapius på Limstagatan. Stommar, vattenledningar, badrumsinredningar, fönster och delar av köksinredningen byts. Hela renoveringen av fyra huskroppar kostar cirka 14 mkr. Vi har genomfört hälften 2016 och andra hälften genomförs våren 2017.

Bostadssituationen är relativt ansträngd i centrala Kramfors; kötiden är cirka 12 månader. Samtidigt har efterfrågan utanför centralorten minskat. I Nyland och Bollstabruk var kötiden det fjärde kvartalet 1–3 månader.

År 2016 blev vi drygt 300 fler i kommunen, en ökning på 1,7 procent. Krambo ökade antalet uthyrningsbara lägenheter med 40, vilket motsvarar 2,1 procent. Vi har dock fortfarande brist på lägenheter i centralorten. Inför budget 2016 fick Krambo ett ökat budgetutrymme på 60 mkr av ägaren, kommunen, för att kunna bygga ett hyreshus och ett gruppboende.

Planering och förberedelser för det pågår. Det finns några större frågor som måste hanteras: Var ska ett eventuellt hus placeras? Vilka lägenhetstyper och storlekar är mest efterfrågade? Vad är Kramforsborna beredda att betala i hyra? Ett nybyggt hus har en avsevärt mycket högre hyra än vad vi är vana vid i Kramfors. När det gäller placeringen av huset har vi börjat fundera på att komma så nära vatten som möjligt. Att närma sig Kyrkviken, utan att för den skull komma för långt ifrån centrum, känns spännande.

Vi ser fram emot 2017 med ungefär samma förutsättningar, trots en trolig räntejustering uppåt. Placeringarna av lånen har god riskspridning, vilket innebär att vi inte ska behöva drabbas av alltför stora överraskningar.

Verksamhetsberättelse

Verksamhetsmål

Arbetet med att skapa och förfina verksamhetsmålen fortsatte.

I målarbetet utgår bolaget från kommunens fyra målområden, med en lätt justering av nomenklaturen för att den bättre ska passa ett aktiebolag.

De övergripande målområdena är:

- nöjd kund
- god kvalitet
- attraktiv arbetsgivare
- ekonomi.

Nöjd kund

Målet mäts genom en kundenkät där hyresgästerna betygsätter Krambo på en femgradig skala. Betyget 4 och 5 är nöjd, 1 och 2 missnöjd och 3 varken eller. Målet är att 75 procent av kunderna ska vara nöjda med Krambo som hyresvärd. År 2016 gjordes ingen enkät. Enkäten 2015 visade att 63 procent var nöjda, 27 varken eller och 10 procent var missnöjda.

God kvalitet

Målet innefattar miljö, förvaltning och utveckling. Miljömålet mäts genom energiförbrukningen. Bolaget har inget specifikt mål för att minska användningen av fossilt bränsle, men mäter det ändå. Förvaltning och utveckling mäts genom förmåga att avsätta medel till underhåll av fastigheterna och att åstadkomma attraktivt tillgängligt boende, så kallade komfortlägenheter. Energianvändningen ska minska med 30 procent mellan 2010 och 2020.

Till 2016 hade energianvändningen minskat med 10 procent. Det ser inte ut som att bolaget når 30 procents minskning till 2020. År 2016 släpptes det

ut 342 ton mindre fossil koldioxid än 2011. Minskningen har skett succesivt under åren. Underhållsmålet är att avsätta 130 kr/m², vilket nåddes med 147 kr/m². Målet för antalet komfortlägenheter är 30 per år. År 2016 anpassades 21 lägenheter till komfortstandard. Möjligheten att uppnå målet är helt avhängig hur omflyttningen i lägenhetsbeståndet ser ut. Det är endast lägenheter i markplan eller som har hiss som kommer ifråga för omställning.

Attraktiv arbetsgivare

Målet infattar dels ett nöjd personalindex som ska vara högre än 75 procent, dels frisknärvaron, som ska vara högre än 96 procent. Det finns olika sätt att mäta frisknärvaro. Därför kan det vara svårt att jämföra mellan olika verksamheter och företag. I Krambos fall är frisknärvaro motsatsen till sjukfrånvaro, och man förutsätts vara frisk om man är närvarande (även om det i praktiken inte alltid stämmer). Frisknärvaron var 92,34 procent (92,6).

Enligt medarbetarenkäten 2016 var, i ett sammanfattande betyg, 73 procent av personalen nöjd med Krambo i dess helhet som arbetsgivare. Det sammanvägda värdet av omdömena 4 och 5 var endast 69,9 procent (61,2.) Bolaget har mycket att jobba med för att förbättra detta.

Ekonomi

Krambo har två ekonomiska mål att förhålla sig till – soliditet och resultat. Soliditeten ska vara minst 15 procent och resultatet ska motsvara minst kommunens internränta på bundet eget kapital, cirka 1,4 mkr. Soliditeten den 31 december var 10,2 procent och resultatet blev 5,9 mkr.

Sammanställning av mål och måluppfyllelse

Målområden	Mål	Måluppfyllelse
Nöjd kundindex, i procent	> 75	Målet uppfylldes inte vid den senaste mätningen 2015 (NKI 63)

God kvalitet

Målområde	Mål	Måluppfyllelse 2016
Underhåll och reparationskostnader	130 kr/m ²	147 kr/m ²
Minskad energianvändning	30 procent, 2010–2020	10 procent, 2010–2016
Tillkomna komfortbostäder per år	30	21

Attraktiv arbetsgivare

Målområde	Mål	Måluppfyllelse
Frisknärvaro, i procent	96,0	92,3
Nöjd personalindex, i procent	> 75	69,9

Ekonomi

Målområde	Mål	Måluppfyllelse
Soliditet, i procent	15,0	10,2
Resultat, tkr	1 400	5 919

Ägardirektiv, bolagspolicy och bolagsordning

Nya styrdokument för verksamhet som bedrivs i aktiebolagsform i Kramfors kommun antogs. Förutom ägardirektiv gäller också *Bolagspolicy för Kramfors kommuns aktiebolag* och respektive bolagsordning.

Bolag får inte bedriva verksamhet som inte är förenlig med den kommunala kompetensen.

Bolagets styrelse är enligt aktiebolagslagen ansvarig för organisationen.

Kramfors Mediateknik AB

Ordförande: Rainor Melander (S)

Vd: Tomas Jansson, från och med juli Anders Rodin

Bolagets verksamhet är att bygga och förvalta data- och telekommunikationsnät samt att mot ersättning upplåta nät på marknadsmässiga villkor och långsiktigt trygga kommunens behov av infrastruktur i koppar, fiber och tele.

I juli tillträdde Anders Rodin som ny vd för bolaget. Bolaget beviljades medel av landsbygdsprogrammets Leaderprojekt och kunde projektanställa en ny medarbetare från och med årsskiftet 2016–2017.

De medel som finns tillgängliga i landsbygdsprogrammet för glesbygdsprojekten täcker inte på långa vägar behoven. Det gör att många av projekten som söktes i kommunen inte får del av medlen, vilket försvårar eller omöjliggör genomförande.

Viktiga händelser

- Norr- och Sörlimsta fiberprojekt blev färdigt.
- Brunne fiberprojekt blev färdigt.
- Klockestrands fiberprojekt inleddes med samförläggning av stomnät. Projektet beräknas vara färdigt hösten 2017.
- Teknik och nätinфраstruktur uppgraderades i stadsnätets leveranser.
- Landsbygdsprogrammet beviljade stöd för Styrnäs fiberprojekt. Planerad byggstart våren 2017.
- Telia aviserade att 17 telestationer i Kramfors kommun läggs ned 2017. I några fall har Kramfors Mediateknik AB ett antal ADSL-kunder som drabbas i dessa stationer. En strategi för orterna håller på att arbetas fram.
- Ett nytt kundhanteringssystem infördes.
- Samtliga ansökta sträckor i samverkansprojektet DIG2020 godkändes, vilket gör det möjligt att bygga fiber i cirka 6 mil av kommunens glesbygd. Planerad byggstart våren 2017.
- Bolaget arbetade med marknadsföring och informationsträffar runt om i kommunen för att informera om fiberutbyggnad och möjligheterna som ges med stadsnätet och dess tjänster.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

Det positiva resultatet (+1 238) hade till största delen två orsaker. Den ena var anslutningsintäkter i de projekt som blev färdiga under året. Den andra delen var ökad kundtillströmning i befintliga nät och även i de nya projekten. En meravskrivning kunde därmed göras på –1 237 tkr vilket gör att resultatet för 2016 hamnar på +1 tkr.

Investeringar gjordes i det befintliga nätet för att höja kvalitet och kapacitet.

2016 Brutto- kostnad	2016 Brutto- intäkt	2016 Netto- kostnad	2016 Budget- avvikelse	2015 Netto- kostnad
11 473	11 474	+1	-499	+2

Kramfors Industri AB 2016

Ordförande: Micael Melander (S)

Vd: Tomas Jansson

Kramfors Industri AB (KIAB) har som syfte att främja näringslivet i Kramfors kommun genom att medverka till att näringslivets lokalbehov tillgodoses och att företag bildas.

KIAB utredde vad som vore ett optimalt läge för bolaget och redovisade det till Kramfors Kommunhus AB.

Bolagets fastighetsförvaltning omfattade vid årets slut 4 industrifastigheter, 5 kontorshus och 1 förråd. Bolaget har dessutom markområden i olika delar av kommunen.

Vid årets utgång var 95 procent av lokalytan uthyrd till sammanlagt 51 företag med totalt 360 anställda.

Ett nytt femårigt avtal tecknades med Kollektivtrafikmyndigheten. Omfattande ombyggnader och renoveringar utfördes.

Samtliga fastigheter utom förrådet är fullvärdesförsäkrade.

Anställda: KIAB hade vid bokslutstillfället 3 heltidsanställda.

Kvalitetsarbete: Veckovisa uppföljningar av verksamhet och verksamhetsnyttan gjordes.

Uppföljning av ekonomiskt resultat, tkr

2016 Brutto- kostnad	2016 Brutto- intäkt	2016 Netto- kostnad	2016 Budget- avvikelse	2015 Netto- kostnad
7 685	6 653	-1 032	-1 503	234

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen (33 procent)

Direktionsordförande: Rune Danielsson (S)

Räddningschef: Mats Granath till och med den 15 april, därefter Andreas Hoff

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen är ett kommunalförbund mellan Sollefteå, Kramfors och Härnösand. Förbundet ska svara för den gemensamma verksamheten på området skydd mot olyckor åt medlemskommunerna, i enlighet med vad som åligger var och en.

Räddningschefen summerar året

Det inre förbättringsarbetet fortsatte, samtidigt som året präglades av vakanser på en del viktiga tjänster.

Den största förändringen var den nya organisationen som infördes efter önskemål från personalen. Ambitionen är att skapa tydlighet och bättre samordning inom förbundet. Fyra enhetschefer rekryterades till de nya tjänsterna. Tre tillträdde i slutet av året.

Ett nytt handlingsprogram trädde i kraft. En förhoppning är att räddningstjänstens olycksförebyggande verksamhet kan integreras mer med den övriga kommunverksamhetens förebyggande säkerhets- och trygghetsskapande arbete. I fokus de kommande fyra åren är barn och ungdomar. Under året träffade förbundet över 2 500 ungdomar i olika sammanhang för att sprida kunskap om säkerhet och trygghetsskapande åtgärder.

Ekonomiskt slutade året med ett överskott på 1,5 mkr. Det berodde till stor del på att intäkterna ökade med nästan 1 mkr jämfört med budget. Intäkterna från automatlarm och externa utbildningar ökade mest.

Den största utmaningen för förbundet är att behålla och rekrytera räddningstjänstpersonal i beredskap. På flera orter finns det vakanser som har visat sig svåra att tillsätta. För heltidsorganisationen ligger fokus på att förbättra den interna utbildningsverksamheten och att bredda det förebyggande arbetet. Räddningstjänstens ambition är att arbeta ännu tydligare med att få människor att på alla sätt må bättre. Det leder i framtiden till färre olyckor och ett tryggare och säkrare samhälle.

Verksamhet 2016

Förbundet har en övergripande verksamhetsplan som utgår ifrån handlingsprogrammet för skydd mot olyckor. Planen innehåller 7 mål, varav 4 verksamhetsmål och 3 finansiella mål, som alla utgår från god ekonomisk hushållning. Nedan följer en redovisning av måluppfyllelse och en sammanställning av årets viktigaste aktiviteter.

Uppföljning av mål

Mål

1. *Under 2016 ska 100 procent av inkommande larm som definieras som räddningstjänst rendera en insats.* Organisationen hade resurser för att kunna åka på alla insatser (1 458 stycken, inklusive IVPA) som definierats som räddningstjänst. Antalet ligger i samma storleksordning som 2014 och 2015.
Målet anses uppfyllt.
2. *Minst 130 tillsyner ska utföras under året.* Antalet handlagda tillsynsärenden var 97. Vakanser gjorde att antalet understeg det planerade.
Målet anses inte uppfyllt.
3. *Minst 1 200 personer ska utbildas under året.* De olika olycksförebyggande utbildningarna omfattade 1 624 personer.
Målet anses uppfyllt.
4. *Under 2016 ska HKÅ träffa minst 2 000 barn och ungdomar.* Förbundet träffade drygt 2 500 barn och ungdomar i samband med utbildningar och informationstillfällen.
Målet anses uppfyllt.
5. *Årets resultat ska uppgå till minst 0,01 procent av omsättningen.* Årets resultat var ett överskott på cirka 1,5 mkr.
Målet anses uppfyllt.
6. *Årets avskrivningar ska inte överskrida budgeterad avskrivning.* Årets avskrivningar var lägre: 3,22 mkr mot budgeterade 3,67 mkr.
Målet anses uppfyllt.
7. *Årets investeringar ska göras med eget kapital.* Alla investeringar skedde med eget kapital.
Målet anses uppfyllt.

Kommentarer verksamhet

Tre av fyra verksamhetsmål uppnåddes. Personalen utbildade fler och träffade fler ungdomar än vad som planerats. Arbetet utförs till största delen av personal i uttryckningstjänst. Målet om tillsyn nåddes inte. Det berodde bland annat på att en inspektör gick i pension, att en brandingenjör slutade samt på föräldraledighet och sjukskrivning. Tillsynsantalet nådde dock prognosen i delårsredovisningen.

Kommentarer ekonomi

Det tre finansiella målen uppfylldes alla. Det ekonomiska resultatet var ett överskott på 1,5 mkr. Det översteg det finansiella målet på 0,01 procent (8 000 kr). Intäkterna översteg budget med nästan 1 mkr.

Avskrivningarna följde budget och investeringarna investeringsbudgeten. Alla investeringar skedde med egna medel.

Ekonomi

Driftredovisning

Årets resultat var +1 547 tkr.

Intäkter

Av förbundets totala intäkter utgörs cirka 90 procent av medlemskommunernas bidrag. Resterande intäkter är avgifter i samband med myndighetsutövning, försäljning av olika tjänster och utbildningar samt en del ersättningar för exempelvis hyror.

Intäkterna för automatlarm var högre än budgeterat och högre än 2015. Det berodde både på att fler objekt tillkom, vilket renderade fler årsavgifter, men även på att antalet felaktiga larm ökade. Enstaka objekt stod för ett stort antal felaktiga larm.

Intäkterna för utbildning översteg budget med 400 tkr, en ökning med närmare 350 tkr. En av anledningarna var fler deltagare i utbildningen *Heta arbeten*. De som arbetar med heta arbeten är skyldiga att förnya sin licens vart femte år och kursdeltagandet varierar från år till år.

Förrättningsavgifterna var något lägre än budgeterat, beroende på vakanser. De var även något lägre än 2015. Taxan för tillsyn höjdes inför 2016, vilket borde ha lett till högre intäkter för planenlig verksamhet.

Ingen större försäljning av egendom skedde. Det gör att de totala intäkterna endast var något högre än 2015, även om de översteg budget med 1 mkr.

Kostnader

Av förbundets totala kostnader består 75 procent av personalkostnader som löner, arvoden, arbetsgivaravgifter och pensioner. Resterande 25 procent handlar framför allt om driftkostnader för att upprätthålla verksamheten: hyror, underhåll och drift av maskiner och inventarier, avgiften till SOS Alarm AB, inköp av arbetskläder, larmkostnader, bränsle, försäkringar, datakommunikation samt avskrivningar eller andra finansiella kostnader.

Avgångsvederlaget till den avgående räddningschefen bokfördes under 2016 enligt gällande principer. Kostnaderna för arbetskraft ligger därför något högre än budgeterat, trots att det finns vakanser efter pensionsavgångar och uppsägningar.

Ytterligare orsaker till det positiva resultatet var att avskrivningarna blev lägre än budgeterat. Det berodde på att den enskilt största investeringen, en lastväxlare, blev färdig i slutet av året.

Pensionskostnader

Heltidsanställda brandmän har ett pensionsavtal som innebär att brandmän i uttryckningstjänst, som uppfyller kravet om 30 års anställning med minst 25 år i uttryckning, har rätt att avgå med pension vid 58 års ålder. När man tar fram prognoser antas den genomsnittliga pensionsåldern vara 60 år.

År 2016 blev det en negativ skillnad mellan budgeterade pensionskostnader enligt KPA:s prognos i december 2015 och det verkliga utfallet om cirka 600 tkr.

Höga Kusten Airport AB

Ordförande: Gudrun Sjödin (S)

Vd: Tomas Jansson

Höga Kusten Airport AB bedriver flygplatstjänst som infattar trafikledning, flygplatsräddningstjänst, fälthållning, ramptjänst, tankning, stationstjänst samt drift av flygplatsens byggnader och anläggningar. Verksamheten bedrivs i huvudsak med egen personal. Inhyrd personal utför en del säkerhetskontroller och ersätter viss personal vid sjukdom och semester.

Ändamålet med bolagets verksamhet är att främja flygtrafik till och från Höga Kusten Airport för att tillgodose invånarnas och näringslivets behov av flygresor.

Verksamheten ska bedrivas med iakttagande av gällande kommunala principer och med beaktande av affärsmässiga förutsättningar. Flygsäkerheten är prioriterad framför andra mål. Flygplatsen arrenderas av kommunen. Bolaget har 20 anställda.

Expeditionstjänst

Expeditionspersonal fortsätter att öka sin tjänstgöring i kontrollen och fortsätter som tidigare år på rampen. Flexibiliteten möjliggör bra lösningar av bemanningen på flygplatsen.

Fälthållning

De nya sop- och blåsmaskinerna gav bättre banförhållanden vilket ökar flygsäkerheten. Antalet maskintimmar och behoven av reparation minskade.

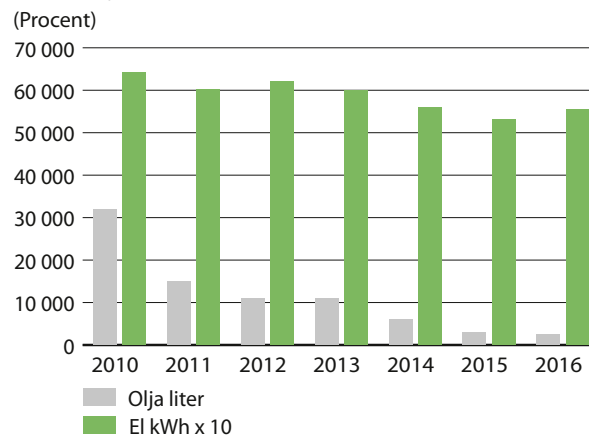
Snöröjningen av en flygplats ställer stora krav. Under vinterhalvåret vidtogs följande åtgärder:

- 372 registrerade friktionsprov
- 104 plogningar eller sopningar
- 63 sandningstillfällen
- 14 halkbekämpningar med urea
- 25 slungningstillfällen.

Fastigheter

Arbetet med energibesparingar fortsatte med fönsterbyten.

El- och oljeförbrukning 2010-2016

Uppföljning av mål

Uppföljning av ekonomiskt resultat

Område (tkr)	2014	2015	2016
Bruttokostnad	19 055	19 379	18 564
Bruttointäkt	12 469	11 559	10 460
Nettokostnad	6 586	7 820	8 104
Bokslutsdispositioner	14	-190	1 015
Kommunalt driftsbidrag	6 600	7 630	9 122
Budgetavvikelse	+414	-190	1 015

Det kommunala driftbidraget betalas med 50 procent vardera av ägarna Kramfors kommun och Sollefteå kommun.

Viktiga uppgifter

Nyckeltal och antalsuppgifter

	2012	2013	2014	2015	2016
Passagerarantal	18 391	16 908	17 829	13 533	8 699

Utvecklingsaktivitet

Arbete för att utveckla och förbättra flygverksamheten pågick och fortsätter 2017. Framför allt pågår ett intensivt samarbete med Nextjet för att förbättra det reguljära flyget till Stockholm Arlanda Airport och till Gällivare Lapland Airport.

Ett arbete för om möjligt påbörja chartertrafik (med inriktning på weekendcharter i första hand) från och till Höga Kusten Airport inleddes.

Investeringar

Inga större investeringar gjordes.

Revisionsberättelse 2016

Vi, av fullmäktige utsedda revisorer har granskat den verksamhet som bedrivits i styrelse och nämnder samt genom utsedda lekmannarevisorer den verksamhet som bedrivits i kommunens företag.

Styrelse och nämnder ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. De ansvarar också för att det finns en tillräcklig intern kontroll och återredovisning till fullmäktige.

Revisorerna ansvarar för att granska verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt att pröva om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen, god revisionsd i kommunal verksamhet och kommunens revisionsreglemente. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning.

Vi bedömer sammantaget att styrelse och nämnder i Kramfors kommun har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Vi bedömer att räkenskaperna inte är rättvisande. Det tillfälliga flyktingstödet har inte redovisats i enlighet med lag om kommunal redovisning och god redovisningssed vilket innebär att generella statsbidrag är för lågt redovisade med 34,8 miljoner kronor.

Vi bedömer baserat på årets granskning att kommunstyrelsens och nämndernas interna kontroll behöver förstärkas.

Vi bedömer sammantaget att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som fullmäktige uppställt.

Ansvarsprövning*Kommunstyrelsen*

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för kommunstyrelsen samt enskilda ledamöter i styrelsen.

Miljö- och byggnämnd

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för miljö- och byggnämnden samt enskilda ledamöter i nämnden.

Barn-, kultur- och utbildningsnämnden (BKU-nämnden)

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för BKU-nämnden samt enskilda ledamöter i nämnden.

Bistånds-, arbetsmarknads och social servicenämnd (BAS-nämnden)

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för BAS-nämnden samt enskilda ledamöter i nämnden.

Överförmyndarnämnden

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för överförmyndarnämnden samt enskilda ledamöter i nämnden.

Valnämnden

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för valnämnden samt enskilda ledamöter i nämnden.

Vi avstyrker att fullmäktige godkänner kommunens årsredovisning för 2016. Räkenskaperna är inte rättvisande.

Vi återoppar bifogade redogörelse och rapporter.

Kramfors kommun 2017-04-12

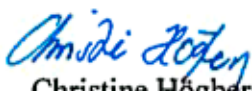
Bertil Wiklund
Ordförande

Anne-Marie Sohlén
Vice ordförande

Kerstin Bengtsson

Christine Högberg

Gun Larsson

Åke Molander

Stig Perbo

Dan Wikner

Sven Åhlin

Till revisionsberättelsen hör bilagorna:

Revisoreernas redogörelse

De sakkunnigas rapporter

Granskningsrapporter från lekmannarevisorena

Revisionsberättelser

**Kramfors
kommun**